

VAKBLAD VOOR DE BIBLIOTHEEKSECTOR

Bibliotheekblad

Beste Bibliotheek 2020:
LochHal Tilburg

Bibliotheekconvenant
ondertekend

Gratis lidmaatschap

Vlaams uitleensysteem
voor e-boeken gelanceerd

nummer 9 | Jaargang 24 | 2020

Karin Gerretsen
Regiefunctionaris bij
Bibliotheek AanZet

Bibliotheekonline

Veel bibliotheken in Nederland maken al gebruik van het speciaal door Graficom ontwikkelde cloud platform voor bibliotheken:
"Bibliotheekonline"

Wilt u ook **geen omkijken meer** hebben naar uw IT-omgeving voor wat betreft kantoor en publiek? Wilt u zeker weten dat uw **security** op orde is?

Wilt u dat al uw medewerkers inclusief vrijwilligers op alle openingstijden van uw bibliotheek kunnen **bellen naar de servicedesk**?

Wilt u ook ervaren wat de voordelen en mogelijke **kostenbesparingen** voor uw organisatie zijn?

Neem dan contact met ons op voor een **vrijblijvende kennismaking** om te kijken wat we voor u kunnen betekenen via het telefoonnummer:
088 472 34 26 of per e-mail via info@graficom.com

Graficom Group

Graficom Solutions BV

info@graficom.com

www.graficom.com

CURSUSAGENDA

GO opleidingen

2020

NOVEMBER DECEMBER

ALLE
CURSUSSEN
ONLINE

23/11	INTRODUCTIE KNOWLEDGE GRAPHS
25/11	DIGITALE INFORMATIEVAARDIGHEDEN
31/11	KLANTGERICHTE E-MAILS SCHRIJVEN
01/12	MARKETING VAN INFORMATIEDIENSTEN
01/12	ONDERNEMEN EN SAMENWERKEN IN DE BIBLIOTHEEK
01/12	COÖRDINEREN VAN VRIJWILLIGERS
02/12	STRATEGISCH INZETTEN VAN SOCIAL MEDIA
02/12	INTERNET ZOEKTECHNIEKEN (BASIS)
02/12	DE PERFECTE PITCH
04/12	INFOGRAPHICS MAKEN
08/12	ROMANADVIES
09/12	INTERNET ZOEKTECHNIEKEN (ADVANCED)
12/12	LEREN PRESENTEREN IN EEN DAG
15/12	DATAVISUALISATIE

Bibliotheekblad is hét vakblad voor de bibliotheeksector en verschijnt tien keer per jaar, waaronder een dubbelnummer. Kijk ook op onze website: www.bibliotheekblad.nl en op onze sociale media-accounts op Twitter, Facebook en LinkedIn.

Uitgeverij

Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 12
2272 TR Voorburg

Redactie

Menno Goosen (hoofdredacteur)
menno.goosen@bibliotheekblad.nl
+31 (0)6 2222 90 67
Bart Janssen (webredacteur)
bart.janssen@bibliotheekblad.nl
Martin de Jong (redacteur)
martin.dejong@bibliotheekblad.nl

E-mailadres redactie

redactie@bibliotheekblad.nl

Eind- en beeldredactie

Menno Goosen

Tekstcorrectie

Martin de Jong en Marijn Mostart

Medewerkers

Rob Bruijnzeels, Annemiek van de Burgt, Maarten Dessing, Elslien Dijkstra, Dionne Dinkhuijsen, Anne van den Dool, Marianne Hermans, Wendy de Graaff, Roxanne Heemskerck, Wim Keizer, Imke de Korte, Ingrid Lutke Schipholt, Marjolein Oomes, Linda van Pelt, Gerrit Serné, Joyce Sternheim, Eimer Wieldraaijer, Ivonne Zijp.

Adviseur

Eimer Wieldraaijer (voormalig hoofdredacteur)

Ontwerp basisvormgeving

SNEP grafische dienstverlening

Lay-out

Thomson Digital

Opmaakbegeleiding

Hans Jansens (Impaginator.nl)

Druk

Damen Drukkers

Redactieadviesraad

Erik Boekesteijn, Jan Gommer, Wendy de Graaff, Wim Keizer, Gerard Meijer, Wanda Moelands

Abonnementen Nederland

Abonnementenland, Postbus 20, 1910 AA Uitgeest. Tel. +31(0)251-25 79 24. Site: www.bladenbox.nl voor abonneren of www.aboland.nl voor adreswijzigingen en opzeggingen. Abonnementenland is ook bereikbaar via Twitter: @Aboland_klanten. Beëindigen abonnement: Opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementen België

Abonnementenland, Ambachtenlaan 21 Unit 2A, 3001 Heverlee. Tel. +32 (0)28 08 55 23. Site: www.bladenbox.be voor abonneren of www.aboland.be voor adreswijzigingen en opzeggingen. Beëindigen abonnement: Opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementprijs

Per 1 januari 2021 kost een abonnement in Nederland €209,95, elk vervolgabonnement op hetzelfde adres €199,95, los nummer €20. Abonnementprijs België: €228,95. Overige landen €262,95. Alle bedragen inclusief BTW en verzendkosten.

Thuisabonnement met korting

In verband met de coronacrisis is het vanaf 2021 is mogelijk om voor medewerkers van bibliotheken in Nederland een kortingsabonnement op hun huisadres te ontvangen voor €104,95. Aan deze abonnementsvorm zijn voorwaarden verbonden. Deze vindt u op onze website onder de knop 'Abonneren'.

Adverteren

Op www.bibliotheekblad.nl vindt u onze tariefkaart. Meer informatie kan gegeven worden door accountmanager Rajin Roopram, telefoon: +31 (0)6-1520 17 24, e-mail: rajin.roopram@kbenp.nl.

Overname van tekst

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij IP gebruikt of veelevoudigd worden. Voor kopiëren is reporecht verschuldigd aan de uitgever.

ISSN

1573-9597

6

Collega

Karin Gerretsen is regiefunctionaris bij de Bibliotheek AanZet in Barendrecht. Het werd pionieren, want zelfs in een bibliotheek vol boeken, bestond er voor Karins nieuwe functie geen vastomlijnd draiboek.

8

Wat maakt een bibliotheek tot de beste?

Sinds 2009 brengen een vakjury en het publiek jaarlijks hun stem uit voor de Beste Bibliotheek van Nederland, maar wat maakt een bibliotheek – volgens de KB – tot de beste van het land?

11

Beste Bibliotheek van Nederland 2020

Lochal werd dit jaar gekozen tot de Beste Bibliotheek van Nederland. In dit uitgebreide katern dat loopt tot pagina 23 leest u alles over de winnaar en de andere vier genomineerde bibliotheken.

26

Bibliotheekconvenant

Sinds 1 oktober is het Bibliotheekconvenant van kracht waarin afspraken zijn gemaakt over de drie maatschappelijke opgaven die bibliotheken de komende drie jaar gaan aanpakken. Hoe kwam het convenant tot stand en wat zijn de wensen voor de toekomst?

30

Biebactiviteit

Afgelopen september opende de OBA, locatie Oosterdok, de Afro-bieb, centrum voor Afrikaanse kunsten, talen, literatuur en cultureel erfgoed.

32

Nieuwe bieblocaties voor Boskoop en Alphen a/d Rijn

De nieuwe locaties voor de bibliotheken in Boskoop en Alphen aan den Rijn werden in september feestelijk in gebruik genomen.

36

Gratis bibliotheeklidmaatschap

Een aantal bibliotheken, waaronder De Boekenberg, de Bibliotheek Z-O-U-T en de Bibliotheek AanZet, experimenteert met 'gratis' lidmaatschapsvormen.

42

Vlaams uitleensysteem voor e-boeken gelanceerd

Op 17 september ging een langgekoesterde wens van de Vlaamse bibliotheken in vervulling: een gratis uitleenplatform van e-boeken voor bibliotheekleden.

48

De Bibliotheek als partner bij het zoeken naar werk

JobOn, een stichting die landelijk ondersteunt bij het zoeken naar werk, is een samenwerking aangegaan met de KB. Ook is men betrokken bij de totstandkoming van Ontwikkelploegen: de Bibliotheek Hengelo heeft er sinds kort een.

54

Jong Bibliotheek Netwerk

Hoe gaat het met het JBN dat in 2015 werd opgericht? 'We hebben nog genoeg werk te verrichten', zegt het bestuur.

58

Topstukken uit de KB

Het mooiste en meest waardevolle vriendenboek (album amicorum) is waarschijnlijk het exemplaar van Jacob Heyblocq. Hij was 22 en student theologie toen hij in 1645 met zijn vriendenboek begon.

60

Management

Na enkele omzwervingen vond Fons Steggink als jonge hond zijn plek in de directiestoel van BiblioNu. In die functie put hij uit zijn wens te groeien als leider en als mens.

En verder in dit nummer

4 Redactioneel

4 Colofon

65 Column Dionne Dinkhuijsen

67 Wat leest de bibliotheekbezoeker

LocHal Beste Bibliotheek 2020

Het was een spannende maand voor de vijf genomineerde bibliotheken die in de race waren voor de prijs voor de Beste Bibliotheek van Nederland 2020. Gedurende de maand oktober kon door het publiek gestemd worden op Huis van Eemnes, het Forum in Groningen, de LocHal in Tilburg, de bblthk Wageningen en het Forum in Zoetermeer. Ook voor de redactie van Bibliotheekblad was het even spannend, want 1 oktober, de eerste stembag, was tevens de dag dat onze nieuwe site gelanceerd zou worden. Alles was tot in de puntjes voorbereid, maar toen we om 9.00 uur 'live' wilden gaan, bleek de techniek toch niet zo goed te werken als tijdens de testdagen. Iets met de wet van Murphy, zullen we maar zeggen. In ieder geval heb ik die dag nog nooit zo veel mensen aan de telefoon gehad die vroegen wanneer het nou mogelijk was om te stemmen. Het werd 16.00 uur.

Na een maand stond de teller op **13.086** unieke stemmen. Een recordaantal dat goed illustreert hoe de stemming leeft bij de Nederlandse bibliotheekbezoekers. Er bleek wel een verschil van inzicht te zijn tussen de vakjury, die het in grote lijnen met elkaar eens was, en de publieksjury. Eén van de genomineerden was in staat om zéér veel stemmen te trekken. Dat duidt naast op goed bibliotheekwerk – waar de jury ook oog voor had natuurlijk – ook op goed pr-werk, dat daar vanzelfsprekend deel van uitmaakt.

In ieder geval delen alle genomineerden met elkaar dat het alle zeer inspirerende bibliotheken zijn die het bezoeken meer dan waard zijn. Een centrale plek bij uitstek waar mensen heen gaan om informatie te vergaren of zich te vermaken. Het belang en de levensvatbaarheid van openbare bibliotheken zijn daarmee wederom bewezen.

Menno Goosen
Hoofdredacteur Bibliotheekblad
menno.goosen@bibliotheekblad.nl

Regiefunctionaris Karin Gerretsen:

‘Ik heb echt een nieuwe functie!’

Nét voor de voorjaarsmaatregelen in verband met het coronavirus, had Karin Gerretsen haar sollicitatiegesprek bij de Bibliotheek AanZet in Barendrecht, locatie Carnisselande*. De functie van regiefunctionaris sluit goed aan bij haar achtergrond als (onderwijs)socioloog en ervaring op het vlak van welzijn en opbouwwerk. Het werd pionieren, want zelfs in een bibliotheek vol boeken, bestond er voor Karins nieuwe functie geen vastomlijnd draaiboek.

TEKST: LINDA VAN PELT • FOTO'S: (INCLUSIEF COVER) IVONNE ZIJP

‘Ik wil best geïnterviewd worden voor Bibliotheekblad, aangezien ik een écht nieuwe functie binnen de bibliotheek heb.’ Zo reageerde Karin Gerretsen afgelopen zomer op het oproepje in Bibliotheekblad aan bibliotheekmedewerkers om een kijkje achter de schermen van hun functie te geven.

Bibliotheeklocatie Carnisselande wil – na de verbouwing – een nieuwe, uitgebreidere maatschappelijke rol gaan spelen in de Barendrechtse VINEX-wijk, en sinds 1 juni jl. draagt Karin daaraan

haar steentje bij als regiefunctionaris. Inmiddels is de tijd rijp voor een terugblik op haar eerste maanden, én natuurlijk een perspectief op de toekomst. ‘Ik heb weliswaar een functieomschrijving, maar die is op meerdere manieren uit te voeren of interpreteerbaar. Mijn functie is niet het werven van nieuwe leden, maar wél om meer mensen naar de bibliotheek te trekken. Dat heeft er alles mee te maken dat deze locatie een andere maatschappelijke rol wil gaan vervullen. En dat vloeit weer voort uit het meer

inspelen op de veranderende (buiten)wereld.’ Karin denkt dat die beweging gaande is binnen de gehele bibliotheeksector. ‘Maar in Barendrecht wordt er nu écht serieus werk van gemaakt. Als bibliotheek willen wij graag een “huiskamer voor de wijk” zijn.’

Wederzijdse kennismaking

Waarom kiest een socioloog voor een baan binnen de bibliotheekwereld? En misschien nog relevanter: hebben die eerste werkervaringen Karins idee over de bibliotheekwereld al veranderd? ‘Ik was al langer op zoek naar een baan die goed aansloot bij mijn studie sociologie. Toen ik in mijn netwerk geïnteresseerd werd op deze vacature leek me dat een mooie uitdaging. Als regiefunctionaris werk ik nauw samen met nog een nieuwe collega die werkt als programmamanager. Wij zijn in feite ook als duo/tandem aangenomen, want onze taken liggen in elkaars verlengde. Mijn specifieke taak is het om te onderzoeken wat er leeft, en wat er nodig is. Misschien klinkt dat wat vaag, maar er is ook geen vastomlijnde functiebeschrijving, omdat mijn baan volledig nieuw is binnen de bibliotheekwereld. Andersom is de bibliotheek nog relatief nieuw voor mij. Zo’n organisatie associeerde ik, logisch, met veel boeken. Eigenlijk klopte dat idee ook, want oorspronkelijk wás de Bibliotheek Carnisselande ook vooral een traditionele uitleenbibliotheek. Die functie bleek echter niet langer toereikend in dit gedeelte van Barendrecht. Het is nodig om een “vertaalslag” te maken naar de veranderingen in de maatschappij. Vandaar dat de gemeente Barendrecht de bibliotheek heeft gevraagd om een bredere en vooral gevarieerdere rol te gaan spelen. Daar hoort vanzelfsprekend een bepaald budget bij.’

Binnenste buiten

Karin realiseert zich dat zo’n nieuwe aanpak gewenning vraagt. ‘Van oudsher werd er wellicht op een andere manier gewerkt’, formuleert ze wat voorzichtig. ‘Dat functioneerde in het verleden uitstekend. Inmiddels is het bijna noodzakelijk om vooral ook buiten de kaders te denken. Die omslag gaat, begrijpelijk, niet van vandaag op morgen.’ Als ‘frisse nieuwe wind’ keert Karin de zaken soms binnenste buiten. Dat haar werk niet altijd een gemakkelijke klus is, heeft ze al ondervonden. ‘Het vraagt om een voortdurend aftasten: wat kan wel en wat kan niet? Zowel binnen de bibliotheek als binnen de gemeentelijke kaders. Ik woon in Rotterdam, dus Barendrecht was voor mij gevoelsmatig niet ver weg. Evengoed is het nog een leerproces.’

IJzer smeden als het heet is

De nieuwe baan mag dan soms nog voelen als een soort ontdekingsreis, maar Karin verricht die zeker niet zonder bagage. ‘In mijn vroegere werk had ik te maken met welzijnsorganisaties, vrijwilligers, bewonersgroepen, culturele instellingen. Dat heb ik nu weer, alleen in een ietwat andere rol dan voorheen. De andere organisaties kunnen aanvankelijk soms wat verbaasd reageren op de nieuwe rol die de bibliotheek wil vervullen. Dat begrijp ik, maar daarna probeer ik meteen duidelijk te maken dat het zeker niet de bedoeling is van de bibliotheek om in de schoenen van een ander te gaan staan, maar juist samen te proberen iets te

bereiken. Bijvoorbeeld het beperken van overlast van jongeren in de wijk. Onder andere voor deze doelgroep willen we aantrekkelijke activiteiten organiseren in de bibliotheek.

Als we met collega-organisaties eenmaal een gemeenschappelijk draagvlak hebben gevonden, komt de verdere samenwerking vaak soepeler tot stand’, klinkt het als het geheim van de smid. Het perspectief van de opbouwwerker is Karin niet vreemd. ‘Carnisselande ziet er aantrekkelijk uit. De architectuur is mooi, er is kunst en veel groen in de wijk. Maar helaas is er uit planologisch oogpunt te weinig geanticipeerd op mogelijkheden voor het creëren van meer sociale samenhang. De verbouwde, vernieuwde bibliotheeklocatie wil daarvoor graag gelegenheid bieden. In de nieuwe opzet komen er ook andere functies in ons gebouw, zoals wijkteams, die ondersteuning bieden bij Wmo-aanvragen (*Wet maatschappelijke ondersteuning – red.*) en andere vragen om steun of hulp, en een veiligheidspost. De inloopsprekuren van deze organisaties trekken bijna automatisch al meer mensen naar de bibliotheek. Dat werkt hopelijk drempelverlagend. Verder wil de bibliotheek graag ruimte bieden voor activiteiten, zoals een (taal)kursus, of als ontmoetingsplek om samen een kopje koffie te drinken. Om dit te bereiken, worden onze openingstijden in het nieuwe jaar verruimd.’

Van collectie naar connectie

De kop is eraf bij de nieuwe loopbaanmove. Is ze tevreden? ‘Het gaat er vooral ook om of de bibliotheek tevreden is’, speelt ze de bal door. ‘En dat is het geval als, na het heropenen van de deuren in januari 2021, onze locatie een mooie ontmoetingsplek wordt voor zowel bibliotheekleden als mensen uit de wijk. Ik hoop dat ik een bijdrage kan leveren aan het creëren van meer samenhang in de wijk en dat de wijk leefbaarder wordt. Mijn werk is geen taak met een concreet resultaat aan het einde van de werkdag en zelfs niet aan het einde van de week. Het is een kwestie van geduld en veel investeren in het leggen van een basis voor samenwerking en verbinding met andere organisaties. Ik moet nog steeds een beetje mijn weg leren vinden, en daarbij is het belangrijk constant scherp te focussen op het einddoel: een plek waar mensen kunnen werken aan hun persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid, waar ze bijvoorbeeld hun taal- en digitale vaardigheden kunnen verbeteren, maar ook waar ze elkaar simpelweg kunnen ontmoeten voor ontspanning. Deze baan past bij mij. Mijn kracht is dat ik graag snel de grote lijnen zie en in staat ben problematiek te signaleren en vervolgens een structuur te schetsen voor de zoektocht naar een oplossing. Je kunt het niet alleen, dat geldt tegenwoordig nog meer dan voorheen. De bibliotheek gaat van collectie naar connectie, is een mooie omschrijving die ik laatst ergens las. Die verschuiving verschaft de bibliotheek een waardevollere positie in de wereld van nu. Ik ben dan ook benieuwd of er een evenknie van mijn functie bestaat bij andere bibliotheken in het land.’

**De Bibliotheek Carnisselande is onderdeel van de Bibliotheek AanZet, bestaande uit dertien vestigingen, dertien servicepunten en vier afhaalpunten in Zuid-Holland-zuid in onder meer Alblasserdam, Dordrecht en Gorinchem.*

Wat maakt een bibliotheek tot de beste?

Sinds 2009 brengen een vakjury en het publiek jaarlijks hun stem uit voor de Beste Bibliotheek van Nederland, maar wat maakt een bibliotheek volgens de KB- tot de beste van het land? En wat als jouw bibliotheek niet tot een van de vijf genomineerden behoort? Hoe kun je dan aan jouw gemeente, inwoners en partners laten zien dat je de beste op jouw werkgebied bent? In deze editie van de rubriek van Bibliotheekinzicht loodsen we je langs een aantal databronnen waarmee je dat verhaal kunt vertellen en onderbouwen.

TEKST: ANNEMIEK VAN DE BURGT, ADVISEUR ONDERZOEK EN KENNISDE-
LING BIJ DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK (KB) • ILLUSTRATIE: SHUTTERSTOCK

Het gebouw, het aanbod, de service, samenwerkingen en de maatschappelijke waarde van de bibliotheek spelen een belangrijke rol in het oordeel van de vakjury. Stuk voor stuk waarden die een jury kan onderbouwen met data: van faciliteiten tot bezoekers, van collectie tot activiteiten en van partners tot doelgroepen. En ook de waardering van het publiek is terug te vinden in de statistieken. De aantallen leden, uitleningen, bezoekers en deelnemers vormen daarvoor al jaren het startpunt, waarop onderzoek naar klanttevredenheid, beleving en impact een mooie aanvulling vormt.

Gebouw en inrichting

Met dbieb in Leeuwarden, Stadkamer in Zwolle en School 7 in Den Helder als de drie winnaars in 2019 kun je er niet omheen. Een bijzondere locatie, een multifunctioneel gebouw en een moderne inrichting maken de bibliotheek tot een aantrekkelijke, inspirerende plek om te lezen, leren, werken en ontmoeten. Aantrekkingskracht en inspiratie zijn lastig te kwantificeren, maar de invulling van het gebouw, faciliteiten, functionaliteit en plek in de samenleving kun je wel degelijk in data uitdrukken. Zo worden in het kader van de Gegevenslevering Wsob (Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen) data verzameld over het aantal en type bibliotheeklocaties per bibliotheekorganisatie, het aantal multifunctionele gebouwen en organisaties, en de gemiddelde afstand tussen inwoner en bibliotheek. In het dossier Bibliotheekstatistiek 2019¹ op Bibliotheekinzicht.nl zijn de meest recente statistieken op landelijk niveau terug te vinden. Het bijbehorende dashboard, de infographics en de ruwe data bieden ook op provinciaal en lokaal niveau inzicht in de statistieken voor jouw bibliotheek en provincie.

Diensten en producten

De verkiezing van de Beste Bibliotheek van Nederland beoogt de bibliotheek te onderscheiden die optimaal invulling geeft aan de kernfuncties uit de Wsob. 'Optimaal' kan hier op meerdere manieren ingevuld worden: van een brede, diverse dienstverlening rondom alle vijf kernfuncties tot een gerichte, lokale aanpak waarbij de invulling van de kernfuncties is afgestemd op de inwoners in het werkgebied van de bibliotheek. Dat de meningen over dergelijke vergelijkingen en verschillen uiteenlopen, bleek onlangs weer tijdens een bijeenkomst van het project Haal meer uit data², waarin de KB samen met bibliotheken en POI's werkt aan een handleiding om de eerste stappen te zetten richting data-geïnformeerd werken. Enerzijds is er een grote behoefte aan vergelijking met andere bibliotheken; anderzijds wordt deze vorm van benchmarken vaak gezien als het vergelijken van appels met peren. Met ruim 140 bibliotheekorganisaties in Nederland zijn er geen twee exact hetzelfde, in dienstverlening noch in doelgroep. Maar door je stakeholders meer te vertellen over de diensten en producten die specifiek zijn afgestemd op de inwoners van jouw werkgebied en die te vergelijken met andere landelijke, provinciale of lokale data, plaats je de cijfers voor hen in een breder perspectief. De Bibliotheekmonitor³ kan hierbij helpen: met rapportages, dashboards en infographics brengt dit instrument op alle drie niveaus in kaart hoe bibliotheken hun maatschappelijke functie invullen en hoe het niveau van hun dienstverlening zich in de loop der tijd heeft ontwikkeld.

Service en publiek

Om het verhaal over je dienstverlening compleet te maken, wil je niet alleen toelichten wat je doet, maar ook voor wie je dat doet. Hoe ziet het publiek van de bibliotheek eruit? Hoe bedienen deze diverse groep? Hoe beleven de bezoekers de bibliotheek? En zijn zij tevreden? Op landelijk niveau biedt het consumentenonderzoek van Stichting Marktonderzoek Boekenvak⁴ inzicht in de samenstelling en het gedrag van het publiek dat boeken leest, leent en koopt. Tools als Whize⁵ (voorheen Mosaic), Waarstaatjegemeente⁶ en GeletterdheidInZicht.nl⁷ brengen de samenstelling van de doelgroep op lokaal niveau in kaart. Meer inzicht in de wensen, het gedrag en de tevredenheid van het lokale publiek wordt met name verzameld via lokaal uitgezet onderzoek, al dan niet gecoördineerd vanuit de POI of via instrumenten als BiebPanel⁸.

Maatschappelijke waarde

De laatste jaren is bij de verkiezing van de Beste Bibliotheek steeds meer oog voor de maatschappelijke en culturele werking

Aantrekkingskracht en inspiratie van bibliotheken zijn lastig te kwantificeren, maar de invulling van het gebouw, faciliteiten, functionaliteit en plek in de samenleving kun je wel degelijk in data uitdrukken.

van de bibliotheek. Welke rol speelt de bibliotheek in de levens van mensen? En wat levert dit de samenleving op? Ook in onderzoek staan zulke vragen en de impactgedreven manier van werken steeds vaker centraal. Op landelijk niveau is al veel bekend over de effecten van specifieke bibliotheekprogramma's, zoals BoekStart, de Bibliotheek op school, Taalhuizen en digivaardigheids cursussen. Daarnaast wordt met de Impactmonitor⁹ op landelijk en lokaal niveau effectonderzoek uitgevoerd onder de deelnemers aan cursussen en activiteiten in de bibliotheek. Door landelijke resultaten te verbinden aan lokale data, zoals het aantal uitgedeelde BoekStart-koffertjes of de hoeveelheid schoollocaties waarmee wordt samengewerkt, kun je bijvoorbeeld meer vertellen over de impact van jouw bibliotheek op jeugd en lezen¹⁰ of kwetsbare burgers¹¹.

Benieuwd wie de Beste Bibliotheek van Nederland 2020 geworden is? U leest het op pagina 11 en verder.

Meer lezen over de staat van het bibliotheekstelsel in cijfers? Vanaf 12 november is het complete dossier Bibliotheekstatistiek 2019 te vinden op Bibliotheekinzicht¹².

Online literatuur

1. bibliotheekinzicht.nl/dossiers/bibliotheekstatistiek-2019
2. bibliotheeknetwerk.nl/onderzoek/haal-meer-uit-data
3. bibliotheeknetwerk.nl/onderzoek/bibliotheekmonitor
4. bibliotheeknetwerk.nl/onderzoek/boekenvak
5. bibliotheeknetwerk.nl/onderzoek/klantsegmentatie
6. waarstaatjegemeente.nl
7. geletterdheidinzicht.nl
8. probiblio.nl/producten/marketing-communicatie-onderzoek/marktonderzoek/biebpanel
9. bibliotheeknetwerk.nl/onderzoek/impact/impactmonitor
10. bibliotheekinzicht.nl/organisatie/impact-van-de-bibliotheek-op-jeugd-en-lezen
11. bibliotheekinzicht.nl/organisatie/impact-van-bibliotheekprogrammas-voor-kwetsbare-burgers
12. bibliotheekinzicht.nl/bibliotheekstatistiek

nbd biblion

feliciteert

LoCHal Tilburg

met het winnen van de NBD Biblion Award voor
Beste Bibliotheek van Nederland 2020

Citaat juryrapprt:

'Alhoewel er met verschillende partijen wordt samengewerkt, is de uitstraling van dit bijzondere erfgoedgebouw in de eerste plaats die van een bibliotheek met een zeer ruime collectie'.

Foto: Arjen Veldt

NBD Biblion Award

**Beste
Bibliotheek
van Nederland
2020**

nbd biblion

► Vooruitgang boeken

Bibliotheekblad

Vijf inspirerende bibliotheken die een bezoek meer dan waard zijn

Vakjury oordeelt anders dan publieksjury

Publiek stemt massaal op LocHal

Publieksstem geeft de doorslag

**Beste Bibliotheek van Nederland 2020:
LocHal Tilburg, trotse directeur
Peter Kok neemt award in ontvangst**

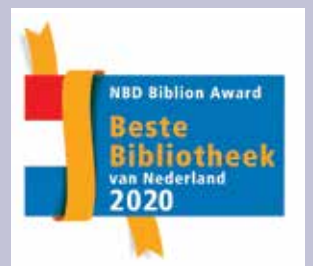
Foto: Annetie Borrias / Eyesmile Fotografie

Op de foto, met de klok mee (twaalf uur), de directeuren van de genomineerde bibliotheken: Dirk Nijdam (Forum Groningen), Joke Mos (Forum Zoetermeer), Marian Buvelot (Huis van Eemnes), Manja Mekking (de bblthk...), Peter Kok (LoCHal). In het midden Nina Nannini (directeur NBD Biblion).

LoCHal is de Beste Bibliotheek 2020

De vijf bibliotheken die meedongen naar de titel De Beste Bibliotheek 2020 waren nog maar net genomineerd toen de eerste coronagolf ons land overspoelde. Voor de juryleden betekende het achter de beperkingen kijken, maar wat zijn er veel creatieve vakgenoten die, corona of niet, hun klanten op originele wijze proberen te bereiken.

TEKST: WENDY DE GRAAFF, NAMENS DE JURYLEDEN

De genomineerden waren dit jaar Huis van Eemnes, het Forum in Groningen, de LoCHal in Tilburg, de bblthk... in Wageningen en het Forum in Zoetermeer. De vakjury werd gevormd door Hans van der Veen (directeur-bestuurder dbieb Leeuwarden), Astrid Vrolijk-de Mooij (directeur-bestuurder Bibliotheek Zwolle), Hans

van Velzen (voormalig directeur Openbare Bibliotheek Amsterdam en auditor bij de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal), Wendy de Graaff (publiciste), Menno Goosen (hoofdredacteur Bibliotheekblad) en Eimer Wieldraaijer (voormalig hoofdredacteur Bibliotheekblad en adviseur).

Boeiende editie

De juryleden trokken tijdens de zomer en het najaar langs alle genomineerden en bekeken wat zij daar voor hun plaatselijke bevolking betekenen. De afwisseling tussen groot en klein, nieuw en al wat ouder en vooral de verschillende visies op bibliotheekwerk maakte het tot een boeiende editie. De jury constateert dat door alle genomineerden in toenemende mate met andere partijen wordt samengewerkt, zij het door de een wat intensiever dan de ander, en dat daardoor het informeren en amuseren van de bibliotheekbezoekers zeker niet meer alleen met het ter beschikking stellen van media plaatsvindt. Bibliotheken van nu vormen een spin het web, niet voor niets kom je het begrip 'huis' of 'forum' vaak tegen in hun naam: ze zijn een centrale plek bij uitstek waar mensen heen gaan om informatie te vergaren of zich te vermaken. Een punt van zorg is – door het hele land – dat het personeelsbestand in prachtige grote gebouwen geen gelijke tred houdt met de oppervlakte die bediend moet worden. Het vinden van materialen en het persoonlijke advies vormen helaas vaak een zwakke schakel. Desondanks stemden alle bezoeken aan de genomineerden vrolijk: daar waar een paar jaar geleden nog wel eens getwijfeld werd aan de levensvatbaarheid van openbare bibliotheken in de toekomst, staan hier overal door de plaatselijke bevolking én door de overheid zeer gewaardeerde gebouwen waar fantastische activiteiten georganiseerd worden.

Huis van Eemnes

Huis van Eemnes biedt een geweldige voorziening aan alle doelgroepen binnen de plaatselijke bevolking, met veel aandacht voor lokale zaken. De koppeling met sport – niet zo gebruikelijk bij bibliotheken – werkt hier heel goed. Het personeel en het management verdienen een compliment voor het scala aan activiteiten dat zij met een beperkt budget bieden en de vriendelijkheid en het enthousiasme waarmee ze dat doen.

Forum Groningen

In het Forum in Groningen waan je je in een grote Scandinavische stad. De bibliotheek maakt onderdeel uit van het gebouw en is er – ook qua management – volledig mee verweven. Hier is daadwerkelijk sprake van een vorm van samenwerking die elkaar over en weer versterkt. 'Bibliotheek van de toekomst' is een citaat uit het juryberaad. De vele jonge mensen, zowel onder de bezoekers als het personeel, zorgen voor een bruisende uitstraling.

LocHal

De LocHal in Tilburg is een bibliotheek die sinds de opening veel publiciteit heeft getrokken met de architectuur. Alhoewel er met verschillende partijen wordt samengewerkt, is de uitstraling van dit bijzondere erfgoedgebouw in de eerste plaats die van een bibliotheek met een zeer ruime collectie. Ondanks de bewegwijzering en de plattegrond leverde de uitgebreide collectie wel flink zoeken op voor de jury. Het aantal bezoekers dat men weet te trekken is geweldig en zij geven veel sfeer.

De bblthk...

De bblthk... in Wageningen is een bibliotheek met een uitgebreide collectie én zij organiseren er heel veel activiteiten in samenwerking met lokale partners voor een brede doelgroep. Niet alles

is op het eerste gezicht zichtbaar, maar wie beter kijkt valt van de ene verbazing in de andere: wat een originele en inhoudelijk interessante activiteiten.

Forum Zoetermeer

Het Forum Zoetermeer is gebouwd op samenwerking met de gemeente en een groot aantal lokale instellingen. Dat betekent dat wie bijvoorbeeld de Sociale Dienst bezoekt meteen de media en de folders die daarbij passen tegen het lijf loopt. De bibliotheek bruist, maar het is af en toe wel flink zoeken. Het vriendelijke personeel helpt daar overigens geweldig bij.

Vakjury

De vakjury was het aardig met elkaar eens en waar verschil van inzicht was, hielp een discussie op grond van ervaringen tijdens de bezoeken heel goed. De hoogste ogen bij de vakjury scoorden Forum Groningen ('Bibliotheek van de toekomst') en met als verrassende tweede het Huis van Eemnes dat door de vakjury geroemd werd om het feit dat het zeer uitzonderlijk is dat een bibliotheek in zo'n kleine gemeente (9500 inwoners) zo veel faciliteiten te bieden heeft en de samenwerking is aangegaan met tal van maatschappelijke organisaties waardoor een zeer brede programmering ontstaat.

Publieksjury

Maar naast de stemmen van de vakjury tellen de stemmen van het publiek in gelijke verhouding mee. Dit jaar is er weer een geweldig aantal stemmen uitgebracht op de site: **13.086**. Dit aantal is op zich al iets om trots op te zijn: ons vak leeft. De wedstrijd laat vakgenoten en bezoekers nadenken over wat een goede bibliotheek eigenlijk is. Veel stemmers motiveren hun stem, maar er is soms ook kritiek gegeven, bijvoorbeeld op de coronamaatregelen. Allemaal leerzaam om te lezen. Er deed zich dit jaar iets bijzonders voor ... de mening van de vakjury en die van het publiek liep voor het eerst sinds jaren wat de winnaar betreft behoorlijk uiteen. LocHal was in staat om zéér veel stemmen te trekken. Dat duidt naast op goed bibliotheekwerk – waar de jury ook oog voor had natuurlijk – ook op goed pr-werk, dat daar vanzelfsprekend deel van uitmaakt. Winnen is geweldig voor de bibliotheek die het overkomt omdat het berust op een gezamenlijke inspanning van *alle* medewerkers en de overwinning komt tot stand door een gecombineerde mening van vakjury en publiek.

And the winner is ...

Het doet de jury veel plezier om bekend te maken dat **LocHal in Tilburg de Beste Bibliotheek van 2020** is geworden en daarmee de winnaar van de NBD Bibliion Award. Maar de jury kan het niet laten om alle andere genomineerden te wijzen op de lovende woorden die over hun werk zijn gesproken: allemaal inspirerende bibliotheken, die het bezoeken meer dan waard zijn!

Uitslag in percentages (vakjury + publieksjury)

1. LocHal Tilburg (30,4%)
2. Forum Groningen 7039,2 (26,9%)
3. Huis van Eemnes 4033,4 (15,4%)
4. bblthk Wageningen 3913,4 (15,1%)
5. Forum Zoetermeer 3204,4 (12,2%)

LocHal Tilburg

Een gevangenis, een chocoladefabriek en een kerk werden allemaal al succesvol omgebouwd tot bibliotheek. Het enorme gebouw in de Spoorzone in Tilburg uit 1932, waar voorheen locomotieven gerepareerd werden, is daar ook een prachtig voorbeeld van. De landelijke pers besteedde veel aandacht aan de transformatie en de inrichting, en tijdens het IFLA-congres in de zomer van 2019 werd de LocHal *bijna* gekozen tot beste bibliotheek van de wereld.

TEKST: MYSTERY GUEST • FOTO'S: ARJEN VELDT FOTOGRAFIE

Doeken

Civic, Braaksma & Roos, Inside Outside en Mecanoo werkten mee aan het bijzondere gebouw dat naast aan de bibliotheek ruimte biedt aan verschillende werkruimtes en zalen van Seats 2 Meet, Centrum voor Architectuur en Stedenbouw Tilburg (CAST) en Kunstloc Brabant. Wie er binnenkomt is meteen onder de indruk van de enorme ruimte en doet er goed aan in het café – in eigen beheer geëxploiteerd – te gaan zitten en eerst eens om zich heen te kijken. Wat zie je hier? Veel industriële elementen, met als tegenwicht enorme geplooidoeken (de akoestiek laat desondanks nog wel te wensen over) als verwijzing naar Tilburg textielstad, en natuurlijk boeken en andere media. De LocHal nodigt uit om te ontdekken.

Plattegrond

Op de begane grond vind je de materialen waar de meeste belangstelling naar uit gaat, zoals de kranten en tijdschriften, de

kinderboeken en de populairste non-fictie materialen zoals kookboeken, wonen en tuineren. Er zijn naast een expositieruimte een digilab, een foodlab, een futurelab (lokale oplossingen voor de toekomst), een gamelab en een tijdslab (alles over Tilburg vroeger en nu). Gelukkig loop je tegen een flinke balie aan, want als je iets specifiek zoekt is dat nog niet zo makkelijk. Er is wel een plattegrond beschikbaar – zowel op de site als op papier – waar alle zalen en ruimtes opstaan, maar daar staan helaas niet de collectieonderdelen op ingetekend.

Jongeren

Wat de ruimte voor gebruikers zo aantrekkelijk maakt, is dat je kunt kiezen uit veel verschillende plekken om te verblijven. Sommige plekken zijn rustig en intiem, andere zijn levendig en bruisend. De collectie is behoorlijk breed en nodigt uit tot snuffelen door veel verschillende opstellingen en displays. Dat de bezoekers dit waarderen, blijkt uit de vele bezoekers, waaronder

veel jongeren en zzp'ers die zich er zichtbaar thuis voelen en de LocHal gebruiken om elkaar te ontmoeten. De jeugdafdeling, waar 'samenwerking met de Efteling' verwachtingen schept, valt enigszins tegen.

Worstenbroodje

Wat naast de bijzondere uitstraling boeit aan de LocHal, is dat het in hoofdzaak een bibliotheek is waar de nadruk ligt op het raadplegen en lenen van media. Er wordt met andere partners samengewerkt en de LocHal leent zich voor verschillende activiteiten, maar het is een bibliotheek. Tilburg heeft er met deze bibliotheek een enorme trekpleister bij waar bezoekers blij mee zijn. 'Op een regenachtige middag doe ik de kinderen en dus ook mijzelf een groot plezier met een middagje LocHal. Zij gaan op ontdekkingstocht, ik lees tijdschriften en we eindigen met een worstenbroodje!'

Tilburg en de vijf functies van de Bibliotheekwet:

1. ter beschikking stellen van kennis en informatie: *****
2. bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie: *****
3. bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur: *****
4. organiseren van ontmoeting en debat: *****
5. laten kennismaken met kunst en cultuur: *****

*Slecht **Onvoldoende ***Voldoende **** Goed ***** Uitmuntend

Locatie

De bibliotheek ligt achter het station, aan de 'verkeerde' kant van het centrum, maar toch heel centraal.

Exterieur

Enorm industrieel gebouw dat meteen intrigeert.

Interieur

Licht, flexibel en functioneel gebouw.

Uitstraling

Industrieel, tijdloos en duidelijk van en voor de bezoekers.

Logistiek

Het gebouw is groot en de bewegwijzering is niet overal duidelijk. Bij de non-fictie moet je bijvoorbeeld 'weten' dat populaire onderwerpen beneden staan. Overal zijn wel balies te vinden. De belettering is klein, die zie je pas als je er vlak voor staat.

Activiteitsaanbod

Aantrekkelijk en breed aanbod van activiteiten dat door corona even stil lag maar nu, soms in aangepaste vorm, weer op gang komt.

Collectie

Enorme collectie, voor het grootste deel van goede kwaliteit.

Site

Er zijn twee sites die over en weer naar elkaar verwijzen. (De site van de LocHal met alle 'bewoners' en de site van de bibliotheek Midden-Brabant). De LocHal-site past qua sfeer beter bij de bibliotheek en ziet er veel aantrekkelijker uit.

Computers en werkruimte

Er kan overal met eigen laptops gewerkt worden en er zijn meer dan voldoende zitplaatsen en vergaderruimtes.

Tarieven

Een klein abonnement geeft recht op maximaal vijftig titels voor drie weken voor € 45,00. Een Standaardabonnement kost € 65,00 voor een onbeperkt aantal titels. Wie daarbij zonder leengeld games en dvd's wil lenen, betaalt € 36,00, wie alleen games en dvd's wil lenen zonder leengeld betaalt € 54,00. Kinderen en jongeren lenen gratis. Geen goedkope bibliotheek, maar de collectie en de openingstijden zijn het waard.

Openingstijden

Van maandag tot en met vrijdag van 8.00 tot 22.00 uur, op zaterdag van 9.00 tot 17.00 uur, op zondag van 12.00 tot 17.00 uur. Fantastisch!

Personeel

Het personeel is niet altijd makkelijk te vinden. De smaakvolle zwarte bedrijfskleding valt helaas niet erg op. Enkele juryleden troffen minder vriendelijk personeel.

Aantal inwoners Tilburg

219.796

Forum Groningen

Tijdens deze coronazomer blijkt het Forum in het hart van Groningen een aantrekkelijk uitstapje: het is er druk met mensen die van het gebouw en het uitzicht komen genieten en er hun kinderen laten spelen. Het mixen van verschillende functies, zoals museum, bibliotheek en horeca, heeft tot een bijzonder resultaat geleid, met internationale allure en een eigentijdse uitstraling.

TEKST: MYSTERY GUEST • FOTO: KNELIS

De realisatie van Forum heeft veel tijd gekost. Niet alleen het hypermoderne ontwerp in de oude binnenstad was omstreken, ook de kosten en het aardbevingsbestendig bouwen hadden de nodige voeten in de aarde. Maar nu het gebouw er staat zijn de Groningers vooral trots en verleent het Forum ontegenzeggelijk allure aan de binnenstad. Dat er niet op de kosten bespaard is, is bij het naar binnen gaan meteen duidelijk. Alle gebruikte materialen stralen kwaliteit en duurzaamheid uit. En wat is het knap dat een heel team van verschillende interieurarchitecten in het door NL Architects ontworpen gebouw naast veel variatie toch één uitstraling heeft weten te creëren.

Tien verdiepingen

Een coronabalie waar je je handen moet desinfecteren en waar het aantal bezoekers in de gaten gehouden wordt geeft – geluk bij een ongeluk – ook een welkom gevoel in het enorme gebouw. Een niet te missen wegwijzer en een grote ronde informatiebalie en ticketkantoor doen de rest. Wie wil kan op deze verdieping al in een café plaatsnemen om de enorme ruimte op zich in te laten

werken. De bibliotheek deelt het tien (!) verdiepingen tellende gebouw met vele andere organisaties en dat vraagt het nodige van de indeling. Maar er is zo te zien heel goed nagedacht over wat bij elkaar past en waar de klanten het beste mee geholpen zijn. De kranten en tijdschriften en Wonderland, de afdeling voor de kinderen tot en met de basisschoolleeftijd, bevinden zich prominent op de eerste verdieping en omloop daar boven. De fictie voor jongeren en volwassenen daar boven, de materialen over Groningen gecombineerd met expositieruimtes, shop en Groningen interactief, alles over film, theater en muziek op de verdieping waar ook de zalen zijn, natuur, techniek en strips bij het Smartlab, en het strip- en gamemuseum en de overige fictie daar nog boven.

Net-plafond

Via verschillende roltrappen en desgewenst snelle liften bewegen de bezoekers zich moeiteloos over de verschillende afdelingen waar goede bewegwijzering de rest doet. Wonderland is mate-loos populair vanwege onder andere een enorm gamescherm en – heel bijzonder – het net-plafond met fatboy's om op te liggen

lezen. Je zou het bijna vergeten, maar er staat ook nog een heel aardige collectie boeken die in eenvoudige kasten goed uitkomt. De kiosk bevat een behoorlijk aantal kranten en tijdschriften in een relatief kleine ruimte waar je ze uitkiest om in de ruimte er buiten te gaan lezen. Het is niet duidelijk of dit door corona is ingegeven of altijd zo werkt.

Oranje

Op de afdeling Fictie zijn verschillende voorbeelden te zien van de prettige plekken waar je je terug kunt trekken om rustig te werken en te lezen. De collectie bevindt zich op een logische manier in de kasten en is dus goed vindbaar. Groningen kent een 'roze kast', een leuk initiatief. Het aanbod aan romans in andere talen is prima, en zo hoort het ook in een universiteitsstad. Het lid worden wordt gepromoot met een simpele flyer die twee belangrijke lokkers uitdraagt: leden mogen 25 items tegelijk lenen en lenen is boetevrij! Inderdaad heel aantrekkelijk. En het lijkt misschien een kleinigheid, maar de toiletten op deze verdieping zijn prachtig: helemaal in oranje uitgevoerd met speciaal ontworpen sanitair. Aan dit soort details zie je dat kosten nog moeite gespaard zijn.

Clusteren

Het clusteren van functies lijkt een goed idee. Hoe aantrekkelijk is de collectie natuur en techniek in de buurt van het Smartlab en hoe mooi zijn de (bioscoop)zalen bij de collectie film, theater en muziek. De hele dag door worden filmhuisfilms, documentaires en kinderfilms in de verschillende zalen vertoond. De bezoekers ontdekken spelenderwijs de collectie van de bibliotheek. Dat leidt tot ter plekke zitten lezen, maar ongetwijfeld ook tot lid worden. Veel bezoekers uitendesgevraagd hun enthousiasme: 'Nooit geweten wat ze allemaal in huis hadden! Als ik hier met de kinderen heen ga, zijn ze wel een poosje zoet.' Ook liefhebbers van design komen aan hun trekken: 'Ik voel mij hier net in Scandinavië. Wat een prachtige ruimte! Alle kennissen en familieleden die op bezoek komen slepen we mee naar het Forum.'

Nok

De grootste verrassing bevindt zich bovenin waar het in restaurant Nok en op het dakterras op 45 meter hoogte goed toeven is. Op een steenworp afstand staat de Martinitoren, de hele stad is te overzien en bij helder weer ook de verre omgeving. Het Forum biedt een bijzondere voorziening aan alle Groningers en is zo flexibel dat er vele evenementen in passen. Het begrip 'bibliotheek' heeft er een verrassende en eigentijdse invulling door gekregen.

Forum Groningen en de vijf functies van de bibliotheekwet

1. ter beschikking stellen van kennis en informatie: ****
2. bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie: ****
3. bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur: ****
4. organiseren van ontmoeting en debat: *****
5. laten kennismaken met kunst en cultuur: *****

*Slecht **Onvoldoende ***Voldoende **** Goed ***** Uitmuntend

Locatie

De bibliotheek ligt in het hart van het centrum en valt niet te missen.

Exterieur

Het hoge moderne gebouw ligt als een soort ufo tussen de oude panden. Wat er precies in te vinden is, is van buitenaf slecht zichtbaar door de bescheiden belettering en ramen.

Interieur

Prachtig modern, licht, functioneel en afwisselend.

Uitstraling

Het gebouw straalt tot in de details kwaliteit uit. De afwisseling tussen drukke en rustige plekken maakt het er prettig toeven.

Logistiek

Voor zo'n groot gebouw is het aanbod logisch verdeeld, en er is zichtbaar goed nagedacht over de bewegwijzering.

Activiteitenaanbod

Breed aanbod van films, exposities, lezingen en kinderactiviteiten. Goed aangekondigd via de site en in de hal. Spreekuren voor taal en digitale ondersteuning.

Collectie

Uitgebreide collectie met vooral tussen de non-fictie nogal wat oudere titels. Het aanbod van tijdschriften zou uitgebreider kunnen.

Site

Een eigen Forum-site waarop het handig zoekt en alle activiteiten overzichtelijk en zelfs per dag of per week te vinden zijn. Bekijk vooral de video van de verrassende opening!

Computers en werkruimte

Zeer veel werkruimte.

Tarieven

Wat vooral opvalt, is het heldere aanbod: voor € 4,50 per maand leen je 25 items gedurende vier weken, waarna je een herinnering ontvangt. Minima lenen voor maar € 5,00 per jaar en kinderen tot 18 jaar gratis. Studenten kunnen een combinatieabonnement afsluiten bij de UB en het Forum voor € 6,50 per maand. Geen boete!

Openingstijden

Maandag tot en met zaterdag van 9.00 tot 22.30 uur en zondag vanaf 10.00 uur. Niet alle afdelingen sluiten om dezelfde tijd, zo gaat Wonderland – de jeugdafdeling – al om 17.00 uur dicht. De meeste bibliotheekafdelingen zijn alleen 's middags bemensd. Meer eenheid in tijden is wenselijk.

Personeel

Het enorme gebouw is niet makkelijk te bemensen en het is dus wel vaak even zoeken naar een personeelslid. Er wordt mooie zwarte bedrijfskleding met een bescheiden logo op de schouder gedragen, maar die valt alleen niet zo op.

Inwoneraantal Groningen

232.922 inwoners.

Huis van Eemnes

Huis van Eemnes maakt nogal indruk, zeker als je bedenkt dat deze gemeente slechts ongeveer 9500 inwoners telt. Een enorm gebouw in het dorpscentrum biedt ruimte aan de bibliotheek, verschillende (sport)zalen, een theater en horeca. Voor de deur is een plein aangelegd met speelgelegenheid voor de jeugd en een skate-/crossfietsbaan.

TEKST: MYSTERY GUEST • FOTO'S: EIMER WIELDRAAIJER

Frontaal

Voor de bibliotheek is een terras waar meer dan voldoende afstand gehouden kan worden en verschillende bewoners zijn neergestreken. Dat maakt de entree extra gezellig. Binnen staan ook tafeltjes om aan te werken, iets te drinken of te lezen. Tegen de achterwand is een grote open kast gemaakt met verschillende vakken waar boeken afwisselend frontaal en met de rug naar voren gepresenteerd worden. Er zijn actuele en aantrekkelijke onderwerpen gekozen, zoals beroemde sportfiguren, lokale geschiedenis, makkelijk koken voor de zomer etc. Het kan haast niet anders dan dat hier al je oog op een boek valt dat je belangstelling heeft.

Biljart

Wie verder loopt komt bij een grote bar en nog meer tafels. In het midden van de bibliotheek is onder een vide een soort plein gecreëerd. De houten vloer met gymstrepen en de ronde tafels geven er een gezellige sfeer aan. Er staat ook een groot (afgedekt) biljart. Deze centrale ruimte valt ook leeg te ruimen zodat de brede trap naar de omloop op de eerste verdieping een tribune vormt. Er staan verschillende goed ingerichte displays met boeken en verrassingstassen voor de vakantie. De kranten en tijdschriften liggen er, een bescheiden aanbod, maar dat is gezien het aantal inwoners niet zo verwonderlijk.

Hiphop

De indeling van de collectie is overzichtelijk: alle romans op alfabet beneden, evenals de kinderboeken. De informatieve boeken staan boven. De collectie is compact maar aantrekkelijk en er kunnen natuurlijk titels aangevraagd worden, waar overigens niet zo veel gebruik van gemaakt wordt. De jeugdafdeling heeft een gezellige sfeer en je merkt dat kinderen er graag verblijven. De bibliotheek Gooi en Meer organiseert in de zomervakantie samen met andere partners uit Huis van Eemnes een breed activiteitenprogramma van filmvertoningen tot een scootmobielrace, van hiphop in de bieb tot een wijnproeverij. Voor de rest van het jaar zijn er ook verschillende activiteiten waarin bibliotheek, theater en lokale initiatieven zo te zien moeiteloos samen gaan. Voor zover corona geen roet in het eten gooit ... gelukkig is er veel ruimte!

Eemnes en de vijf functies van de bibliotheekwet:

1. ter beschikking stellen van kennis en informatie: ****
2. bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie: ****
3. bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur: ****
4. organiseren van ontmoeting en debat: ****
5. laten kennismaken met kunst en cultuur: ****

*Slecht **Onvoldoende ***Voldoende **** Goed ***** Uitmuntend

Locatie

De bibliotheek ligt aan de rand van het centrum op een voor iedereen goed bereikbare locatie.

Exterieur

Een groot pand met veel (donker) glas en hout. De letters HvE op de gevels zeggen de vaste bezoekers wel iets, maar anderen niet natuurlijk.

Interieur

Veel ruimte om te zitten, alleen of met groepen, en mogelijkheden om activiteiten te organiseren.

Uitstraling

Eigentijds, verzorgd en sfeerol. Mooi meubilair, prachtige glazen en koperen lampen.

Logistiek

Aangezien de collectie niet zo groot is gaat het zoeken heel makkelijk. De snuffelcollectie bij de ingang is heel aantrekkelijk en doet een beetje boekhandelachtig aan.

Activiteitsaanbod

Breed en voor alle doelgroepen. De bibliotheek heeft een taalcafé en verzorgt om de week een themabijeenkomst, daarnaast zijn er nog allerlei losse activiteiten.

Collectie

De collectie is begrijpelijkerwijs vrij klein, maar heel aantrekkelijk.

Site

De standaard bibliotheeksite met daarnaast ook nog een eigen Huis van Eemnes-site. Die laatste is aantrekkelijker, maar biedt niet alle informatie.

Computers en werkruimte

Veel werkruimte.

Tarieven

Het laagste tarief is € 30,50 voor twintig titels per jaar en zes e-books, € 50,50 voor onbepaald lenen en tien e-books en € 70,50 voor hetzelfde met een uitleentermijn van zes weken en geen leengeld voor dvd's. Beetje gedateerde tariefstelling qua onderscheid voor e-books en dvd's.

Openingstijden

Maandag, dinsdag, woensdag en vrijdag van 14.00 tot 17.00, donderdag en zaterdag van 10.00 tot 17.00 uur. Helaas geen avondopenstelling!

Personeel

Vrijwilligers en medewerker(s), herkenbaar aan hun keycord, zijn zeer behulpzaam.

Inwoneraantal Eemnes

9500 inwoners.

de bblthk in Wageningen

In het centrum van Wageningen ligt de bblthk, de plaatselijke openbare bibliotheek die er van oudsher niet alleen is om boeken en andere media te lenen en te lezen, maar die ook een plaatselijk centrum voor educatie, ontmoeting en debat is. Het sobere gebouw, met in de inrichting wat rode accenten, herbergt een brede collectie en vormt de springplank naar heel wat activiteiten.

TEKST: MYSTERY GUEST • FOTO'S: EIMER WIELDRAAIJER

Klassieken

Op een zomerse ochtend is het rustig in de bibliotheek, al zitten er her en der wel wat mensen te werken en te lezen. De collectie weerspiegelt dat men een zo compleet mogelijk aanbod aan de inwoners wil bieden. Cd's en bladmuziek maken bijvoorbeeld deel uit van het aanbod en klassiekers uit de literatuur worden terughoudend afgeschreven. De ruimtes en de kasten stralen rust uit, moderne toeters en bellen en zoiets als 'het winkelconcept' zijn duidelijk en waarschijnlijk welbewust aan Wageningen voorbijgegaan. De begane grond en de eerste verdieping zijn met elkaar verbonden door een brede trap die desgewenst ook als tribune kan dienen voor evenementen en groepsontvangsten.

Vrijwilligerswerk

Samenwerking met anderen is in de bibliotheek onder andere te zien in het vrijwilligerscentrum op de eerste verdieping, waar

mensen om hulp kunnen vragen dan wel zich aan kunnen bieden voor vrijwilligerswerk. In het Digitaalhuis wordt samen met de gemeente en welzijnsinstellingen gewerkt aan allerlei taalactiviteiten. Wie op de website kijkt ontdekt nog veel meer samenwerkingsactiviteiten, die weliswaar door corona op een laag pitje staan, maar al een jarenlange traditie kennen. Opvallend is daarbij, naast de hoeveelheid, ook de diversiteit: kunst, cultuur, debat, ontmoeting, alles komt aan bod.

Debat

Eruit springt Woensdag Debatdag, een al jaren lopend evenement met De Gelderlander en lokale gespreksleiders over plaatselijke actuele thema's. In coronatijd worden de debatten live uitgezonden door TV Rijnstreek, de lokale omroep, en zijn ze terug te zien op YouTube. Ook heel Wageningse en een groot succes zijn de zondagscolleges waar hoogleraren in gewone taal

over hun vakgebied vertellen. Maar ook iets relatief eenvoudigs, zoals ieder jaar de kerstversiering laten verzorgen door een lokale kunstenaar, is een groot succes. De bblthk verzorgt desgewenst de kaartverkoop voor lokale activiteiten en heeft daar al veel vrienden mee gemaakt!

Doelgroepen

Heel veel doelgroepen komen in het programma aan bod: kinderen binnen en buiten de bibliotheek, popliefhebbers, ouderen, (ex-)psychiatrische patiënten en betrokkenen bij Black Lives Matter, om er een paar te noemen. Dan doet het er niet meer zo heel veel toe dat de rode stoelen en de leesruimte een tikje sleets worden: het gaat in Wageningen om de inwoners, om hun wensen en om de aandacht voor taal en cultuur.

Wageningen en de vijf functies van de bibliotheekwet

1. ter beschikking stellen van kennis en informatie: *****
2. bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie: ****
3. bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur: ****
4. organiseren van ontmoeting en debat: *****
5. laten kennismaken met kunst en cultuur: *****

*Slecht **Onvoldoende ***Voldoende **** Goed ***** Uitmuntend

Locatie

De bibliotheek ligt in het centrum, aan het begin van een winkelstraat.

Exterieur

Sober gebouw, vijftien jaar geleden heel modern.

Interieur

Lichte ruimte, verdeeld over twee verdiepingen met een grote vide en een trap in het midden.

Uitstraling

Eenvoudig, functioneel, iets gedateerd.

Logistiek

De collectie is op een heldere manier over de ruimte verdeeld, alleen de non-fictie (op SISO) kan iets meer aanduidingen gebruiken.

Activiteitsaanbod

Een zeer aantrekkelijk en breed programma, met heel veel aandacht voor taal en (lokale) cultuur. De bblthk vormt de spil van veel activiteiten.

Collectie

Uitgebreide collectie, behoudend afschrijfbeleid.

Site

De bblthk heeft een eigen site met een eenvoudige, sobere opzet. Alle activiteiten zijn er goed op te vinden.

Computers en werkruimte

Er zijn voldoende zitplaatsen om met de eigen laptop te werken. Wifi is gratis, gebruik van de computers is alleen voor leden de eerste 30 minuten gratis.

Tarieven

Wageningen kent een instaptarief voor jongeren van 16 en 17 jaar van € 22,00. Voor volwassenen is het tarief € 35,00 met leengeld van € 0,30 per boek voor drie weken. Voordeel van deze vorm van tarifiering is dat men zelf in hoge mate bepaalt hoeveel men uitgeeft.

Openingstijden

Alle weekdays gaat de bblthk om 9.00 uur open, dinsdag en vrijdag sluit men om 20.00, de overige dagen om 17.30 uur. Zaterdag is men open van 11.00 tot 17.00 uur.

Personeel

Het personeel is uiterst behulpzaam en bescheiden, maar voldoende aanwezig.

Inwoneraantal Wageningen

38.774 inwoners.

Forum Zoetermeer

Sinds twee jaar maakt de bibliotheek van Zoetermeer deel uit van het Forum, één organisatie waar ongeveer 40 maatschappelijke instellingen zich in verenigd hebben, waaronder Burgerzaken en de gemeentelijke Wmo-loketten. Voor de burgers is dit een ideale service, voor de bibliotheek een unieke kans hun collectie en activiteiten te verbinden met dat wat hun partners doen en zo de burgers nog beter te bedienen.

TEKST: MYSTERY GUEST • FOTO'S: EIMER WIELDRAAIJER

Buggy's

Op de plaats van de oude bibliotheek, in het centrale winkelcentrum van Zoetermeer, is nieuwbouw gekomen om alle betrokkenen te huisvesten. De bibliotheek zit verdeeld over het hele pand, speels en levendig, maar in eerste instantie niet erg overzichtelijk omdat het gebouw bestaat uit vele tussenverdiepingen en doorkijkjes. Er is veel moeite gedaan om een goede bewegwijzering te realiseren en er kan op verschillende plekken om hulp gevraagd worden. Wie de lift als centraal punt neemt komt er altijd uit, maar makkelijk is het niet.

Er zijn veel vrolijke kleuren gebruikt, zoals groen, oranje en geel. Er is overal moeite gedaan om gezellige zitjes en werkplekken te creëren, die door de bezoekers goed ontdekt zijn. Het Forum

leescafé op de eerste verdieping had best nog iets groter kunnen zijn om alle jongeren, moeders met buggy's en ouderen ruim plaats te gunnen.

Partners

Het beste komt het samenvoegen van verschillende functies uit op de tweede verdieping waar ook de afdeling Burgerzaken en het Wmo-loket zitten. Door daar de pleinen Gezondheid & Welzijn en Mens & Maatschappij in de buurt te plaatsen ervaren de inwoners wat de bibliotheek hun te bieden heeft. Een mix van displays met media, folders en kasten vormt een geweldige service op maat. Ook mensen die nooit in de bibliotheek kwamen lopen hier tegen media aan die hun interesse hebben. Andere

partners actief op het gebied van buurtwerk, opvoedingsondersteuning of rechtshulp sluiten hier op verschillende punten bij aan. De door de gemeente opgelegde bezuinigingen probeert de bibliotheek te halen door een deel van de ruimte in het Forum 'terug te geven', anders dan het sluiten van bibliotheekvoorzieningen in de wijken, wat de gemeente liever had gezien.

Geel

Natuurlijk zijn er ook nog 'gewone' bibliotheekafdelingen met romans en kinderboeken. De jeugdafdeling bovenin het gebouw heeft een aantrekkelijke collectie en doet vrolijk aan door de accentkleur geel, veel speelgoed en verkleedkleden. Ook het Digi-Taalhuis biedt iedereen die beter Nederlands wil leren of les wil geven een schat aan materiaal en heeft een inloopspreekuur. Wie gewoon 'lekker wil lezen' kan in Zoetermeer ook uitstekend zijn gang gaan, alleen het aantal kranten en tijdschriften, en de ruimte daarvoor, valt een beetje tegen.

Zoetermeer en de vijf functies van de Bibliotheekwet

1. ter beschikking stellen van kennis en informatie: *****
2. bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie: ****
3. bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur: ****
4. organiseren van ontmoeting en debat: ****
5. laten kennismaken met kunst en cultuur: ****

*Slecht **Onvoldoende ***Voldoende **** Goed ***** Uitmuntend

Locatie

De bibliotheek ligt in het centrum, in een groot winkelcentrum.

Exterieur

Het valt niet mee om in een winkelcentrum op te vallen, bovendien zegt het woord Forum niet direct wat je hier kunt vinden.

Interieur

Lichte ruimtes die in elkaar overlopen. Veel doorkijkjes en niveauverschillen.

Uitstraling

Eigentijds, kleurig en uitnodigend.

Logistiek

De ruimtes zijn niet makkelijk in te richten, dus de bewegwijzering komt zeker van pas. Regelmatig vraag je je af 'waar ben ik?', en dan is de lift een uitstekend oriëntatiepunt.

Activiteitsaanbod

Een aantrekkelijk en breed programma, zeker als je de activiteiten van het hele Forum meerekent. De bibliotheek organiseert voor kinderen, samen met het museum, een leuk zomerprogramma op de middagen.

Collectie

Goede collectie, maar wat weinig kranten en tijdschriften.

Site

Er zijn twee sites die over en weer naar elkaar verwijzen. De Bibliotheeksite is vrij neutraal, die kan leuker met foto's en meer 'Zoetermeers'.

Computers en werkruimte

Er kan overal met eigen laptops gewerkt worden en er zijn voldoende zitplaatsen.

Tarieven

Voor € 5,50 per maand of € 64,- per jaar, boetevrij. Minima ontvangen deze pas gratis van de gemeente! Goedkoper lenen kan door anderen ook, maar dan betaal je leengeld per item.

Openingstijden

Sinds de opening zijn er minder openingsuren gekomen, misschien uit ervaring, misschien een bezuiniging. Nu is men zeven dagen per week open van 11.00 tot 17.00 uur. Helaas geen avondopening en veel zzp'ers en (kranten)lezers zouden wel eerder terecht willen kunnen.

Personeel

Het personeel (ook van andere instellingen) is uiterst behulpzaam, maar men is niet altijd makkelijk te vinden.

Inwoneraantal Zoetermeer

124.025.

De bibliotheek van 2030: platform voor persoonlijke ontwikkeling

De bibliotheek gaat de komende tien jaar veranderen van een uitleendienst naar een kennisplatform waarop iedereen deelt en leert. Dat is de stellige overtuiging van de Bibliotheek AanZet en digitaal partner Hoppinger. Samen zijn ze begonnen aan de ontwikkeling van een digitaal platform en nu vragen ze alle bibliotheekorganisaties om mee te doen. “Alleen door samen te werken kunnen we de ambitie realiseren van een virtuele bibliotheek voor heel Nederland.”

Aan het woord zijn Ronald Capelle, digitaal strateeg van de Bibliotheek AanZet, de bibliotheekorganisatie van zuidelijk Zuid-Holland, en Dirk Scheele, team lead Digital Strategy bij Hoppinger. In 2018 begonnen de twee organisaties aan een spannende reis door een bibliotheeklandschap dat – als het aan hen ligt – er in 2030 heel anders uitziet.

Wat is de bibliotheek van de toekomst?

“De wereld buiten de bibliotheek is veranderd”, begint Ronald. “Vroeger was er informatieschaarste, nu heerst er overvloed. We waren grondlegger van de deeleconomie, nu moeten we daarin onze plaats opeisen. Met drie rollen die passen bij deze tijd: leesplezier stimuleren, iedereen laten meekomen in de digitalisering van de samenleving en een leven lang leren ondersteunen. Dat zijn de drie kerntaken uit het kersverse Bibliotheekconvenant. Daarvoor stellen we niet langer het boek centraal, maar kennis. Ons ultieme doel: alle inwoners starten hun persoonlijke ontwikkeling bij de bibliotheek. Dat doen we al

via workshops, cursussen en lezingen, nu gaan we daaraan in het digitale domein vorm geven.”

“De virtuele bibliotheek is er voor heel Nederland.”

Volgens Dirk duiden deze ambities op een impactvolle langetermijnvisie. “Bij Hoppinger worden we hier enthousiast van. Daarom zijn we met overtuiging een partnership aangegaan met AanZet. Zij begrijpen dat het om méér gaat dan techniek. Techniek faciliteert digitale transformatie. Het succes van een digitale strategie wordt bepaald door de focus op de eindgebruikers – voor hen doe je het tenslotte – en het juiste team. Belangrijk voor bibliotheken, want niet alleen uitleningen en lidmaatschappen lopen terug, ook subsidies slinken. Dat betekent opnieuw nadenken over de rol van digitaal en data

binnen je organisatie en meerwaarde creëren voor je doelgroep.”

“Die meerwaarde bieden we met een platform”, aldus Ronald. “Het platform noemen we onze ‘virtuele vestiging’. Inwoners kunnen daarop actief participeren. Daarvoor willen we vraag en aanbod bij elkaar brengen. Die content kunnen we namelijk niet allemaal zelf creëren, maar wel samen met partners en inwoners. Dat sluit aan op de filosofie van de bibliotheek: van, voor en door de gemeenschap. Mensen maken het platform. Uiteindelijk worden vragers aanbieders en creëren ze zelf de community. Dat is het mooie van de fysieke bibliotheek en dat realiseren we nu ook digitaal.”

Wat hebben jullie als partners gerealiseerd?

Ronald geeft aan dat de samenwerking niet alleen draait om de digitale techniek, al was dat wel het vertrekpunt. “Onze vorige website ging vooral uit van het klassieke uitleenmodel en had een gebruikerservaring die niet kon opboksen tegen de Spotify’s en Netflixen van deze wereld. Bovendien hadden we als bibliotheek weinig invloed op de doorontwikkeling. Dus in 2018 besloten we zelf een platform te ontwikkelen. Het was 5 voor 12, hoog tijd voor innovatie. Dat bleek ook uit ons marktonderzoek onder leden, niet-leden en partners.”

“Techniek moet geen vertragende factor zijn, maar juist versnellen”, licht Dirk toe. “Dus je begint met je visie en ambitie: waar wil je in 2030 staan? Vanuit die visie werk je terug: wat hebben gebruikers nodig in de virtuele vestiging en hoe ontwikkelt dit zich de komende jaren? Eerst de bestaande dienstverlening beter laten aansluiten op de vraag. Dan virtuele ontmoetingen mogelijk maken. En dan businessmodellen verkennen waarin de bibliotheek meer regisseur is dan organisator. Daarvoor stelden we een roadmap op, waarbij we steeds samen met de gebruikers de volgende stap bepalen en waarde toevoegen. Dat vraagt om een toekomstbestendige en flexibele architectuur. Aanpassingen doen we steeds in snelle, kleine stapjes, met een multidisciplinair team. Zo houden we focus op wat we nú moeten doen om het maximale bij te dragen aan onze langetermijnvisie.”

“Dat maakt duidelijk waarom we geen uitvoerder nodig hadden, maar een partner”, gaat Ronald verder. “We durven allebei de status quo uit te dagen en radicaal te denken. Elke bijdrage helpt mee aan het grote geheel. Onze digitale aanpak bepaalt de focus van de gehele organisatie en de jaardoelen zijn dan ook opgenomen in de subsidieafspraken. Onze inspanningen hebben

groot effect: in 2019 ontvingen we 50% meer bezoekers op onze website, tot nu toe in 2020 nog eens 22% extra. We kregen 13.000 meer aanmeldingen voor activiteiten binnen. Eind 2019 bleek uit een poll op de website dat 75% de bibliotheek inmiddels ziet als een plek voor meer dan boeken alleen. Ook toen de coronacrisis uitbrak, stonden we er. Er stond letterlijk op onze homepage: ‘De virtuele vestiging is open!’”

“Wij hebben geïnvesteerd in de eerste kilometers, andere bibliotheken kunnen nu instappen.”

Hoe kunnen jullie deze beweging versnellen?

“We willen graag onze kracht uitbreiden”, stelt Ronald. “Veel bibliotheken kunnen door de beperkingen van hun website niet snel inspelen op de vraag van hun gebruikers. Veelal horen we: we zijn klein, we hebben het geld en de expertise niet. Daarom willen we ons schaalbare platform aan andere bibliotheken aanbieden. Wij hebben geïnvesteerd in de eerste kilometers, nu kunnen anderen instappen. Met behoud van autonomie, want je kunt desgewenst zelfstandig nieuwe functionaliteiten ontwikkelen. Daarnaast is er een centrale roadmap voor de doorontwikkeling van het digitale platform. Zo profiteren we van gezamenlijke investeringen en bouwen we aan een virtuele vestiging van en voor heel Nederland.”

#meedoen

We kunnen het niet alleen, dus sluit je aan! De Bibliotheek AanZet en Hoppinger nodigen bibliotheken uit om mee te werken aan de digitale bibliotheek van 2030. We gaan graag met je in gesprek:

Ronald Capelle

Digitaal strateeg

rcapelle@debibliotheekaanzet.nl

www.debibliotheekaanzet.nl

De bibliotheek is robuuste organisatie die goed bereikbaar en toegankelijk is

"BASIS GARANDEREN"

... van volwaardige lokale bibliotheek

- goed bereikbaar en toegankelijk
- alle wettelijke functies / breed functioneel
- robuuste organisatie

RANDVOORWAARDEN →

Voldoende en goed gekwalificeerd personeel en vrijwilligers

Collectief landelijk bibliotheekstelsel

Samenwerking in het netwerk is sterk

Kwaliteit van dienstverlening is hoog door certificering en monitoring

Innovatie en vernieuwing is goed geregeld

PERKSOETS.NL

Het Bibliotheekconvenant

Werken aan maatschappelijke opgaven

Sinds 1 oktober is het Bibliotheekconvenant van kracht, waarin afspraken zijn gemaakt over de drie maatschappelijke opgaven die bibliotheken de komende drie jaar gaan aanpakken. Hoe kwam het convenant tot stand en wat zijn de wensen voor de toekomst? In gesprek met Tineke van Ham (voorzitter van Stichting Samenwerkende POI's Nederland), Lily Knibbeler (directeur van de KB) en Anton Kok (directeur van de Vereniging van Openbare Bibliotheken) over hun visie op de bibliotheek van de nabije toekomst.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL

Woensdagochtend 30 september zou het dan zover zijn: in de Centrale Bibliotheek in Den Haag zou door vertegenwoordigers van de drie overheidslagen – rijk, provincie en gemeente – en van de Nederlandse bibliotheken het Bibliotheekconvenant worden ondertekend. Helaas moest vanwege de aangescherpte coronamaatregelen worden uitgeweken naar een estafetteondertekening, waarbij de vertegenwoordigers van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Koninklijke Bibliotheek (KB), de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) en de Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN) ieder apart een krabbeltje moesten zetten. Ondanks die in het water gevallen aftrap trad wel degelijk op 1 oktober het Bibliotheekconvenant in werking, dat geldig is voor de jaren 2020 tot en met 2023. Met dit convenant bouwen de partijen voort op de evaluatie van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) en het bijbehorende advies Een bibliotheek voor iedereen van de Raad voor Cultuur.

Kernfuncties

Even terug in de tijd. Op 1 januari 2015 trad de Wsob in werking, die onder meer wees op de vijf kernfuncties die bibliotheken vanaf dat moment zouden vervullen. Volgens deze wet hoort bij een goede openbare bibliotheekvoorziening in ieder geval het toegankelijk maken van kennis en informatie, het organiseren van ontmoeting en debat, het werken aan ontwikkeling en educatie, het sturen op leesbevordering en het faciliteren van de kennisgeving met kunst en cultuur, waaronder literatuur. Ook zorgde de wet voor een herstructurering van het bibliotheekstelsel, waardoor de KB voortaan als moeder aller bibliotheken zou fungeren. In artikel 29 van de Wsob werd vastgelegd dat de wet na vijf jaar geëvalueerd diende te worden. En zo geschiedde: in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gingen KWINK groep, Panteia en Rebel Group aan de slag. Zij onderzochten de doeltreffendheid en effecten van de verschillende doelstellingen uit de Wsob.

Over het algemeen bieden bibliotheken een brede verscheidenheid aan producten en diensten, concludeerden zij, waarbij deze instellingen regelmatig samenwerken met andere partijen. De mate van succes van de invulling verschilt echter per bibliotheek. Ook zagen zij dat er de afgelopen jaren meer samenhang was gekomen in de sector. Toch verliep de samenwerking op bepaalde punten nog moeizaam. Het gebruik van de digitale bibliotheek was gestegen, maar organisatorisch gezien waren er nog punten van verbetering aan te merken.

Anton Kok, directeur VOB: 'Gelukkig kunnen we nu laten zien hoe goed de samenwerking tussen VOB, SPN en KB verloopt en hoe belangrijk ook onze rol is in de totstandkoming van dit convenant.'

Desalniettemin waren vrijwel alle stakeholders positief over de komst van de Wsob. Zij zagen echter nog wel een aantal hiaten in de wet, zoals een verplichting voor gemeenten om een bibliotheekvoorziening te financieren en een verbod op het heffen van jeugdcontributie. Daarnaast misten stakeholders kwaliteitsnormen voor het bibliotheekwerk en opleidings- en competentievereisten voor bibliotheekmedewerkers. Volgens KWINK groep was de omgang met deze verbeterpunten van groot belang voor het verdere succes van de Wsob.

Een bibliotheek voor iedereen

In februari 2020 bracht de Raad voor Cultuur op basis van onderzoek van KWINK groep zijn advies uit. De raad was uitermate positief over de effecten die de wet had gehad. Tegelijkertijd zag hij dat het stelsel van openbare bibliotheken onder hoge druk stond, onder meer door flinke bezuinigingen. Hij verwachtte een verdere afname van het aantal bibliotheekvoorzieningen, waardoor de verschillen in het aanbod tussen gemeenten sterk zouden toenemen. De Raad voor Cultuur riep op het tij te keren, onder meer door ervoor te zorgen dat alle Nederlanders toegang hebben tot de vijf bibliotheekfuncties, door een Nationale Bibliotheekagenda te creëren, door in te zetten op leesmotivatie vanaf het eerste levensjaar en door de expertise van bibliotheekmedewerkers te vergroten.

Dit advies werd, samen met het rapport van KWINK groep, op 11 februari 2020 gepresenteerd aan de Tweede Kamer. In de bij-

Lily Knibbeler, directeur KB: 'Door de maatschappelijke vraagstukken die wij allemaal om ons heen zien als uitgangspunt te nemen, is het voor iedereen duidelijk welke relevantie dit convenant heeft.'

Foto: Edwin Weers en Eelkje Colmjon

Tineke van Ham, voorzitter Stichting SPN: 'In de afgelopen vijf jaar zijn bibliotheken echt maatschappelijk-educatieve organisaties geworden.'

behorende brief besteedde minister Van Engelshoven van OCW aandacht aan de positieve ontwikkelingen in het bibliotheeklandschap: op bepaalde punten floreert de bibliotheek als nooit tevoren. Tegelijkertijd noemde zij ook verbeterpunten, onder andere met betrekking tot de bereikbaarheid van de bibliotheek en de leesvaardigheid van jongeren.

Maatschappelijke opgaven

Het Bibliotheekconvenant, dat op 30 september werd ondertekend, bracht de gewenste situatie dichterbij. Dit convenant is gericht op een gespreid en toegankelijk lokaal netwerk van bibliotheken, zonder drempels voor de jeugd, als onderdeel van een sterk stelsel. In het convenant zijn drie maatschappelijke opgaven vastgelegd waaraan de betrokken partijen de komende drie jaar gezamenlijk zullen werken: het bevorderen van geletterdheid en leesplezier, de inzet op digitale inclusie en digitaal burgerschap, en het opzetten van het nieuwe landelijke programma Leven Lang Ontwikkelen. In het convenant worden uiteraard ook concrete invullingen van deze taken genoemd. Zo zullen de betrokken partijen hun expertise op het gebied van kinder- en jeugdliteratuur verder bundelen. Ook zullen ze zich inzetten voor de doorontwikkeling van succesvolle programma's als de *Bibliotheek op school*. Daarnaast spreken de partijen af dat alle bibliotheekorganisaties in 2021 beschikken over een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO). Ook intensiveren zij hun cursusaanbod. Aan de basis van deze landelijke afspraken liggen enkele randvoorwaarden, waaronder een collectief bibliotheekstelsel, een hoge kwaliteit van dienstverlening met dank aan certificering en

monitoring, en voldoende en goed gekwalificeerd personeel en vrijwilligers. De bibliotheek dient een robuuste organisatie te zijn, die goed bereikbaar en toegankelijk is, en die bovendien nauw samenwerkt met andere partners in het netwerk. Daarbij staan innovatie en vernieuwing hoog in het vaandel.

Lokale invulling

Tineke van Ham, voorzitter van Stichting SPN, kijkt met optimisme zowel terug als vooruit: 'Ik kan het alleen maar eens zijn met de positieve evaluatie. In de afgelopen vijf jaar zijn bibliotheken echt maatschappelijk-educatieve organisaties geworden. Ook binnen het lokale veld hebben ze een prominente plek verworven, die door het lokale bestuur als zodanig wordt erkend. Om die positie te verwerven, hebben ze heel sterke plaatselijke netwerken opgezet, op cultureel, maatschappelijk en educatief vlak. Ze doen veel zelf, maar halen ook veel in huis.' Van Ham herinnert zich dat wethouders een jaar of acht geleden zeiden: de bibliotheek hebben we straks, als alles digitaal wordt, niet meer nodig. 'Gelukkig is niets minder waar gebleken. Bibliotheken hebben zichzelf door de uitbreiding van taken van gemeenten enkele jaren geleden een nog sterkere positie verworven. De maatschappelijke uitdagingen die in het convenant genoemd worden, sluiten aan bij de uitdagingen waarvoor gemeenten zich gesteld zien. Zo haken wij als sector aan bij de uitdagingen die overal in Nederland spelen.'

De Wsob heeft volgens Van Ham de samenwerking binnen SPN nog meer verstevigd. 'Er is meer eenheid ontstaan. In dit convenant staan onze taken nog steviger geformuleerd dan in de aanvankelijke wet. Daar ben ik heel blij mee.'

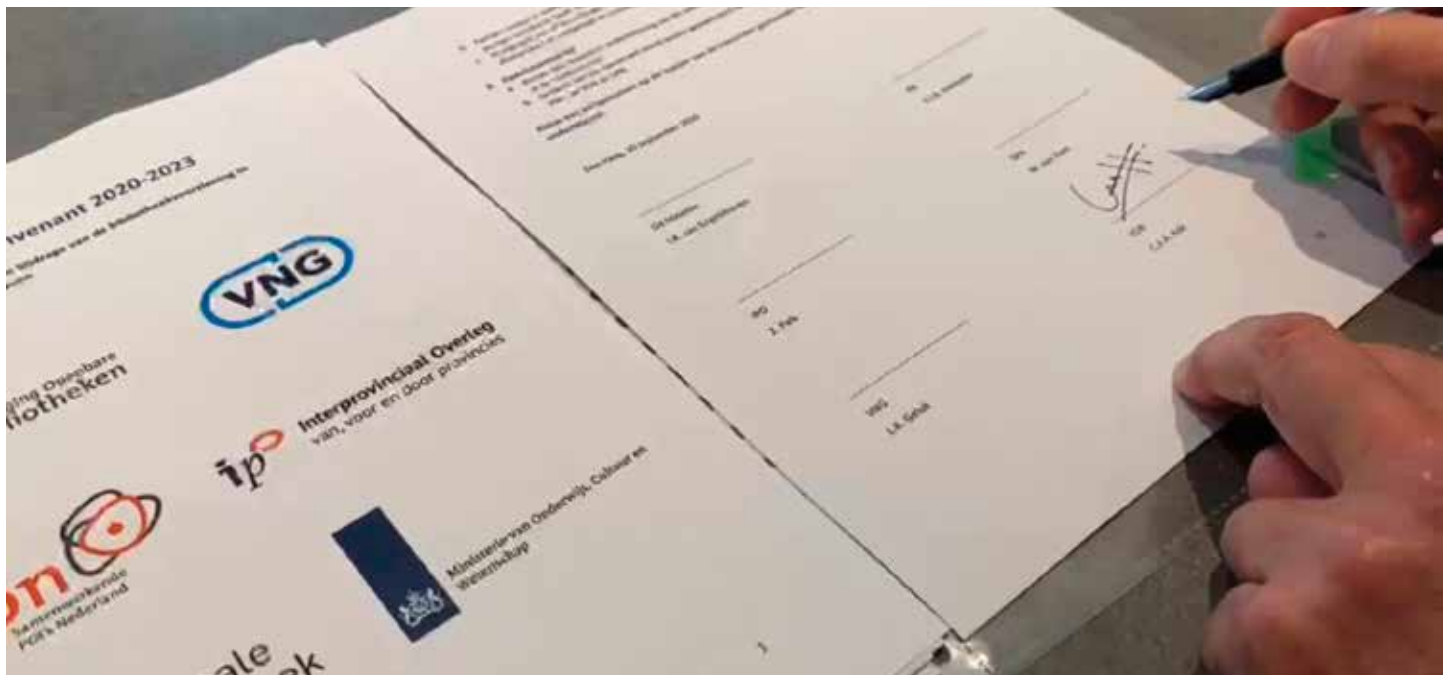
Het convenant formuleert weliswaar landelijke opgaven, volgens Van Ham maakt dat het document voor lokale bibliotheken, gemeenten en organisaties niet minder relevant. 'Wij ondersteunen de maatschappelijke uitdagingen die in het Bibliotheekconvenant worden genoemd. Hoe je die opgaven lokaal kunt tackelen, blijft bij ons centraal staan.'

De Wsob legde de basis, het convenant brengt de sector een stap verder, volgens Van Ham. 'De samenwerkingsdoelen die binnen het Bibliotheekconvenant worden genoemd, zijn uitdagend', geeft ze toe. 'We moeten hier samen werk van maken, en dat zal de komende jaren ongetwijfeld behoorlijk wat financiële middelen vergen. Dat wordt een flinke kluit. Toch zie ik ook dat dit convenant de basis kan zijn voor een stevige lobby waarmee we dat geld bij elkaar kunnen krijgen. Daarbij is het enorm helpend dat we onze doelen helder voor ogen hebben. Dat zorgt voor betere gespreksstof.'

Robuuste bibliotheek

Anton Kok, directeur van de VOB, ziet de coronatijd als een periode waarin de grote bestuurlijke partijen van het bibliotheekveld de mogelijkheid hebben gehad om te oefenen met de intensieve samenwerking die de sector de komende jaren tegemoet gaat.

Kok beseft dat de VOB tijdens de eerste vijf jaar van de Wsob de grote afwezige is geweest. 'We worden niet voor niets niet genoemd in het advies van de Raad voor Cultuur', licht hij toe. 'Als we kijken naar de bestuurlijke perikelen, is het jammer dat

het zo is gelopen. Gelukkig kunnen we nu laten zien hoe goed de samenwerking tussen VOB, SPN en KB verloopt en hoe belangrijk ook onze rol is in de totstandkoming van dit convenant.’

Welke taak ziet Kok voor de VOB in de uitvoer van het Bibliotheekconvenant? ‘De VOB zal zich de komende jaren opstellen als de trekker in de creatie van een robuuste bibliotheek. Tijdens de coronacrisis is maar weer eens gebleken hoe kwetsbaar onze sector op sommige punten is. Sommige bibliotheken die voor het kunnen verlenen van hun dienstverlening normaal gesproken sterk op – veelal oudere – vrijwilligers leunen, konden een paar maanden geleden hun deuren niet heropenen. Samen met een onderzoeksbureau nemen we deze zaken onder de loep. We hopen zo in december samen met de VNG een mooie ruggensteun op te leveren die voor lokale bibliotheken kan dienen als hulpmiddel in gesprekken met de gemeente, bijvoorbeeld over nieuwe financiering. Dat geld hebben we nu eenmaal nodig om onze maatschappelijke opdracht goed te kunnen uitvoeren.’

Kok ziet het als een belangrijke taak van de VOB om de input van de leden een plek te geven in de Netwerkagenda. ‘We willen onze leden tijdens landelijke bijeenkomsten met elkaar in discussie laten gaan. Tegelijkertijd hebben we niet alleen een behartigingsrol, maar ook een brancherol in het netwerk. Die laatste functie geeft soms misschien een andere uitkomst dan de som van de standpunten van alle bibliotheken bij elkaar. Als brancheorganisatie zijn we bijvoorbeeld voor een collectief landelijk bibliotheekstelsel, terwijl sommige lokale bibliotheken wellicht daartegen zijn. Zo’n initiatief vinden wij nu eenmaal belangrijk voor de ontwikkeling van de branche, en daar hoeft niet iedere bibliotheek in mee te gaan.’

Volgende fase

Jos Debeij, die vanuit de KB het gesprek tussen de verschillende partijen leidde, benadrukt hoe prettig hij het vond om te zien hoe

serius iedereen de aanbevelingen nam die voortkwamen uit de tussentijdse evaluatie van de wet. ‘Alle partijen wilden zich met evenveel betrokkenheid inzetten voor een sterk stelsel en robuuste lokale bibliotheken die de maatschappelijke uitdagingen die in het convenant genoemd staan kunnen tackelen. En dat ondanks de financieel zware tijd waarin we verkeren.’

Lily Knibbeler, directeur van de KB gelooft erg in de insteek van het Bibliotheekconvenant. ‘Door de maatschappelijke vraagstukken die wij allemaal om ons heen zien als uitgangspunt te nemen, is het voor iedereen duidelijk welke relevantie dit convenant heeft. De rol van de lokale bibliotheek als toegankelijke en bereikbare plek voor iedere Nederlander wordt aangevuld met de digitale bibliotheek die door de KB wordt gerund. Die intensieve samenwerking met een focus op wat we gezamenlijk én ieder vanuit de eigen taken en verantwoordelijkheden voor de maatschappij willen betekenen, zorgt ervoor dat we met dit convenant een grotere kans van slagen hebben om nog meer en nog effectiever bij te dragen aan de samenleving. De genoemde maatschappelijke opgaven maken dat ook andere partijen de kans kunnen en moeten zien om aan te haken. Alleen met die instelling boeken we de resultaten die we alleen niet zullen bereiken.’

‘De netwerksamenwerking die we nastreven gaat uit van een gelijkwaardigere relatie tussen de verschillende netwerkpartners’, aldus Knibbeler. ‘Er bestaat geen hiërarchie: allemaal zijn we van even groot belang om onze ambitieuze plannen te laten slagen. Als het ons lukt waar te maken waarvoor we momenteel aan het warmlopen zijn, hebben we wel meer geld nodig. Die financiën hoeven gelukkig niet alleen bij de gebruikelijke partners, zoals de VNG en OCW, vandaan te komen. Met de genoemde maatschappelijke opgaven als uitgangspunt kunnen ook andere financiers aanhaken, die zich niet per definitie verbonden voelen met de bibliotheek, maar wel met onze kernwaarden en doelen.’

Het Huis van alle Talen van de Openbare Bibliotheek Amsterdam

‘Ruimte creëren om verschillende culturen dichterbij elkaar te brengen’

Afgelopen september opende de OBA, locatie Oosterdok, de Afro-bieb, centrum voor Afrikaanse kunsten, talen, literatuur en cultureel erfgoed. Dit is een onderdeel van het in januari 2019 gestarte Huis van alle Talen.

TEKST: LINDA VAN PELT • FOTO: JIMENA GAUNA

Vijftig tinten grijs, het erotische drieluik van de Britse schrijfster E.L. James ligt alweer flink in het verleden, maar de bibliotheekwereld wordt nog steeds regelmatig geassocieerd met ‘wit en grijs’. Iets wat niet goed aansluit bij de veelkleurige maatschappij, zo luidt de overtuiging bij de OBA. Dit werd de grondgedachte onder een nieuw concept: méér ruimte creëren om verschillende culturen dichterbij elkaar te brengen. Tijdens de verbouwing en modernisering van de centrale bibliotheek, twee jaar terug, zijn er binnen de bestaande muren extra mogelijkheden geschapen voor meer diversiteit in de collectie. Monique Groeneveld-van der Poel, medewerker Sector Dienstverlening/team Mediaverwerking en -beheer en projectmedewerker Huis van alle Talen vertelt: ‘In een samenleving die steeds diverser wordt, moet de grootste sociaal-culturele instelling van Amsterdam daarmee gelijke tred houden. Samen met een groeiend aantal partners streven wij naar een afspiegeling die recht doet aan de 180 nationaliteiten en 360 verschillende talen in onze stad. Vóór de verbouwing waren er al “loges” aanwezig in ons gebouw, maar deze hadden louter een optische functie. Inmiddels zijn ze met gangen en trappen verbonden met elkaar, zodat er plaats is voor verbreding van de collectie, en vooral voor meer variatie in het aanbod van boeken en activiteiten.’ Het idee van diversiteit kreeg reeds in 2019 vorm onder de noemer ‘Het Huis van alle Talen’. Een nieuw initiatief van de OBA, bestaande uit een actuele en veeltalige collectie met aansluitende publieksprogramma’s.

Boeken in vele talen

Visueel is Het Huis van alle Talen in de OBA Oosterdok aanwezig als een hoge ‘verticale boekenkast’, een kolom die van de tweede tot en met de vijfde etage in beslag wordt genomen door kasten met boeken in vele talen en in diverse genres, zoals hedendaagse literatuur, romans, menswetenschappen, jeugd- en stripboeken. ‘We kunnen én willen die invulling niet alleen doen’, belicht Monique het basisuitgangspunt. ‘De collecties in de OBA zijn bedoeld als voedingsbodem voor dialoog tussen verschillende talen en culturen. Vanuit dat oogpunt is dit nog relatief nieuwe concept een platform voor zogeheten cocreatie. Dat betekent dat we samenwerken met bestaande community’s of met ambassadeurs van gemeenschappen of (sub)culturen. Gezamenlijk met

die partners geven we vorm en inhoud aan zowel de collectie als de bijbehorende activiteiten.’ Het begon begin 2019 met het overbrengen van de complete Franstalige Bibliothèque Descartes vanuit de bibliotheek van het Institut Français des Pays-Bas naar de derde etage van OBA Oosterdok. Naast voor het integreren van de boeken in de collectie (*opgenomen in het interbibliothecaire uitleensysteem en toegankelijk voor iedereen in heel Nederland – red.*) is de OBA nu ook de locatie voor de Franse en Franstalige activiteiten die eerder in Maison Descartes werden georganiseerd. Korte tijd later werd onder andere de Arabische collectie, samengesteld door El Hizra (centrum voor Arabische kunst en cultuur) ondergebracht in de daarvoor bestemde OBA-kasten in een van de loges. Ook heeft de OBA een loge vrijgemaakt voor een boekencollectie van de OBA (en ‘gecureerd’ door het IHLIA) over de geschiedenis, leefwereld en cultuur van de LHBTI-gemeenschap. ‘We focussen hierbij niet alleen op etnische culturen maar ook op impactvolle subculturen of sociaal-culturele ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de LHBTI+-gemeenschappen of de hiphopcultuur.’

Uit de comfortzone

Voor Monique Groeneveld en haar collega’s betekent de komst van Het Huis van alle Talen gedeeltelijk een nieuwe werkwijze. ‘Binnen de bibliotheekteams hebben wij algemene kennis, onder meer op het vlak van collectiesamenstelling. Wij hebben nu bewust een stapje teruggezet om ruimte te geven voor meer diverse inbreng door onze nieuwe partners. Zij zijn specialist op een specifiek vakgebied en kunnen ons adviseren om de OBA-collectie te verrijken, te verbreden en diverser te maken. Dat doen zij bijvoorbeeld door het indienen van lijsten van boeken die huns inziens niet in de collectie mogen ontbreken. Ook de praktische uitvoering is daardoor wat gewijzigd. Voorheen kregen we al onze boeken door NBD Biblion keurig ingewerkt aangeleverd. Nu is het soms wat meer pionieren en aankopen via andere kanalen. Datzelfde geldt voor het indelen van de nieuwe collectie. Die moeten een logische plek hebben in de boekenkasten, zodat ze goed vindbaar zijn voor de leners, en ook weer gemakkelijk terug te plaatsen door de medewerkers. Je kunt gerust stellen dat de komst van het Huis van alle Talen ons een beetje uit onze comfortzone heeft gehaald, wat op zich een interessante uitdaging is.’

Opbouwen vanaf de basis

Een van de nieuwste onderdelen is de Afro-bieb, een initiatief van coördinator Kibret Mekonnen. Deze journalist en filmmaker posteerde zich bij de ingang van OBA Oosterdok om aan bezoekers te vragen of zij wellicht boeken thuis hadden die een mooie bijdrage konden leveren aan de Afro-bieb. Binnen twee dagen had hij 250 boeken verzameld. Inmiddels is de collectie uitgegroeid tot vijfhonderd boeken, bestaande uit literatuur van Afrikaanse schrijvers, fotoboeken en geschiedenisboeken, hetzij in het Nederlands of in het Engels, of in de taal van een van de Afrikaanse landen. De opening van de Afro-bieb werd gevierd met een festival met workshops, muziek en een diner, op de datum van het Ethiopisch Nieuwjaar, 11 september.

Onder de Afro-bieb-noemer worden er ook programma's en activiteiten georganiseerd over culturen en gemeenschappen van het Afrikaanse continent, evenals taallessen in de meest gesproken talen van Afrikaanse landen, zoals Oromo, Amhaars, Swahili, Yoruba en Zulu. Monique: 'Door deze combinatie fungeert het Huis van alle Talen mede als een Amsterdams centrum voor Afrikaanse kunsten, talen, literatuur en cultureel erfgoed, toegankelijk voor een breder, diverser publiek. Een vast onderdeel is het vertalen van minimaal één Afrikaans literatuurboek per jaar in het Nederlands.'

Smibanees

'We richten ons ook op jeugd aanbod, zowel in de collectie als in het programma. De internationale voorleesuurjes organiseren wij nu in vijf verschillende talen. Het feit dat zestig procent van de Amsterdamse kinderen met twee of meer talen thuis opgroeit, bevestigt de noodzaak hiervan.' In het Huis van alle Talen mag

ook het Smibanees natuurlijk niet ontbreken. Deze taal hoort bij SMIB Worldwide (*Smib is het omgekeerde van Bims, zoals de Bijlmer in straattaal wordt genoemd – red.*). Dit Amsterdamse platform is opgericht door een multidisciplinair hiphop-collectief uit de Bijlmer. Vanaf oktober is er, naast de collectie in de OBA-locatie Oosterdok, ook een zogeheten SMIB-collectie in de OBA aan het Bijlmerplein. Een initiatief dat deels bedoeld is om vooral ook een jeugdige categorie lezers aan te spreken. Het Smibanees Woordenboek 2.0, waarin de straattaal uit de Bijlmer is vastgelegd, is genomineerd voor de taalboekenprijs 2020.

Deelnemers

Het aantal deelnemers aan het Huis van alle Talen groeit snel. 'Als een inktvlek', omschrijft Monique Groeneveld het. 'In de beginfase, toen het project nog weinig bekendheid genoot, stonden sommige loges nog een tijdje leeg. Inmiddels denken we zelfs al voorzichtig over het onderbrengen van nieuwe onderdelen in andere OBA-locaties, zoals Osdorp of Buitenveldert. Juist de grote diversiteit maakt het concept aantrekkelijk voor een breed publiek.' Met het Huis van alle Talen brengt de OBA ontmoetingen tot stand tussen culturen en talen, van Swahili tot straattaal. 'De grootste sociaal-culturele instelling van Amsterdam biedt gelegenheid om kennis, informatie en ontwikkelmogelijkheden toegankelijk te maken voor alle Amsterdammers. Dat doet recht aan onze multiculturele stad', klinkt het niet zonder trots. Ook de populaire foodblogger Mooncake heeft haar culinaire boekenwensen verwezenlijkt gezien. Andere van de bijna dertig deelnemers zijn onder andere: Instituto Cervantes, El Hizra en Yunus Emre Instituut, en de ambassade van de Republiek Armenië en die van Hongarije.

Nieuwe locaties voor bibliotheken Boskoop en Alphen aan den Rijn

Duurzaamheid en multifunctionaliteit staan centraal

'Kom binnen en laat je verrassen!', zegt directeur Bibliotheek Rijn en Venen Hester van Beek, die bij haar aantreden in 2016 de nieuwe huisvesting van de bibliotheken in Boskoop en Alphen aan den Rijn als belangrijke missie had. Beide vestigingen werden in september feestelijk in gebruik genomen.

TEKST: MARTIN DE JONG

Boskoop

Per 1 januari 2014 fuseerden Boskoop en Rijnwoude met Alphen aan den Rijn en zij vormen sindsdien onder de naam van de laatste een gemeente. De samenvoeging betekende dat in Boskoop het monumentale oude raadhuis leeg kwam te staan. 'Het idee ontstond daar onder andere de bibliotheek in te huisvesten', zegt Hester van Beek. 'En dat is nu gelukt, samen met heel veel andere lokale partners. Het is echt een multifunctionele accommodatie, een gemeenschapshuis geworden.'

Boskopenaren treffen in het gerestaureerde pand, dat Het raadhuis gedoopt werd, op meerdere etages de bibliotheek aan, en er is een trouwlocatie. Het Coenecoop College heeft er ook een plek. Betekent dat dat de contacten met het onderwijs worden aangehaald?

'Jazeker. Dat geldt eigenlijk voor alle lokale maatschappelijke en culturele instellingen. Er ligt veel historie, de inwoners hebben echt iets met het oude raadhuis, ze hebben de glas-in-loodramen aan de gemeente geschonken. Die zijn heel erg mooi gerestaureerd en toekomstbestendig gemaakt. De muziekschool gaat er muzieklessen geven, er komen gemeenteloketten met spreekuren van het Serviceplein, en welzijn heeft er een plek. Ook lokale kleinere culturele partners die projecten op het gebied van kunst en cultuur willen gaan doen zijn van harte welkom. Organisaties die verankerd zijn in Boskoop bieden we een plek om incidenteel of structureel gebruik van te maken en gezamenlijk te programmeren. Met als insteek: het is laagdrempelig, kom lekker een kopje koffie drinken. Je kunt er met je groep je ding doen, klaverjassen of een lezing bijwonen, zodat het pand echt weer gebruikt wordt voor, met en door de inwoners van Boskoop. We hebben met de interieurarchitecten Aat Vos en Marcel van der Veer inspiratiesessies gehad met medewerkers van verschillende organisaties om te kijken hoe je die functies gezamenlijk kunt oppakken en zo goed mogelijk zo'n programma in het pand kunt laten landen. We waren daarbij wel gehouden aan het pand zoals het er stond: we konden er niets op of aan bouwen. Dat was in Alphen anders, want daar was sprake van nieuwbouw.'

Alphen aan den Rijn

Aan de Aarkade in Alphen aan den Rijn biedt het nieuw gebouwde 2500 vierkante meter grote pand onderdak aan de bibliotheek, het Huis van Duurzaamheid, het Erfgoedcentrum, Grand Café Kade 100, de VVV, en diverse maatschappelijke en vrijwilligersorganisaties. Bovendien zijn er een grote fietsenstalling en een parkeergarage. In september 2018 werd de eerste paal geslagen, in januari van dit jaar was het hoogste punt bereikt, in april/mei was de bouwkundige oplevering.

Hester: 'Dat was conform de bouwtijd, maar er was daarin een jaar vertraging vanwege financiële en bouwkundige zaken: er moesten veel leidingen onder het pand worden verlegd, en daar moet je dan weer op wachten. Het was een oud kantoorpand.'

Waarom is er voor een andere locatie gekozen?

'De oude bibliotheek moest weg vanwege nieuwbouw op die plek: het hele stadshart aan de lage zijde wordt opnieuw ontwikkeld. Dat was een mooie aanleiding om een bibliotheek, de studiezaal van het gemeentearchief, een fietsenstalling en een parkeergarage te bouwen. De VVV kwam er later bij, die zat niet vanaf het begin in het plan. De gemeente wilde graag een nieuwe bibliotheek bouwen en moest iets met de studiezaal van het archief. Ik heb die plannen veel meer doorontwikkeld. We hebben een Erfgoedcentrum opgericht, dat is echt wel uniek, zeker dat we dat als bibliotheek doen. Alle dienstverlening van het gemeentearchief hebben we ondergebracht aan de publiekskant, de belevingskant: die komt bij de bibliotheek te liggen. Het archiveringsgedeelte, archieven en collecties opslaan, blijft bij de gemeente. Het mooie is dat wij dat thema breder hebben getrokken: dus niet alleen de dienstverlening van het kunnen raadplegen van de archieven, wij zetten het thema erfgoed gemeentebreed beter op de kaart. Dat vind ik een heel mooie rol voor de bibliotheek. We krijgen nog meer een aanjagersrol van het netwerk rondom erfgoed met onder andere historische verenigingen, en bouwen daarmee aan een erfgoedplatform. We

Foto: Hans Doderer

Directeur Bibliotheek Rijn en Venen Hester van Beek in de bibliotheek van Alphen Centrum.

hebben een digitaal erfgoedplatform gelanceerd waardoor je nu ook heel veel digitaal kunt opvragen, raadplegen en ontsluiten. We gaan de publieksbeleving meer benadrukken, de verhalen van Alphen zichtbaar maken en er interactieve programmering aan koppelen. Dat doen we met meer exposities, lezingen en cursussen, en we willen de inwoners een meer digitale beleving kunnen bieden rondom erfgoed. We vertalen het thema in educatieve programma's voor het primair onderwijs en de jeugd, en we zetten de nieuwe technieken in waar we in de Maakplaats mee werken, zoals 3D-printen en robotica.'

Wie waren de ontwerpers?

'Jos van Eldonk van Common Affairs heeft het pand ontworpen, Aat Vos is de interieurarchitect. We hebben net als in Boskoop met Aat en Marcel van der Veer een aantal inspiratiesessies met alle nieuwe partijen gehad om een soort blauwdruk te krijgen van wat waar moet komen als we die functies gaan samenvoegen. De plek als *third place*, waar je samenkomt, elkaar kunt ontmoeten, wilden wij veel meer in dit pand brengen. In het oude pand was daar minder plek voor. Nu is het heel mooi dat je het gecombineerd kunt doen, het was voor mij ook de aanleiding om te kijken welke andere partijen zouden kunnen aanhaken om hier hun taken of hun dienstverlening uit te oefenen, waaronder de VV. Die zat in een heel klein brugwachtershuisje, hoe mooi is het dat je een lokale VV hier kunt huisvesten en gezamenlijk kunt optrekken in programmering.'

Duurzaamheid is een speerpunt.

'We hebben het Huis van Duurzaamheid opgericht omdat we heel erg in willen zetten op dat thema. We hebben een groene gevel en zonnepanelen, het moet in dit pand energieneutraal zijn. We zijn druk bezig met een Green Key-certificering, dus

ook voor alles wat er in onze horeca gebeurt. Grand Café Kade 10 is duurzaam en onze afvalstromen zijn afbreekbaar of te recyclen. We gaan een duurzaam kunstproject doen rondom hergebruik van kleding. Daarmee koppelen we duurzaamheid aan kunst en cultuur, en programmeren we meteen rond het thema duurzaamheid. We willen niet alleen Green Key-gecertificeerd worden, we hebben ook de opdracht vanuit de gemeente om het thema duurzaamheid lokaal op de kaart te zetten. Daar komt veel programmering voor, en dat kunnen wij met al onze partners heel goed verwezenlijken. We programmeren in een netwerk, en zijn daarin aanjager en verbinder: hoe kunnen mensen een plek krijgen en zichtbaar worden? Hoe kunnen de burgers beter toegang krijgen tot informatie rondom duurzaamheid? Dat is natuurlijk heel breed. We informeren de burgers met fysieke en digitale spreekuren. En we zijn ook een Bibliotheek 3.0, door heel goed in te spelen op actuele thema's als verbinder, als aanjager en als kennispunt. Natuurlijk koppelen we er ook collectie aan.'

Programmeren doen jullie in cocreatie.

'We programmeren voornamelijk vraaggericht, het is niet zo dat we wat we zelf verzinnen maar eens leuk gaan doen. Wij werken binnen het maatschappelijk domein in Alphen heel veel samen, al heel veel jaren. We hebben geen een-op-eensubsidierelatie met de gemeente, en dat is op zich best bijzonder. Wij waren in 2015 een van de eerste organisaties die op deze manier te werk gingen. Wij werken samen met acht grote Alphenese partijen, want samenwerken is enorm belangrijk. Een andere partij heeft vaak of kennis van een doelgroep of expertise op een bepaald thema, en die neemt altijd weer een doelgroep mee. Dus we organiseren niets meer alleen, maar altijd samen. Andere mensen mogen dingen bij ons programmeren, en dan faciliteren wij meer.

Het juiste boek op het juiste moment. Daar staan wij voor.

MedioEurope heeft de juiste professionals, expertise én hulpmiddelen (AI-modellen) in huis om jou te helpen eenvoudig en efficiënt de juiste boeken voor jouw klanten te krijgen.

Boeken en DVD's

- Alle boeken en DVD's altijd leverbaar
 - Vlaamse, Nederlandse en kleine uitgevers
- Het hele aanbod voor de bibliotheek op school
- Op uw vraag kastklaar: geplastificeerd of duurzaam verwerkt

**Kijk op www.medioeuropa.com
en volg ons via onze nieuwsbrief.**

Attenderings-service van MedioEurope: Suggestielijsten & SSO

Je kan elke week nieuwe suggestielijstjes in je account laten klaarzetten, speciaal op jouw maat en die van je bibliotheek.

Jij kiest, vult aan en beslist zelf welke titels je aan de winkelwagen toevoegt en in hoeveel exemplaren. Nadien kan je eenvoudig de hele lijst weer verwijderen.

Voor jouw collectie

- Aanbiedingslijsten en standing orders op maat van jouw bibliotheek
- Wekelijks marktaanbod van alle nieuwe en te verwachten titels
- Gekoppeld met V-Smart, Wise en Brocade

www.medioeuropa.com

Dé totaalleverancier voor jouw bibliotheek!

Voor meer informatie contacteer info@medioeuropa.com

België: +32 (0)15 51 41 10
Nederland: +31 (0)341 78 82 70

Volg ons

Artist impression: MARS-interieurarchitecten

Een artist impression van het interieur van bibliotheek Boskoop.

Dat is vooral om de samenwerking optimaal te stimuleren, om verbindingen te leggen, ook in het kader van preventie. Ik denk dat wij een heel belangrijke rol daarin spelen: nu al, en straks nog meer. Vanuit preventie werk je heel veel samen met welzijn, dat is vaak wel al in contact met de doelgroep, maar wij kunnen expertise bieden op goede inhoud en activiteiten.'

Is er een theatteruimte?

'Daar is geen echte zaal voor, maar we hebben wel een ruimte waar we grotere activiteiten kunnen organiseren. Partijen zoals de Volksuniversiteit, waarmee we al samenwerken, kunnen er hun cursussen en lezingen geven. Elke maatschappelijke partij is welkom. Ik verwacht dat we heel veel aanvragen krijgen. We kunnen die zaal groot en klein maken en we kunnen er kleine voordrachten of boekverfilmingen programmeren, maar we moeten de expertise daar laten waar die zit: film en theater zitten bij twee andere partners in Alphen, wij doen de andere dingen.'

Jullie zijn voortaan op zondag open.

'Dat is nieuw. We hebben onze openingstijden gekoppeld aan de openingstijden van de winkels, dus voortaan op maandag dicht. Dan kunnen we die dag intern trainingen doen met onze medewerkers. Anders heb je nooit een moment in de week waarop je met z'n allen iets kunt doen. Wij vinden het ontzettend belangrijk en mooi dat wij op zondag open kunnen zijn omdat we in Alphen, toch wel een aardig groeiende kern, meer leefbaarheid en reuring willen. Wij gaan op zondag een culturele programmering neerzetten, zodat mensen na het winkelen in de bibliotheek kunnen zitten, een boekje lezen of verrast worden door activiteiten. Mooi, en ook nieuw, is wat wij op donderdagavond gaan doen: open leercentrum zijn voor mensen die met taal, met basisvaardigheden bezig zijn. Vanaf 1 oktober is het taalontmoetingsplein, het TOPplein open, waar alle partijen en organisaties die met formele, informele en non-formele educatie bezig zijn een plek kunnen krijgen. Mensen kunnen hier een-op-een lesgeven, advies krijgen over de col-

Foto: Martin de Jong

Het monumentale oude raadhuis in Boskoop huisvest nu de bibliotheek en andere maatschappelijke organisaties.

lecties en met groepjes aan de slag gaan. Er zijn thema-avonden waarop we zelf dingen programmeren, zoals een Taalcafé. Structureel willen we elke donderdagavond inloopfunctie voor de hele gemeente creëren. De formele aanbieders kunnen hier komen zitten, maar ook iedereen die taalvrijwilliger wil worden kan langskomen. Daar geven we een erg grote boost aan. Ik ben van mening dat dit een heel mooie kans is voor de gemeente Alphen.'

Kortom: de missie die je in 2016 begon is geslaagd.

'Eindelijk is het kindje geboren. Alleen heeft het in Alphen nog geen naam. Er is een poll over uitgezet in de gemeente. We hadden drie opties en die vond men niks. Optie vier was geen naam. Of het krijgt in de volksmond een naam, bijvoorbeeld de groene hoek of het wordt gewoon de bibliotheek. Alleen bibliotheek dekt de lading natuurlijk niet meer van wat er allemaal in dit pand te vinden is, maar daar zal de inwoner vanzelf achter gaan komen. Ik zou zeggen: kom binnen en laat je verrassen!'

Gratis bibliotheeklidmaatschap

‘We moeten beter leren verleiden’

Een aantal bibliotheken, waaronder De Boekenberg, de Bibliotheek Z-O-U-T en de Bibliotheek AanZet, experimenteert met ‘gratis’ lidmaatschapsvormen.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL • ILLUSTRATIES: SHUTTERSTOCK

Victor Thissen, directeur van de Boekenberg in Spijkenisse en van de Bibliotheek Zuid-Hollandse Delta, en Mariet Wolterbeek, directeur van de Bibliotheek Z-O-U-T, kennen elkaar al lang. ‘Een jaar of tien?’, gist Thissen. ‘Minstens’, vult Wolterbeek aan. Dat merk je wanneer je de twee samen spreekt – zelfs als dat via de digitale route gaat, met ieder in een eigen kamer. Wolterbeek met de boekenwand van haar huiskamer op de achtergrond, Thissen een minimalistische witte muur. Ze vullen elkaar aan en geven elkaar het woord, ze zijn het voortdurend roerend met elkaar eens. En dat is ook niet zo gek. Want Wolterbeek en Thissen maken allebei deel uit van de werkgroep die zich inmiddels al drie jaar buigt over het vraagstuk rondom het gratis bibliotheeklidmaatschap. Ook hun eerste contact een decennium geleden stond indirect al in het teken van die vraag. Toen werkten ze samen om alle bibliotheken in Utrecht van één catalogussysteem te voorzien, en er zo voor te zorgen dat leden hun boeken overal konden ophalen en terugbrengen. Thissen werd destijds door de Utrechtse POI BiSC gevraagd voor verschillende klussen – zo ook voor deze. Dat was het moment waarop hij en Wolterbeek voor het eerst met elkaar in contact kwamen.

Allemaal uniek

Vanaf 2008 sleutelden ze aan dit project, met het doel een nieuw stelsel van tarieven en uitleenvoorwaarden in de Utrechtse biblio-

theken in te voeren. Zo zouden de vestigingen ook gemakkelijker nauw kunnen samenwerken. Dat nieuwe tariefstelsel werd op 1 juli 2009 provinciebreed ingevoerd. Je zou het de voorloper van de Nationale Bibliotheekpas kunnen noemen, maar dan in het klein. In de eerste jaren functioneerde het systeem naar volle tevredenheid, maar al na een paar jaar begonnen bibliotheken hun eigen koers te varen: ze voerden nieuwe abonnementsvormen in, schaften telaatgelden af en voerden hun eigen uitleenvoorwaarden in. Net als in het geval van de Nationale Bibliotheekpas bleek de tijd nog niet rijp voor uniformiteit. ‘Het was complexer dan je denkt’, roept Wolterbeek in herinnering. ‘Heel veel zaken zijn lokaal georganiseerd. Overal, waar je ook komt, heeft de gemeente een flinke vinger in de pap. Ook kwamen we erachter dat leners deze dienst wel enorm waardeerden, maar dat ze hem in praktijk niet zo vaak gebruikten. Ons leek het fantastisch: het idee dat je, als je in een andere stad bent, zo even de bibliotheek in wandelt om een boek te halen, zoals je ook een boekhandel bezoekt. Dat bleek minder vaak voor te komen dan we dachten.’ Dat de Nationale Bibliotheekpas niet tot stand is gekomen, zegt volgens Wolterbeek veel over de sector. ‘We denken allemaal dat we uniek zijn en onze eigen uitzonderingen verdienen. Maak het simpel, dachten we toen al.’

Nuleuroabonnement

Dat is precies wat het nuleuroabonnement doet. De pilot heeft nog vele namen: het gratis basisabonnement, het modulaire abonnement, *freemium* lenen. ‘Laten we het vooral Nederlands houden’, stelt Wolterbeek. ‘Bovendien heeft die laatste benaming een veel te commerciële toon voor wat dit abonnement voor ons is.’ Wat het wel is: een gratis basisabonnement met beperkte faciliteiten, die een lid desgewenst kan aanvullen met extra modules. ‘Met zo’n instapversie kun je bijvoorbeeld vijf boeken per jaar lenen, plus één gratis film’, legt Thissen uit. ‘Daar-

naast kun je één gastles Engels volgen, één keer aanschuiven bij het DigiTaalhuis en één activiteit bezoeken. Wil je onbeperkt films kunnen lenen? Dan sluit je een speciale filmmodule af. Heeft de bibliotheek je warm weten te maken voor een cursus Engels? Dan neem je er een leermodule bij.'

Zo betaalt de klant alleen voor datgene waaraan hij behoefte heeft, is het idee. Maar er is meer. Thissen: 'We krijgen veel beter inzicht in het antwoord op de vraag waaraan onze leden behoefte hebben, en op die vraag kunnen wij als bibliotheek vervolgens ook veel beter inspelen. Als iemand zijn tegoed voor vijf boeken opgebruikt heeft, krijgt diegene bijvoorbeeld een mailtje met de mogelijkheid zijn abonnement uit te breiden. En als iemand een bepaald type activiteit heeft bezocht, nodigen we die lener veel gemakkelijker uit voor een nieuwe. Bovendien kunnen we zo monitoren en beter zichtbaar en meetbaar maken wat ons maatschappelijk rendement is, waarom we ertoe doen.'

Brede dienstverlening

Dit model sluit, is het idee, veel beter dan het huidige systeem, aan op de diverse dienstverlening die bibliotheken in toenemende mate bieden. 'We kunnen al onze kernfuncties veel mooier in de etalage zetten', stelt Wolterbeek. 'We kunnen heel breed aanprijzen wat de bibliotheek allemaal doet. Bovendien maakt het feit dat het instapabonnement gratis is het geheel laagdrempelig en aantrekkelijk.' Want hoewel bibliotheken uit alle macht hun best doen die eigenschappen uit te stralen, werkt dat niet door in de huidige abonnementsstructuur. Wolterbeek: 'Het is ronduit vreemd hoe wij als bibliotheken allerlei drempels opwerpen om burgers met achterstanden het moeilijker te maken ons te be-

zoeken en gebruik te maken van onze diensten. Ze lopen continu tegen betaaldrempels op: bij het kopiëren, bij het reserveren van een boek, bij het lenen van een dvd.' Cruciaal aan deze nieuwe abonnementsvorm is het feit dat op deze manier allerlei kennis over klanten kan worden ingewonnen, stelt Thissen. 'Daar zijn de huidige programma's veel te beperkt voor. Het liefst zouden we automatische mails laten uitgaan als "Je activiteitenpakket is op – neem deze programmamodule", "Je bent naar deze lezing geweest – misschien vind je dit ook leuk" en "Je hebt deze boeken geleend – is dit misschien iets voor jou?" Ook willen we graag nadrukkelijk de link leggen tussen verschillende abonnementsvormen. Het is aan ons de klant ertoe te bewegen meerdere abonnementen af te sluiten: de zogenoemde *upselling*-strategie. In zulk marketingdenken zijn we als bibliotheeksector nog niet zo thuis. We moeten beter leren verleiden.'

Eerste experimenten

In de bibliotheken van Thissen en Wolterbeek zijn de eerste verleidingsexperimenten al gaande. De Boekenberg implementeerde op 1 augustus 2018 een nieuw tariefstelsel, met een gratis basisabonnement voor achttien- tot dertigjarigen. Dit leidde in één jaar tijd tot bijna twintig procent nieuwe leden, vertelt Thissen trots. Die mijlpaal sloot aan bij het vooraf geformuleerde doel met dit abonnement meer bereik te genereren. Er werd juist voor deze doelgroep gekozen om de jongeren die op hun achttiende afhaken, omdat ze op dat moment moeten beginnen met betalen, binnenboord te houden. Zo krijgt de bibliotheek de kans te werken aan een langdurige relatie met deze doelgroep. Daarnaast heeft de Boekenberg deze leeftijdscategorie veel te

bieden: in deze bibliotheekvestiging bevindt zich een veelheid aan werk- en studieplekken, zijn goede internetfaciliteiten te vinden, is een actuele programmering voor jongeren en is ook zowel de digitale als de fysieke collectie voor deze doelgroep op orde. Bovendien waren de financiële consequenties van deze keuze – in tegenstelling tot een complete overstap op een gratis basisabonnement – nog te overzien. Een gratis abonnement voor deze doelgroep bestond uit maximaal twaalf geleende materialen per jaar en gratis wifi en internet. Ook kon men rekenen op kosteloze deelname aan workshops, spreekuren en proeflessen, en op korting op cursussen, lezingen en films. Het model kreeg een warme ontvangst bij de gemeente, stakeholders en samenwerkingspartners. Ook collega-bibliotheken toonden interesse, evenals verschillende media. En, niet onbelangrijk: de doelgroep zelf reageerde verheugd. Met na één jaar bijna veertienhonderd leden met een gratis basisabonnement, waaronder vijfhonderd compleet nieuwe leden, zijn ze bij de Boekenberg erg tevreden.

Toch valt er ook nog het een en ander uit te pluizen. 'Een gratis basisabonnement is natuurlijk aardig, maar komt deze groep nu ook vaker in de bibliotheek?', vraagt Thissen. 'Van welke diensten maken ze dan gebruik? Dat zijn we nu aan het onderzoeken, samen met Probiblio. De resultaten verwachten we dit najaar. Wel zien we al dat die achttien- tot dertigjarigen geen veellezers zijn: de uitleencijfers onder de gratis abonneementhouders zijn matig. Wellicht vinden ze onze collectie niet interessant genoeg. Ook dat gaan we uitzoeken.'

Nieuw verdienmodel

In feite is dit een nieuw verdienmodel, stelt Thissen. 'Eerlijk is eerlijk: in onze pilot zorgde dit model voornamelijk voor minder opbrengsten en meer kosten. Zelfs als je de toegenomen inkomsten van de horeca en de opbrengsten van deelname aan activiteiten en filmbezoeken meerekent, kom je niet uit. En toch: onze berekeningen laten zien dat we binnen twee of drie jaar na

de invoering van het gratis basisabonnement zelfs meer financieën zouden kunnen binnenhalen dan met ons huidige systeem.' Ook in Utrecht zijn ze druk aan het experimenteren met een gratis lidmaatschapsvorm. Wolterbeek: 'We hebben nu een pilot lopen bij het Taalhuis in Rhenen. Wie daar binnenkomt, krijgt een gratis abonnement van ons, bekostigd met subsidie van de gemeente. Over een jaar kunnen we kijken: wat doen deze mensen met hun abonnement en wat levert het hun op?' De werkgroep die zich nu al een aantal jaar met gratis abonnementsvormen bezighoudt, blijft gestaag groeien. 'We zijn ooit gestart met Maassluis, Midden-Delfland en de Boekenberg', herinnert Thissen zich. 'Na verloop van tijd sloten ook Amsterdam en Rotterdam zich aan, gevolgd door onder meer Kennemerwaard, Gouda, Groningen en Schiedam. Onder begeleiding van Probiblio dachten we aanvankelijk vooral na over het tariefstelsel, waarin ook toen al ruimte was voor een gratis component. Na verloop van tijd verschoof dat doel naar de wens een vorm van het gratis basisabonnement bij alle bibliotheken in te voeren. Of we daarin op schema liggen, is de vraag. Wel staat het hoog op de agenda, merken we; ook in Eindhoven zijn ze op dit moment bijvoorbeeld bezig met een gratis abonnementsstructuur.'

Lobbyen

Daarnaast lobbyt de werkgroep bij de overheid en faciliteert ze de discussie over het gratis bibliotheekabonnement met onderzoek, bijvoorbeeld naar de vraag in hoeverre zo'n abonnement rendabel kan zijn. 'Uiteindelijk moet de praktijk altijd uitwijzen of een experiment slaagt of niet', stelt Thissen. 'Het is een kwestie van goede afspraken maken, er een berekening op loslaten en vervolgens gewoon beginnen.' Wolterbeek: 'Zo zijn wij ook begonnen met een abonnement waarbij je alleen contributie betaalt en verder niets. De activiteiten zijn gratis, er worden geen boetes uitgeschreven. Je moet politieke partijen en andere organisaties wel rijp maken voor die omslag, bijvoorbeeld door te laten zien dat mensen door deel te nemen aan gratis activiteiten op het gebied van werk zoeken minder vaak een uitkering nodig hebben. Zo kun je aan het rijk laten zien dat zo'n abonnementsingreep uiteindelijk meer oplevert dan het kost.'

Compleet verhaal

Kent het gratis basisabonnement nog knelpunten? Thissen: 'We lopen tegen de ICT-mogelijkheden van de bibliotheeksector aan. Ook is onze marketing nog niet toegerust op het verkopen van alle verschillende modules. We moeten ons verhaal compleet hebben.' 'Uiteindelijk zou het natuurlijk heel mooi zijn als alle bibliotheken meededen', vindt Wolterbeek. 'We spraken hier eerder over met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), en die adviseerde om eerst met een aantal bibliotheken te beginnen, om zo aan andere bibliotheekorganisaties en gemeenten te laten zien hoe goed dit systeem werkt.' En zo zou het gratis basisabonnement toch nog een landelijk systeem kunnen worden. Een systeem dat misschien wel maakt dat bibliotheken minder hoeven te leunen op de financiële steun van gemeenten. Een systeem dat er mogelijk voor zorgt dat mensen zich meer bewust worden van de transitie van uitleenbibliotheek naar maat-

schappelijk betrokken bibliotheek die de sector doormaakt. Maar boven alles een systeem dat leden op hun wenken bedient en bibliotheekorganisaties tegelijkertijd meer informatie geeft over de wensen van hun bezoekers. En daar is grote behoefte aan.

Gratis lid bij AanZet

Er zijn meer bibliotheken die zich bezighouden met vormen van een gratis lidmaatschap. Zo ook de Bibliotheek AanZet, waar men inmiddels al ruim anderhalf jaar experimenteert met een gratis abonnement voor volwassenen. Iedereen boven de achttien jaar kan bij AanZet gebruikmaken van een gratis lidmaatschap. Dat bevalt goed, vertelt Rina Sanders, betrokken bij de nieuwe abonnementsstructuur die AanZet de afgelopen jaren heeft opgetuigd. 'Na de fusie die we in 2015 aangingen, werden we gedwongen langer stil te staan bij onze verschillende abonnementen. In onze nieuwe structuur is ook plaats gekomen voor een Welkom-abonnement, waarmee ook volwassen leden materialen kunnen lenen. Ook kunnen ze gebruikmaken van de computers, hebben ze toegang tot de online kennisbank en krijgen ze korting op verschillende activiteiten.' Met dit abonnement hoopt AanZet meer mensen te bereiken, vooral laaggeletterden. 'Daarom vonden we het bij het samenstellen van dit gratis instap-abonnement heel belangrijk dat je er ook boeken en tijdschriften mee kunt lenen.'

Succes

Het abonnement is een succes, ziet Sanders. 'In 2019 zagen we een stijging van ruim 150% van leden met dit gratis abonnement ten opzichte van het jaar ervoor. En dat terwijl we het abonnement wel hebben gepromoot, maar niet hard hebben gepusht. Inmiddels hebben we zestienduizend gratis volwassen leden.' Dat succes valt ook te verklaren doordat bepaalde doelgroepen automatisch op de Welkom-pas worden overgezet. 'Jongeren die achttien worden, krijgen vanaf nu niet langer het verzoek om betalend lid te worden, maar worden automatisch gratis lid. Daarnaast bieden we deze doelgroep een reductietarief aan voor het normale abonnement. Zo hopen we ze binnen te houden.' Daarnaast krijgen de bezoekers die voorheen alleen een pasje hadden voor het maken van kopietjes en het gebruik van de pc's nu ook een Welkom-abonnement. 'We onderzoeken momenteel de mogelijkheden van een pasjesloos abonnement', licht Bas Hüsstege, manager Markt & Innovatie, toe. 'Veel liever zouden we iedereen een account bieden voor specifieke diensten als het reserveren van een werkplek en het inschrijven voor activiteiten. Dat is veel meer van deze tijd en maakt ons als bibliotheek bovendien veel laagdrempeliger.'

Third place

De bibliotheek is in een snel veranderende wereld een belangrijker plek dan ooit, vindt Hüsstege. 'Bij ons kun je niet alleen terecht voor een mooie collectie en een schat aan informatie, onder andere in onze virtuele vestiging, maar kun je ook diepgaand met elkaar in gesprek gaan, in tegenstelling tot de vluchtige tweets en snelle meningen die in deze tijd van sociale media meer regel dan uitzondering zijn. We zijn steeds vaker

UW BIBLIOTHEEK OVERAL DICHTBIJ

BeeSmart ICT Solutions is de pionier als het gaat om ICT oplossingen voor bibliotheken. Wij willen uw bibliotheek voor iedereen toegankelijk maken vanaf elke mogelijke locatie. Waar uw leden zich ook bevinden, hun bieb is altijd dichtbij. BeeSmart gaat graag met u in gesprek om u geheel te ontlasten en ontzorgen met onze zeer gebruiksvriendelijke oplossingen.

EËN CLOUD, MET GRENZELOZE OPLOSSINGEN!

BEHEER VAN PUBLIEKE WERKPLEKKEN

Volledig beheer van de publieke omgeving van uw bibliotheek vanaf elke willekeurige locatie.

BIEBPRINTEN

Op elke gewenste locatie een printopdracht uploaden, en deze vervolgens in de lokale bibliotheek ophalen.

MANAGEMENT- RAPPORTAGE

Krijg inzicht in het gebruik producten en aangeboden diensten door uw bibliotheek.

BeeSmart[®]
ict solutions

Wilt u meer leden werven voor uw bibliotheek? Neem dan contact met ons op!

088-233 76 23 - sales@beesmart.nl - www.beesmart.nl

die *third place*, naast thuis en school of werk, waar mensen gewoon mogen "zijn", elkaar kunnen ontmoeten, kunnen studeren en nog veel meer.'

Om die kwaliteiten van de bibliotheek optimaal over het voetlicht te brengen, zijn in de ogen van Hüsstege twee veranderingen nodig. 'Ten eerste is het zaak dat we nóg laagdrempeliger worden, echt de bibliotheek van, voor en door inwoners worden. Ten tweede moeten we ons aanbod dusdanig doorontwikkelen dat de bibliotheek écht voor iedereen is. Een freemiummodel helpt om die beide punten helderder te maken.'

Blijven aansluiten

AanZet wil graag met dit model gaan experimenteren. Hüsstege: 'We moeten blijven aansluiten bij de voortdurend veranderende klantvraag. Ook bij het maken van ons meerjarenbeleid zijn we uitgebreid met klanten, inwoners, partners, medewerkers en uiteraard onze gemeentes in gesprek gegaan. Om op te halen wat er speelt en breed kennis te vergaren: *wisdom of the crowd*. Onze verblijfsfunctie wordt steeds belangrijker. Ook voor jongeren, die steeds vaker hele dagen bij ons doorbrengen om te studeren. Die studieplek is een inleider naar meer: die jongeren komen in aanraking met onze collectie en onze activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van *spoken word* en hiphop. Jongeren die dreigen om laaggeletterd de arbeidsmarkt te betreden,

kunnen we zo hopelijk steeds vaker inspireren om zich op gebied van taal te ontwikkelen.'

De droom is om een bibliotheek te zijn waarmee iedere inwoner zich verbonden voelt, aldus Hüsstege, via een lidmaatschap of op een andere manier. 'Zo kunnen we iedereen de mogelijkheid geven zich te ontwikkelen en mee te doen aan de maatschappij. Want hoe meer mensen kunnen participeren, hoe mooier onze steden, wijken en dorpen worden. Het is onze maatschappelijke opdracht om er voor iedereen te zijn en het is onze maatschappelijk waarde om de participatie en zelfredzaamheid van onze inwoners te vergroten.'

Naschrift

Meer bibliotheken experimenteren met een freemiummodel. Zo is Biblionet Groningen van plan een pilot op te zetten voor 18- tot 30-jarigen. Ook Cubiss en de Brainport-bibliotheken, waaronder de Bibliotheek Eindhoven, de Bibliotheek Helmond-Peel en Biblioplus, hebben onlangs financiering verkregen om een pilot op te starten. Op het platform Bieb-to-bieb wordt momenteel een levendige discussie gevoerd over dit onderwerp: zie de discussie Gratis basisabonnement/Freemium abonnement voor 18-30 jarigen.

Vreugde en twijfel

Vlaams uitleensysteem voor e-boeken gelanceerd

Op 17 september ging een langgekoesterde wens van de Vlaamse bibliotheken in vervulling: een gratis uitleenplatform van e-boeken voor bibliotheekleden. De vreugde van bibliotheken over het nieuwe Vlaamse e-boekenplatform is groot, maar praten met uitgevers en auteurs over e-boeken blijft een precaire zaak.

TEKST: ELSELIEN DIJKSTRA • FOTO'S: VICKY BOGAERT

Vlaamse bibliotheken koesterden al sinds 2009 de wens om e-boeken aan te bieden, maar er waren veel hobbels te overwinnen: pilots liepen stuk op de techniek en huiverige uitgevers boden te weinig titels aan. Vlak na de lancering bleek dat de Vlaamse auteurs niet blij waren met het project omdat ze niet bij de totstandkoming ervan betrokken waren. Kortom, de weg naar het Vlaamse uitleensysteem van e-boeken ging niet over rozen, maar het is er nu wel. Dat het er nu is, en dat het voor bibliotheekleden gratis is, mag een klein wonder heten. Ongeveer de helft (165) van alle Vlaamse bibliotheken biedt nu gratis e-boeken aan. Leden van deelnemende bibliotheken kunnen telkens twee e-boeken lenen die zes weken op hun smartphone, tablet, computer of e-reader blijven staan. De techniek is zeer laagdrempelig: leners kunnen inloggen via hun bestaande account (Mijn Bibliotheek) en eenmalig de app downloaden, daarna kunnen ze direct na inloggen e-boeken lenen. Het assortiment bestaat uit 4500 titels in diverse genres: fictie en non-fictie, spannend en romantisch, in het Nederlands en in het Engels.

Maatschappelijke rol

Het Vlaamse uitleensysteem kwam er na een aanbesteding van Cultuurconnect (een organisatie die bibliotheken ondersteunt bij digitale innovatie) aan Standaard Boekhandel en Bibliotheca. Boekhandelsketen Standaard Boekhandel onderhandelt met uitgevers over licenties voor e-boeken die bibliotheken aan kunnen kopen; Bibliotheca (wereldwijde dienstverlener voor bibliotheken) levert voor Vlaanderen op maat gemaakte techniek van cloud-

Library. Cultuurconnect spaarde kosten noch moeite om het platform erdoor te krijgen, vooral vanwege de rol van de bibliotheek in de (digitale) toekomst. 'Het boek blijft een kernwaarde van de bibliotheek', stelt Jan Braeckman van Cultuurconnect. 'Als we mee willen met de digitale evolutie, is het essentieel dat we met e-boeken blijven.'

Jan Braeckman benadrukt dat bibliotheken het e-boek willen inzetten binnen hun maatschappelijke rol. Te denken valt aan projecten waarbij ouderen digitaal wegwijs worden gemaakt door hun e-boeken aan te bieden, zoals in Oostende al is getest onder de naam Odile. Ook denkt Braeckman aan 'projecten voor anderstaligen' en 'mensen in armoede', maar ook 'lezers die alleen fysieke boeken lezen, maar wel nieuwsgierig zijn naar e-boeken'.

Heikel punt

'Operatie e-boek' was in Vlaanderen, net als in Nederland, op zijn zachtst gezegd niet eenvoudig. De grootste verschillen met het Nederlandse e-boekensysteem zijn dat er in Vlaanderen geen centraal convenant is gesloten, dat er geen grote subsidie vanuit de overheid wordt gegeven en dat in plaats van het *multiple users*-model is gekozen voor een *single user*-model. In Nederland zijn e-boeken altijd beschikbaar omdat één e-boek door meerdere gebruikers geleend kan worden, in Vlaanderen kan het voorkomen dat een e-boek is uitgeleend en dat je het moet reserveren omdat er maar één e-boek per lener tegelijk kan worden gebruikt.

De eerste Vlaamse e-boekenpilot werd gelanceerd in 2014, maar dat project liep na een jaar vast, onder meer vanwege haperende techniek en een te mager titelaanbod. Bovendien moesten gebruikers betalen voor het aanbod (vijf euro voor drie titels), terwijl een jaarlijks bibliotheeklidmaatschap in Vlaanderen meestal niet meer dan vijf euro kost (en waarvoor bibliotheekleden onbeperkt fysieke boeken kunnen lenen). Het gebrek aan e-boektitels was met name te wijten aan huiverige uitgevers.

Om het proces na de eerste pilot niet stil te laten vallen, gingen vijf bibliotheken in 2016 verder met het zoeken naar een geschikte techniek onder begeleiding van Cultuurconnect. De vijf (Kenniscentrum ARhus in Roeselare, Muntpunt Brussel, Bibliotheek De Krook (Gent) en de bibliotheken van Oostende en Mechelen) hebben het systeem van cloudLibrary jarenlang uitgebreid getest

Ongeveer de helft (165) van alle Vlaamse bibliotheken biedt nu gratis e-boeken aan. Leden van deelnemende bibliotheken kunnen telkens twee e-boeken lenen die zes weken op hun smartphone, tablet, computer of e-reader blijven staan.

met uitsluitend Engelstalige titels. Het bedrijf Bibliotheca heeft cloudLibrary na het winnen van de aanbesteding aangepast voor de Vlaamse markt.

De techniek heeft zich inmiddels wel bewezen, maar het titelaanbod was vanaf het begin een heikel punt, vooral vanwege de angst van uitgevers om inkomsten mis te lopen. Door gratis e-boeken te lenen, kopen lezers het fysieke boek mogelijk niet meer, was de redenering van uitgevers. En welke leenvergoeding zouden auteurs moeten krijgen? In Nederland zijn alle spelers in het boekenvak samen om tafel gaan zitten en is er dankzij subsidie van de overheid een convenant gekomen als oplossing (het e-lendingconvenant). In Vlaanderen ging dat anders.

Verwachtings-gap

Op verzoek van Cultuurconnect werd Standaard Boekhandel als onderhandelaar met de uitgevers ingeschakeld. Standaard Boekhandel maakte per uitgever afspraken over de kaders waarbinnen zij e-boeken aan bibliotheken mogen aanbieden. De Vlaamse Auteursvereniging (VAV) en Groep Algemene Uitgevers (GAU) onderhandelden niet mee. De GAU was wel betrokken, maar had volgens Daniël Dullers van Standaard Boekhandel een 'neutrale en adviserende rol'. 'Zij hebben ons heel goed geholpen om na te denken hoe we beide partijen samen konden brengen.' Volgens Dullers was er in het begin sprake van een 'enorme verwachtings-gap'. Bibliotheken namen als uitgangspunt dat ze e-boeken net als fysieke boeken na aankoop onbeperkt konden uitlenen, volgens dezelfde vergoedingen als het leenrecht voor fysieke boeken. Maar volgens de uitgevers (die de lage leenrechtvergoeding voor het fysieke boek al lang aanklagen) geldt de situatie van het fysieke boek niet automatisch voor het e-boek. Uiteindelijk is er gekozen voor een licentiesysteem.

Het convenant in Nederland nam volgens Dullers 'een groot deel van de koudwatervrees van de Vlaamse uitgevers weg', een e-boek was daardoor 'geen onbekende handel meer'. Het titelaanbod van e-boeken in Vlaamse bibliotheken is inmiddels '18.500 titels, binnen drie maanden gaan we naar ruim 20.000 titels'.

Duur

Volgens Jan Braeckman van Cultuurconnect moesten de bibliotheken 'wel wat water bij de wijn doen'. De bibliotheken hoopten op een vergelijkbare vergoeding zoals bij het fysieke boek, zeker na de uitspraak van het Europese Hof dat bepaalde dat voor *single use* e-boeken binnen de lokale bibliotheek dezelfde regeling voor auteursrechten moet worden toegepast als voor fysieke boeken. Braeckman: 'De uitgevers hebben die uitspraak naast zich neergelegd, waardoor we akkoord moesten gaan met licentieafspraken per titel.' Vé Bodelyn, voorzitter van de GAU, betwist dat, volgens haar waren licenties de enige werkbare oplossing voor alle partijen. Met *single use*-licenties zijn Vlaamse bibliotheken duurder uit dan Nederlandse bibliotheken die betalen per uitgeleend e-boek. De Vlaamse e-boekencollectie wordt centraal aangekocht door een team dat titels selecteert uit het aanbod van Standaard Boekhandel. In plaats van een e-boek eenmalig aan te kopen, krijgen bibliotheken een e-boeklicentie voor een beperkt aantal e-boekexemplaren per titel gedurende een bepaalde periode. Voor succesvolle titels moeten na verloop van tijd opnieuw licenties worden gekocht. Licenties voor bestsellers zijn duurder dan titels van de backlist.

Discussie

Cultuurconnect investeert zelf eenmalig 230.000 euro uit eigen, Vlaamse, middelen voor het systeem. Daarna moeten bibliothe-

ken de terugkerende kosten zelf dragen. Deelnemende bibliotheken betalen 780 euro per jaar, plus 0,1345 euro per inwoner. 'Veel bibliotheken laten ons weten dat dat tien procent van hun collectiebudget is', aldus Jan Braeckman.

De reden dat lokale bibliotheken relatief veel kwijt zijn voor het e-boekensysteem is onder meer een gebrek aan subsidie. 'De Vlaamse lokale bibliotheken moeten samen jaarlijks het volledige bedrag voor het e-boekplatform zelf ophoesten,' stelt Braeckman, 'terwijl bibliotheken hier veel minder lidgeld vragen, variërend van nul tot tien euro per jaar. Het Nederlandse budget voor de e-boekenlicenties is meer dan tienmaal hoger dan dat van Vlaamse bibliotheken.'

Desondanks willen de meeste Vlaamse bibliotheken e-boeken gratis aanbieden. 'Daarover zal vast nog discussie ontstaan', denkt Braeckman. 'In 2017 is onderzoek gedaan naar het gedrag van gebruikers van e-boeken. Daaruit kwam naar voren dat de helft van de bibliotheekgebruikers die e-boeken via de bib willen lenen, bereid is om extra voor die uitleendienst te betalen. In het Vlaams-Limburgse Heers draait op dit moment een pilot waarbij de bibliotheek een extra kostprijs rekent voor e-boeken.'

Netflix

Het titelaanbod van het e-boekenplatform is volgens Wim Markus van Bibliotheca sober als je het vergelijkt met internationale platformen. 'In Amerika is alles direct beschikbaar, de hele frontlist. Hier alleen de backlist. Het zou mooi zijn als uitgevers meer nieuwe e-boeken ter beschikking stellen. Tenslotte is het single use-model duidelijk voor alle partijen. Dat neemt veel drempels weg voor alle partijen. Ik hoop dat uitgevers ervan doordrongen zijn dat je in tijden van Netflix nieuwe titels niet tegen kunt houden.'

Daniël Dullers van Standaard Boekhandel noemt het titelaanbod 'zeer interessant'. De licentiedeals tussen Vlaamse individuele uitgevers en bibliotheken vormen volgens Dullers een win-winoplossing voor beide partijen: 'Voor de bib geeft dit een garantie voor

een zeer interessant titelaanbod dat technisch goed ondersteund is, zonder veel werk voor de bibliotheken. Aan de andere kant is het voordeel voor de uitgevers dat ze hiermee bijdragen aan leesbevordering, waardoor meer mensen boeken zullen kopen. Ook interessant voor uitgevers is dat ze titels beschikbaar kunnen stellen die drie jaar geleden verschenen zijn. Daarmee maken ze een grotere kans dat een lezer van dat e-boek een nieuwe titel van diezelfde auteur zal aanschaffen na een digitale kennisgeving met die auteur.'

Tol

Een week na de lancering van het Vlaamse e-boekenplatform eiste het uitblijven van een door alle belanghebbende partijen ondertekend e-boekenconvenant zijn tol. Matthijs de Ridder, voorzitter van de Vlaamse auteursvereniging (VAV), verwijt de Vlaamse bibliotheken op 21 september in een opiniestuk in *De Standaard* onder meer dat de auteurs niet bij de totstandkoming van het uitleensysteem zijn betrokken.

Uit een gesprek met Matthijs de Ridder blijkt dat hij vooral verbaasd is over het gebrek aan overleg. In 2018 heeft Cultuurconnect de auteurs 'heel prille informatie' gegeven, aldus De Ridder. 'We hebben toen verzocht om deel te kunnen blijven nemen aan de gesprekken, maar dat is ons nooit gegund.' Door de individuele onderhandelingen met de uitgevers krijgt de auteursvereniging ook daar moeilijk informatie los. Uitgevers delen liever geen informatie die iets prijsgeeft over hun concurrentiepositie. De onderhandelwijze is volgens Matthijs de Ridder ook voor uitgevers niet voordelig. 'Door gezamenlijk op te treden hadden ze een sterkere onderhandelpositie kunnen hebben.'

Niet te rijmen

Matthijs de Ridder vindt het een verantwoordelijkheid van overheidsorganisatie Cultuurconnect om zorg te dragen voor een goede en transparante auteursvergoeding voor het uitlenen van

e-boeken. 'Auteurs moeten, net als uitgevers, vergoed worden. Aangezien dit een nieuwe exploitatievorm is, valt cloudLibrary niet zomaar onder de huidige contracten en dus hadden wij als vertegenwoordiger van de auteurs mee moeten kunnen onderhandelen.' Ook het onderscheid dat bij de aankoop van e-boeklicenties wordt gemaakt tussen verschillende titels valt volgens De Ridder niet te rijmen met de rol van een overheid. 'Vergoedingen die een overheid aan burgers uitkeert moeten voor iedereen gelijk zijn. Ook uitleenvergoedingen voor auteurs.' Jan Braeckman van Cultuurconnect stelt dat gesprekken met auteurs niet mogelijk waren omdat er gekozen was voor een aanbesteding in de vorm van een concurrentiedialoog. 'Uitgevers wezen er steeds op dat het hun verantwoordelijkheid was om met de auteurs te onderhandelen.' Hij voegt daaraan toe dat er 'recent een gesprek is geweest met de VAV, de GAU, Cultuurconnect en Vlaamse minister van Cultuur, Jan Jambon, om auteurs meer informatie te geven over de vergoedingen aan de uitgevers'. Het verschil in vergoeding dat auteurs ontvangen, is volgens Braeckman het gevolg van de keuze voor licenties in plaats van een leenrechtvergoeding.

Argusogen

Ook Vé Bobelyn, directeur van VBK België en voorzitter van de GAU, voelde zich met het nieuwe uitleensysteem voor e-boeken

voor een voldongen feit gesteld. Een gelijke vergoeding voor elke titel zoals de VAV voorstaat kon niet door de uitgevers worden besproken. 'Vanwege het mededingingsrecht mochten wij sowieso niet als coalitie optreden in die onderhandelingen, dat zou immers neerkomen op kartelvorming en prijsafspraken.' Het enige wat de GAU volgens Bobelyn kon doen was 'de leden informeren over de technische, financiële en juridische context van de concurrentiedialoog en bij Cultuurconnect aandringen op nadere toelichting over onder meer de wijze van rapportering, de technische ondersteuning en de beveiliging'. Dat de auteurs niet bij de onderhandelingen per uitgever betrokken werden, is volgens Bobelyn op zich niet vreemd. Ze vergelijkt het met licentiecontracten voor internationale uitgaven. De internationale uitgevers sluiten onderling contracten af, die pas daarna per individuele auteur worden vastgelegd. 'Uitgevers waken daarbij sterk over een faire vergoeding en een transparante rapportering, zoals overeengekomen met de auteurs in het uitgavecontract.' Als directeur van VBK België laat Bobelyn weten dat ze een weloverwogen selectie van titels aan Standaard Boekhandel heeft doorgegeven om als e-boek uit te lenen. 'Wij zien dit als een test. Als alles goed loopt (dat wil zeggen: de rapportages zijn transparant) en er komen meer middelen om auteurs en uitgevers redelijk te vergoeden, dan zullen meer uitgevers en auteurs willen instappen. Maar we bekijken het voorlopig wel met argusogen.'

De Bibliotheek Zuid-Kennemerland

De Bibliotheek Zuid-Kennemerland heeft twaalf vestigingen in de gemeenten Haarlem, Heemstede, Bloemendaal, Hillegom en Zandvoort. Steeds meer mensen weten de Bibliotheek Zuid-Kennemerland te vinden om er te lezen, te studeren en elkaar te ontmoeten. Afgelopen jaar bezochten ruim 950.000 mensen de Bibliotheek. We bieden jaarlijks een groot aantal activiteiten aan, die we alleen, met samenwerkingspartners of – steeds vaker – met bewoners van de wijken ontwikkelen.

De Bibliotheek is onderdeel van de sociale en culturele infrastructuur en zorgt ervoor dat mensen van alle leeftijden en achtergronden elkaar kunnen ontmoeten. Zij krijgen bij ons de kans zichzelf te verrijken en zo hun kwaliteit van leven te verbeteren. De manier waarop mensen zich ontwikkelen verandert. Daarop spelen we in met onze dienstverlening. Naast de collectie biedt de Bibliotheek Zuid-Kennemerland programma's op het gebied van taal en digitale vaardigheden. We fungeren als een platform voor het delen van kennis waar allerlei inspirerende activiteiten plaatsvinden. Of je nu je eerste woorden Nederlands leert, begint met lezen voor de lijst, kinderen wilt voorlezen, verhalen van vroeger wilt delen met leeftijdsgenoten, nepnieuws van feiten

wilt leren onderscheiden of digitaal vaardiger wilt worden: de Bibliotheek maakt je rijker!

De publieksomgeving

De Bibliotheek Zuid-Kennemerland is sinds 2011 klant van Xafax. In onze vestigingen zijn nu zo'n tien jaar betaalautomaten, paystations, publiekswerkplekken en scan- en printfaciliteiten. De pc's op de publiekswerkplekken waren storingsgevoelig, het wisselen van de gebruikers kostte te veel tijd en wij waren er niet gerust op dat er geen data achterbleven op de systemen bij zo'n wisseling, zeker niet als de procedure van het wisselen niet (helemaal) goed was verlopen. Hoe kom je erachter als dat gebeurt? Waarschijnlijk is het kwaad dan al geschied.

Daar kwam bij dat de hardware, in ieder geval de pc's, niet alleen economisch maar ook technisch aan het einde van zijn levensduur kwam. Windows 7 werd niet langer ondersteund. De pinapparaten in de paystations moesten vervangen worden in verband met contactloos betalen. Daarbij kwam dat er veel ondersteuning nodig was in de vestigingen bij gebruik van de apparatuur. Kortom: reden genoeg voor verandering.

De marktuitvraag

De Bibliotheek Zuid-Kennemerland werkt op het gebied van ICT samen met Het Cultuurgebouw Haarlemmermeer. Door Stichting ICT Beheer is de markt benaderd. Wij hebben breder gekeken

dan Xafax. We waren tevreden met de bestaande relatie met Xafax, maar er zijn meer aanbieders, ook buiten de bibliotheekwereld. Wij hebben een pakket van wensen voor en eisen aan de oplossing van de problemen, de implementatie van die oplossing en de service tijdens het beheer ervan opgesteld. Naast gebruiksgemak, stabiliteit, compliance en lage kosten, wilden we vooral flexibiliteit. De oplossing moest kunnen groeien en krimpen met de ontwikkelingen bij ons. Wij hebben ook vragen gesteld aan de markt over inventiviteit en oplossingsgerichtheid. Een aantal marktpartijen heeft gereageerd op de uitvraag en heeft een offerte ingediend. Vooraf hadden wij uitsluitings- en selectiecriteria opgesteld, dus de uiteindelijke keuze voor Xafax was min of meer een resultante van het proces en de vooraf opgestelde procedure. Dat klinkt natuurlijk heel procedureel, en feitelijk was dat ook zo. Wij wilden iedere aanbieder serieus nemen, een gelijk speelveld creëren en uiteindelijk kiezen voor de beste oplossing voor onze organisatie en onze bezoekers. De goede relatie die wij in de jaren daarvoor met Xafax hadden opgebouwd, speelde geen rol in de selectieprocedure. Toch zijn wij heel blij dat we de samenwerking kunnen voortzetten in een nieuwe setting.

De oplossing

Wij hebben alle paystations vervangen door EasyPay-betaalautomaten. Dat waren op dat moment nieuw ontwikkelde apparaten, die de basis vormen voor verdere ontwikkeling vanuit Xafax. De EasyPay-betaalautomaat is mooier vormgegeven en is vriendelijker in gebruik dan zijn voorganger.

Voor het bedienen van de printers, het selecteren, vrijgeven of toch verwijderen van een printopdracht, maken wij nu gebruik van de Easy Print Touchpad. Printopdrachten kunnen naar de printer verstuurd worden vanaf publiekswerkplekken, wifi of vanuit de kantooromgeving. De Touchpad is door het grote scherm en de eenvoudige bediening een grote verbetering. Het blijft dat gebruikers soms hulp nodig hebben van personeel, maar ik vraag mij af of dat te voorkomen is, er zijn nu eenmaal altijd mensen die moeite hebben met apparatuur.

De grootste verbetering, durf ik wel te zeggen, zijn de publiekswerkplekken (zero clients) in combinatie met Easy Account Plus

Online. We hebben verschillende accounts (bijvoorbeeld publiekswerkplek met extra faciliteiten voor leden, cursuswerkplek en cataloguspcc's) ingericht die centraal of van achter de balie 'on the fly' kunnen veranderen. Het wisselen van gebruikers gaat eenvoudig, snel en veilig. Wij hebben ingesteld dat leden een aantal uren per dag gratis gebruik mogen maken van de werkplekken en daarna een klein bedrag moeten betalen. Niet-leden betalen dat bedrag direct en hebben geen gratis gebruik. Indien het saldo niet toereikend is of er een andere reden is waarom een gebruiker moet stoppen, krijgt hij of zij een boodschap voordat de sessie afgesloten wordt.

Wij hebben gekozen voor een 'pay per use'-variant, op- en afschalen naar behoefte en geen investering vooraf. Dat helpt in de onzekere tijden waarin de bibliotheken zich bevinden.

De implementatie

Wij hebben besloten om te starten met een pilot in Haarlem-Centrum, onze grootste vestiging. De uitrol kon plaatsvinden zonder verstoring van de dienstverlening. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat we in het begin wat problemen hadden, problemen die ons toch noopten om de publiekswerkplekken tijdelijk buiten werking te stellen. Xafax zat er bovenop, beet zich vast in het probleem en heeft het uiteindelijk verholpen. Wij kregen hier een goed gevoel bij, problemen zijn niet te voorkomen, maar belangrijk is hoe je daarmee omgaat. Wij hadden hierna voldoende vertrouwen in een verdere uitrol, eerst in de overige vestigingen van de Bibliotheek Zuid-Kennemerland en daarna in de Bibliotheek Haarlemmermeer. Die verliep bijna geruisloos.

Over Xafax

Xafax is al meer dan dertig jaar een toonaangevende leverancier van betaal- en documentoplossingen voor onderwijs, bibliotheken, overheid, zorg en bedrijven. Of het nu gaat om deeltrajecten, eenvoudige documentoplossingen of geïntegreerde totaalsystemen, met Xafax bent u verzekerd van een flexibele en efficiënte oplossing. Een betrouwbare partner die adviseert, ontwerpt, implementeert en blijvend goede service verleent.

Een mooie plek voor al je loopbaanvragen

De Bibliotheek als partner bij het zoeken naar werk

Een Ontwikkelplein in de bibliotheek, dat is mijn droom, zegt Pieter Vermeer van JobOn, een stichting die met inzet van vrijwilligers landelijk ondersteunt bij het zoeken naar werk en een Droombaanspel ontwikkelde. Ook is men betrokken bij de totstandkoming van Ontwikkelpleinen: de Bibliotheek Hengelo heeft er sinds kort een.

TEKST: MARTIN DE JONG • FOTO'S: MICHEL TON

JobOn

In 2013 richtten drie werkloze twintigers DeBroekriem op: zeven jaar later een goed geoliede, landelijk opererende stichting die ondersteunt bij het zoeken naar werk. De community, waarbij zo'n 9000 werkzoekenden zijn aangesloten, organiseert jaarlijks een kleine 700 events en trainingen, gegeven door trainers die dat op vrijwillige basis doen. Er wordt samengewerkt met het Oranje Fonds, LinkedIn-Benelux, UWV, WSP, tientallen gemeenten en Sociale Diensten – en met de openbare bibliotheken en sinds 2018 ook de Koninklijke Bibliotheek. DeBroekriem werd in 2017 door het ministerie van OCW en de VNG uitgeroepen tot beste vrijwilligersorganisatie van Nederland.

In februari dit jaar veranderde de stichting van naam en ging zij JobOn heten. Pieter Vermeer, in 2013 één van de drie twintigers: 'We waren een paar jongeren hier in Utrecht, een beetje studentikoos, en we moesten de broekriem aanhalen. Op een creatieve manier probeerden we dingen bij elkaar te schooieren, via ons netwerk bereikten we veel gratis trainers, maar we merkten door de jaren heen dat sommige mensen serieus de broekriem moesten aanhalen. Ze begrepen die knipoog niet en vonden het helemaal geen positieve naam. Bovendien bereikten we steeds vaker mensen die niet werkloos waren maar een baan hadden en iets nieuws wilden, of een contract hadden dat afliep, en die mee wilden doen. We vinden JobOn passender en iets hipper, maar voor de rest zijn we helemaal hetzelfde gebleven.'

Zijn er naast vrijwilligers betaalde krachten?

'Er zijn zes betaalde medewerkers, waaronder ik. In heel Nederland zeggen gemeenten: wat jullie doen, het activeren van werklozen, mensen die in een uitkering zitten helpen en ondersteunen, dat vinden wij een subsidie waard. En we vragen deelnemers aan onze trainingen om een donatie te doen als ze een baan gevonden hebben, een soort crowdfunding. Meer dan honderd mensen per maand doen dat. Ze zeggen: ik heb mede dankzij jullie werk een baan gevonden, en ik vind het leuk om van mijn

eerste salaris een kleine bijdrage over te maken. Daarmee help ik andere mensen die nu in dat schuitje zitten.'

Hoeveel mensen worden er aan werk geholpen?

'Er zijn al twee jaar lang gemiddeld zo'n honderd mensen per maand die laten weten dat ze een baan hebben gevonden. Ze moeten natuurlijk zelf een sollicitatiegesprek voeren, maar we meten dan wel of ze die baan gevonden hebben op een snellere manier dan als ze ons niet hadden gekend. We hebben dat laten onderzoeken door de Universiteit van Utrecht, het blijkt dat het een versnelling oplevert. Het heeft dus blijkbaar zin om te netwerken. Daarnaast zien we dat mensen stappen zetten op de participatieladder. Dankzij onze bijeenkomsten vergroten mensen hun netwerk en komen ze bijvoorbeeld in aanraking met vrijwilligerswerk in de bibliotheek.'

Hoe komt men bij jullie terecht?

'Wat je vaak ziet: mensen raken hun baan kwijt door een reorganisatie of faillissement. Ze komen thuis te zitten en denken de eerste periode: ik heb er helemaal geen zin in. Een stukje rouwverwerking is dat. Dan gaan ze voortvarend aan de slag, maar werk vinden valt tegen, het UWV kan niet zo veel betekenen, de gemeente ook niet. Ze gaan rondkijken, en meestal na een halfjaar komen ze door te googelen bij ons terecht of ze worden bij de bibliotheek getipt over ons initiatief.'

Wie zijn de vrijwilligers die voor jullie actief zijn?

'De eventmanagers gebruiken het vrijwilligerswerk als een opstap naar een betaalde baan: zij organiseren de bijeenkomsten voor werkzoekenden. Soms zijn er sprekers die een training geven, dat zijn ook vrijwilligers: loopbaancoaches, HR-managers, recruiters. Zij zijn bijvoorbeeld in loondienst als HR-adviseur, en zeggen: ik vind het leuk om eens een keer mijn kennis te delen. Soms geven loopbaancoaches dan een workshop, in de hoop dat ze er misschien een klant aan overhouden. Ook gebruiken trainers ons

Tijdens de bijeenkomsten van stichting JobOn vergroten mensen hun netwerk en komen ze bijvoorbeeld in aanraking met vrijwilligerswerk in de bibliotheek.

om een nieuwe workshop te ontwikkelen voor een gratis testpubliek, en dat vinden we ook prima. We zijn actief in 25 steden en werken daarnaast met steeds meer bibliotheken samen. Overall trainen we eventmanagers, structureel zijn dat er landelijk zo'n zeventig tot tachtig, en in elke stad proberen we drie, vier vrijwilligers te hebben. Naast werkzoekenden die zich aan ons verbinden als vrijwilligers in de rol van eventmanagers, trainen we sinds vorig jaar ook bibliotheekmedewerkers in die rol, daarbij leren we ze over communitymanagement en groepsdynamica.'

Zijn jullie landelijk dekkend?

'In Zeeland en Friesland zijn we nog niet actief. Van de andere kant: gisteren hadden we hier in Utrecht een workshop, er kwamen achttien mensen. Dat is leuk, het zaaltje is dan wegens corona vol. Maar in Utrecht zijn 30.000 mensen werkloos, daar hebben we dus nog veel te winnen. Je kunt enerzijds zeggen: we moeten naar Zeeland, maar anderzijds: we kunnen in Utrecht ook nog veel meer capaciteit bereiken. Aan alle kanten willen we kijken hoe we kunnen groeien.'

In hoeverre heeft corona het werk bemoeilijkt?

'We moesten alle bijeenkomsten cancelen, toen hebben we alles digitaal gedaan, en zo duizenden mensen bereikt. De

eerste week hadden we drieduizend kijkers bij onze webinars. Er waren 54 bijeenkomsten, 54 zaaltjes, 54 koffiearrangements, 54 trainers. We hebben al die trainers gebeld met het voorstel het online te doen. De meesten zeiden: ik heb geen ervaring, ik weet niet hoe dat moet, maar we hebben heel snel een cursus ontwikkeld, van de 54 trainers hebben er 48 gezegd: we gaan het doen.'

En jullie zijn letterlijk de straat op gegaan met de JobOn-Tour.

'Door corona was het moeilijk om een workshop in een zaaltje te geven bij bijvoorbeeld de bibliotheek, maar in de buitenlucht mocht het wel. Daarom zijn we netwerk wandelingen gaan organiseren. We vroegen aan twintig wandelcoaches: wat zijn goede werkvormen om wandelingen te maken? Daar hebben we een menukaart van gemaakt, met verschillende opties hoe je zo'n wandeling houdt. En dat slaat aan.'

De KB heeft jullie gevraagd trainingsdagen voor bibliotheekmedewerkers te organiseren om ze te informeren over JobOn en het organiseren van netwerkbijeenkomsten.

'Veel bibliotheken zijn bezig met het domein Werk en Inkomen. De KB wil dat aanjagen, ze merkten dat wij het goed doen in gemeenteland. We weten subsidies op te halen bij meer wethouders dan de cultuurwethouder. Ze vroegen: willen jullie niet eens

Pieter Vermeer van Stichting JobOn.

Met de JobOn-toolkit en het DroombaanSpel kunnen mensen zelf events organiseren en verzekerd zijn van een goede inhoudelijke bijeenkomst die interessant voor werkzoekenden is. Een nieuwe manier om andere doelgroepen te bereiken en een nieuwe dienstverlening in de bibliotheek te ontwikkelen.

kijken met de bibliotheken of jullie daar iets kunnen betekenen. We hebben een aantal trainingen gegeven. Van alle bibliotheken die zo door ons geïnformeerd worden, zegt negentig procent: dat gaan we doen, en dat is natuurlijk heel erg leuk.'

Het grootste succes dat jullie kunnen hebben is overbodig worden.

'Een jaar geleden was de arbeidsmarkt heel anders dan nu met corona. De werkloosheid was heel laag, er was een groot tekort aan personeel. Toen hebben we ons wel afgevraagd of we nog wel bestaansrecht hadden. Maar wij merkten dat heel veel mensen zoekende zijn en zich afvragen: waar word ik nou gelukkig van? Moet ik niet wat anders gaan doen? Het is heel leuk om die mensen bij hun zoektocht te helpen.'

En daar past het Droombaanspel bij.

'Bibliotheken ervaren dat het heel leuk is als hun bezoekers op een speelse manier aan het werk worden gezet, zonder dat er dure trainers bij nodig zijn. Wij hebben daarvoor met een aantal

trainers en onderwijsdeskundigen het Droombaanspel ontwikkeld, een bordspel. Daarbij ga je rond de tafel zitten, met vier of vijf spelers, en in anderhalf uur tijd speel je het spel. Iedereen ontdekt erin wat zijn of haar ideale droombaan zou kunnen zijn. Want veel werkzoekenden worstelen met de vraag: waar ben ik nou goed in, wat past bij mij? Je probeert in zo'n spel verschillende gespreksvormen uit, en dat is heel erg leuk. We hebben er al een hele serie gespeeld. En het mooie is, mensen gaan gewoon met elkaar in gesprek, hoogopgeleid, laagopgeleid, autochtoon, allochtoon. De bibliotheekmedewerker is daarbij alleen de facilitator die zegt: hier is de koffie, hier is het spel, veel plezier. Voor de zomer zijn tien bibliotheken door ons getraind, er staan er meerdere in de planning. In Haarlemmermeer deden zestien mensen mee: vier spellen tegelijk, vier groepjes. Er is een kist waar bibliotheken mee aan de slag gaan, onze toolkit. Er zijn mappen met verschillende spelvormen, workshopvormen die de bibliotheekmedewerker kan inzetten om bijeenkomsten te faciliteren. We hebben het Droombaanspel, maar ook een format waarbij deelnemers met elkaar stappen doorlopen. Bijvoorbeeld

Een cv waar je trots op bent, of de workshop Ondernemerschap, is dat iets voor mij? Het spel Op zoek naar meer werkgeeluk is voor vijf spelers die langs vier gelukplaatsen gaan en verschillende opdrachten krijgen. In de map zitten twaalf verschillende werkvormen, spelletjes en games, waar de bibliotheken uit kunnen putten.'

Naast dit alles stimuleren jullie bibliotheken om Ontwikkelpleinen in te richten.

'Dat is mijn droom. Er is nog geen plek waar je zomaar naartoe kunt gaan met je loopbaanvragen. Het UWV of de gemeente is

meteen de uitkeringsinstantie. Het is officieel, het gaat over een uitkering en over geld. Maar je wilt ergens een keer kletsen over wat je wilt met je leven, je carrière. Wij denken dat de bibliotheek met een Ontwikkelplein het perfecte startpunt zou kunnen zijn, en dat vinden we waardevol om te stimuleren. Er gebeuren al heel veel mooie dingen, we zien dat veel bibliotheken ermee bezig zijn, en wij proberen ze van elkaar te laten leren. Wij zijn daar een schakel in. We hebben een keer gekscherend gezegd: we maken daar het JobOntwikkelplein van, als een soort woordgrap.'

Zie voor meer informatie: <https://jobon.nl/bibliotheek>.

Het Ontwikkelplein in de Bibliotheek Hengelo

Na een herinrichting eerder dit jaar is in de Bibliotheek Hengelo het Ontwikkelplein operationeel. De inventarisatie van wat er geboden wordt beslaat een A4'tje: men kan er terecht voor informatie en hulp op de deelgebieden Taal, Financiën & Juridisch, Digitaal, Werk, Opvoeding en Overig, met respectievelijk daaronder vallend Taalpunt Hengelo, Brievenhulp, Juridisch spreekuur, Informatiepunt Digitale Overheid (IDO), Digihulp, Spreekuur Donorwet, Oefenplein (computergebruik), Sollicitatiespreekuur, Servicepunt Vrijwilligers Hengelo, Leerwerkloket, Loes (opvoeding), Happy in Organising (hulp bij opruimen/structuur aanbrengen) en Buuf van Brokant (ondersteuning bij het ouder worden). Directeur René Siteur: 'Van oudsher hadden wij al een Taalpunt. Dat heeft zich heel goed ontwikkeld, maar op een gegeven moment maakte de gemeente een wat terugtrekkende beweging. Toen heeft Lions aangeboden om alle partijen die met laaggeletterdheid bezig zijn bij elkaar te brengen. Lions en de Rotary

hebben ook gezegd: als er fondsen geworven moeten worden, kunnen we daar een bijdrage aan leveren. Dat vonden wij een prima idee, maar wij wilden graag dat de bibliotheek het centrale punt werd van alles wat te maken heeft met taal. Uiteindelijk vond dat zijn beslag in het Ontwikkelplein.'

'We willen dat concept verder uitbouwen', zegt adviseur sociaal domein Peter Bonekamp. 'Steeds meer samenwerking zoeken met partners in de stad. Die hoeven dan niet een eigen front-office te hebben, dat kunnen ze hier in de bibliotheek realiseren.' René: 'De bibliotheek moet hét centrale laagdrempelige punt zijn waar je terecht kunt voor je vragen. Door partijen bij elkaar te zetten kunnen we een mooie kruisbestuiving krijgen.'

Peter: 'Die partijen komen hier, ze worden door ons wegwijs gemaakt. Het volgende stadium is: samen iets bedenken. Zo komt hier een Leerwerkloket. Ik ga binnenkort met hen in overleg over de programmering: zij doen dingen op het gebied van werk, wij ook. Hoe kunnen we daar samen in optrekken, samen in programmeren?'

Werk en Inkomen is een belangrijk onderdeel van het Ontwikkelplein, met onder meer Talentplus voor hoogopgeleiden. In hoeverre heeft dat raakvlakken met de initiatieven Walk & Talk en JobOn?

Peter: 'Niet zo heel veel. Door JobOn voelen vaak wat jongere mensen zich aangesproken, door Walk & Talk vaak mensen die wat ouder zijn, en soms wat minder hoog opgeleid. Het is een heel interessante mix. TalentPlus, voor hoogopgeleiden, heeft een eigen dynamiek. Zij nodigen vaak uit hun eigen netwerk sprekers uit. Je moet ook echt lid worden van die club. Ze regelen het allemaal zelf: dat wij hen faciliteren is omdat wij hen programmeren. Een, twee keer per jaar nodigen we een spreker uit, en dan is iedereen welkom.'

Jullie waren er snel bij met een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO).

René: 'Wij waren landelijk de tweede bibliotheek die meedeed om het concept van het IDO in de praktijk te brengen. Wij worden daarin door de KB ondersteund met knowhow, pr en materialen.'

Foto: Martin de Jong

René Siteur, directeur bij Bibliotheek Hengelo en Hof van Twente en Peter Bonekamp, adviseur sociaal domein.

Kies ook voor hét systeem om alle activiteiten en projecten te beheren

Activiteiten-shop

Alle activiteiten overzichtelijk gepresenteerd

- Betalen met iDeal, Apple Pay
- Kassafunctie

Educatie-shop

Bestelsysteem voor scholen en kinderopvang

- Direct inzage in beschikbaarheid
- Logistieke planning (paklijst)

Geautomatiseerd klantcontact
(herinneringen, annuleringen, evaluaties)

Uitgebreide rapportage en data-exports (Wsob)

Koppelbaar (bibliotheeksystemen, narrowcasting, finance, crm, apps)

Deze bibliotheken hebben het Olifantenpaadje al genomen...

Achterhoekse Poort • Amstelland • Barneveld • de bblthk • BiblioNu • BiblioPlus • Brummen | Voorst • dBieb • De Kempen
De Lage Beemden • Huis73 • DOK • Dommeldal • Drachten | Smallingerland • Eindhoven • Emmen • Graafschap Bibliotheken
Helmond-Peel • Heusden • Kennemerwaard • Kopgroep • Mar en Fean • Midden-Brabant • Nijkerk-Hoevelaken • NOBB
Noord Fryslân • Noord-Veluwe • Noordwest Veluwe • OBA • Oost- Achterhoek • Oosterschelde • Rijn en Venen • Rivierenland
Rozet • Theek5 • Utrecht • Veluwezoom • Venlo • West-Achterhoek

Doe jij ook mee?

Neem contact op voor een informatiesprek.

Kijk op www.olifantenpaadje.nl of stuur een mail naar info@olifantenpaadje.nl

Foto: Martin de Jong

Het Ontwikkelplein in Hengelo biedt op tal van terreinen hulp door middel van (inloop)sprekuren.

En jullie zijn al jarenlang actief met de Brievenhulp, dat betreft hulp bij het invullen van formulieren en het schrijven van brieven. Is daar vooral bij ouderen behoefte aan? Of ook bij lageropgeleiden en mensen die moeite hebben met lezen?

Peter: 'Het zijn over het algemeen mensen die wat meer moeite hebben om zich in de maatschappij te redden. Dan kan inderdaad taal een factor zijn: mensen die de Nederlandse taal niet zo machtig zijn, maar ook NT1'ers. Leeftijd is daarbij niet echt een factor.'

René: 'Er zijn nog steeds grote groepen die daar moeite mee hebben. Je ziet het ook bij jongeren: 25 procent van de vmbo-leerlingen is laaggeletterd. Dat heeft ook zijn weerslag in de digitale vaardigheden. Neem het IDO: je moet de website kunnen lezen en begrijpen om je digitaal te kunnen redden. Je moet de juiste bijlages meesturen, de juiste formulieren invullen.'

Peter: 'Er komen mensen die nog nooit hun DigiD hebben gebruikt, of er geen hebben. Dat is vermoedelijk best een grote groep.'

Als bibliotheek zijn jullie laagdrempeliger dan een loket van het UWV.

René: 'Vroeger vond voor het Taalpunt de intake plaats op het roc en moest je naar die school. Als je al laaggeletterd bent en je moet naar zo'n groot schoolgebouw waar ergens in een lokaal die mensen zitten ... Nu kun je zo de bibliotheek binnenlopen.'

Peter: 'Het Leerwerkloket zat vroeger in hetzelfde gebouw als het UWV. Daar zei men: dat vinden mensen niet zo'n fijne associatie.'

Zijn er maatschappelijke instellingen of initiatieven waar nog ruimte voor is op jullie Ontwikkelplein?

Peter: 'Waar we nu druk voor aan het lobbyen zijn is de schuldhulpverlening, een groot probleem is dat. Wij willen heel graag die mensen met schulden hier ook hebben, zodat ze op een spreekuur hun eerste contactmoment kunnen hebben. Andere partners, bijvoorbeeld de Brievenhulp, merken: deze mevrouw

zit op het randje, er is wat schuldproblematiek. Ze kunnen dan zeggen: ga eens praten met BudgetAlert, en dan ben je het een beetje voor. Die preventie is natuurlijk ook heel belangrijk. We willen snel informeren, een praktisch antwoord kunnen geven, of door kunnen verwijzen naar waar je moet zijn.'

Hoe is het Ontwikkelplein in de organisatie ingebed?

René: 'Wij hebben de organisatie ingericht volgens de drie programmalijnen: Lezen, Leren, Informeren. Op die drie hoofdlijnen zitten teams die jaarprogramma's maken. Zo richt het team Lezen zich voornamelijk op dBos, met allerlei leesconsulenten. Het team Informeren is er voor de persoonlijke ontwikkeling, met ook een programmering, en het team van Peter is bezig op het gebied van participatie en zelfredzaamheid.'

Al dat soort nieuwe initiatieven voor de burger die op het Ontwikkelplein samenkomen, versterkt dat jullie positie bij de gemeente?

René: 'De Bibliotheek Hengelo heeft vanuit het verleden al een heel goede reputatie. De gemeente is echt trots op de bibliotheek. Ze zien dat wij inspelen op nieuwe dingen en ons steeds meer onmisbaar maken. We zijn nu bezig met een meerjarenbeleidsplan en we hebben ambtenaren uitgenodigd om samen met ons te brainstormen over de maatschappelijke thema's waar de gemeentes mee bezig zijn, en over de raakvlakken daarvan met de bibliotheek. Kunnen wij wat betekenen in de komende jaren? Niet dat wij als bibliotheek die maatschappelijke problemen gaan oplossen, maar we zijn een partner voor welzijn, onderwijs en gemeente. We zitten overal aan tafel. En ook, dat benadrukken wij steeds: wij zijn de huiskamer van de stad, eigenlijk nog de enige publieke ruimte waar iedereen terecht kan. En dat is ontzettend waardevol.'

Peter: 'Het bruist hier, overal zitten mensen, van verschillende leeftijden. Boven zitten tegenwoordig de jongeren, we hebben het er ingericht als een leerwerkplek, waardoor ze ons nu ook hiervoor weten te vinden. Het is echt super leuk om door de bieb te lopen en te zien dat het allemaal zo leeft.'

Jonge bibliotheekmedewerkers brainstormen over HRM 'Schatten van collega's, maar geen generatiegenoten'

Soms kan het best eenzaam zijn als je de enige van jouw generatie bent die in jouw bibliotheekteam werkt. Hoe zorg je ervoor dat je de juiste bijdrage levert aan de ontwikkeling van jouw organisatie? Is er ruimte voor jouw ideeën – of weet jij ruimte daarvoor te creëren? In hoeverre past de Bibliotheek van de toekomst eigenlijk bij het beeld dat je van je eigen toekomst hebt? Dit waren vragen die eind 2015 jonge collega's bij elkaar brachten, wat het begin was van het Jong Bibliotheek Netwerk (JBN). Het JBN heeft nog genoeg werk te verrichten, zegt het bestuur. Ze willen graag een rol spelen in de werving en het behoud van nieuw personeel.

TEKST: MAARTEN DESSING • FOTO'S: GERRIT SERNÉ

Het Jong Bibliotheek Netwerk (JBN) is ontstaan uit een eerste verkennende bijeenkomst vijf jaar geleden. Dat jubileum moet natuurlijk worden gevierd. Hoe? Het coronavirus maakt het lastig plannen maken. De enige knoop die vooralsnog is doorgehakt, is de vorm en de datum: een congres in september 2021. Dat geeft voldoende ruimte om te brainstormen over de invulling. Eerst fysiek, zoals afgelopen zomer – toen het korte tijd mogelijk was om bij elkaar te komen. Daarna online, zoals het bestuur sindsdien weer met elkaar vergadert.

Tijdens een bijeenkomst in de nieuwe bibliotheek van Utrecht stonden de bestuursleden ook stil bij wat er allemaal is bereikt. Ze waren er bijna allemaal: Tamar van Moolenbroek, (teamleider Bibliotheek Den Haag), Evi Savelkous, (bibliotheekspecialist Noord Oost Brabantse Bibliotheken), Kerstin Carbajal Henken, (marketingadviseur Probiblio), Laurie de Zwart, (adviseur Persoonlijke Ontwikkeling Rijnbrink) en Miriam Wagenaar, (teamleider functioneel beheer Koninklijke Bibliotheek). Alleen het nieuwste bestuurslid Jelte Hommes (collectieadviseur Biblionet Groningen) ontbrak.

Waarom zijn jullie vijf jaar geleden begonnen met het Jong Bibliothecarissen Netwerk, zoals het aanvankelijk heette?

Tamar: 'Het begon bij Probiblio, waar ik destijds werkte. Het viel me op dat ik relatief weinig jonge mensen zag op de bijeenkomsten die wij organiseerden. Bij ons liepen wel jonge mensen rond, maar vanuit de bibliotheken zag ik ze niet. Ik vroeg me af: hoe is het voor hen om in deze sector te werken? Ook omdat ik wist dat behoorlijk wat bibliotheken kleine vestigingen of geen groot personeelsbestand hadden.

Ik kreeg de ruimte van Probiblio om dat verder uit te werken toen we, in diezelfde tijd, werden benaderd door Jeanine Deckers, toen een leidinggevende bij de Bibliotheek Bollenstreek. Zij had

een jonge medewerker die daar als enige onder de veertig jaar zat. Konden wij meedenken over manieren om te voorkomen dat zij zou verzanden in een grote organisatie? De eerste brainstormsessie was daarop in oktober 2015, de eerste bijeenkomst in maart 2016.'

Evi: 'Het was toen al Noord- en Zuid-Holland overstegen. Want in Brabant hadden we óók jonge mensen. Hadden we óók behoefte om elkaar te spreken. We hebben eerst een soortgelijke brainstormsessie gehad, en besloten toen samen op te trekken. Waarom zouden we twee netwerken hebben als we met z'n allen in één branche werken?

Onze eerste basisbehoefte kwam voort uit sociale eenzaamheid. Als iedereen om je heen veertig plus of ouder is, waar praat je dan over in de pauze? Het zijn schatten van collega's – echt waar – van wie je veel kunt leren, maar je zegt minder snel tegen hen: "Ik had een super wild weekend, weet je wat ik allemaal heb gedaan?" Ook heb je een bepaalde drive om verder te komen of om te innoveren, maar als iedereen om je heen al twintig jaar in de bibliotheek werkt, kun je moeilijker op hetzelfde niveau daar gesprekken over voeren.'

Het is dus geen toeval dat het JBN in 2015 is begonnen en niet in, zeg, 1990 – toen bibliotheekmedewerkers op opleidingen al een netwerk vormden en de leeftijdsopbouw in organisaties gelijkmatiger was?

Tamar: 'Ik denk het niet. Veel bibliotheekorganisaties bevonden zich in die tijd op een kantelpunt. Ze hadden in de periode ervoor door bezuinigingen weinig vacatures. En toen die opnieuw werden opengesteld, kwamen wij: een nieuwe lichtung.'

Evi: 'Vijf jaar geleden zat hooguit hier één jong iemand en daar één jong iemand. Nu zijn dat er overal meer. Dat komt mede door het ingaan van de nieuwe Bibliotheekwet in 2015. Bibliothe-

Het bestuur van het Jong Bibliotheek Netwerk van links naar rechts: Kerstin Carbajal Henken, Tamar van Moolenbroek, Miriam Wagenaar, Evi Savelkous en Laurie de Zwart.

ken kregen meer taken, waardoor ze op zoek moesten naar andere bibliotheekmedewerkers dan die ze hadden. Toen kwamen jonge medewerkers in beeld. Ook was er geen netwerk vanuit een opleiding. Ik hoor regelmatig dingen als: "Ken je die en die uit Tilburg? Heb ik nog mee in de klas gezeten op de Bibliotheek Academie." Dat is bij ons helemaal niet zo. We hebben allemaal een andere achtergrond.'

Kerstin: 'Dat moet ook wel. Vroeger had je bij wijze van spreken alleen bibliothecarissen. Nu zijn er zo veel verschillende functies. Dat vereist een veelvoud aan opleidingen.'

Miriam: 'En vergeet niet dat jonge mensen soms worden ingevlogen omdat bibliotheken willen innoveren. Al is dat natuurlijk te simpel gedacht.'

Evi: 'Maar het is wel positief dat bibliotheekdirecteuren van ons willen leren. Ik merk dat wij vaak naar onze mening worden gevraagd. Over het Nieuwe Werken bijvoorbeeld, dat iedereen door corona gedwongen werd toe te passen? En ik denk dat organisaties ook van ons kunnen leren.'

Hoeveel leden heeft JBN?

Tamar: 'We hebben geen officieel lidmaatschap. We hebben wel van ruim 300 mensen contactgegevens, met wie we onder andere

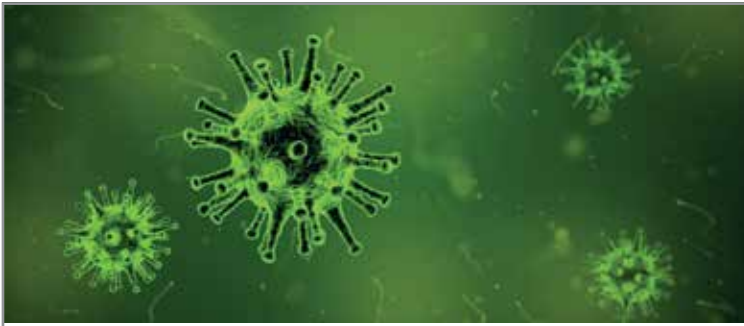
verbonden zijn via Facebook, biebtobieb, nieuwsbrieven en bijeenkomsten. Een heel mooi aantal, maar dat kan nog groeien. We horen nog steeds dat mensen ons niet blijken te kennen.'

Evi: 'Welke aandeel van de professionals onder de 35 jaar bij ons is aangesloten, weten we niet. Niemand in de sector weet hoeveel jongeren er werken, maar het is zeker dat het aantal toeneemt. Dat zie je terug bij bijeenkomsten waar je vaker jonge medewerkers tegenkomt. De sociale eenzaamheid uit de beginperiode is eigenlijk wel voorbij.'

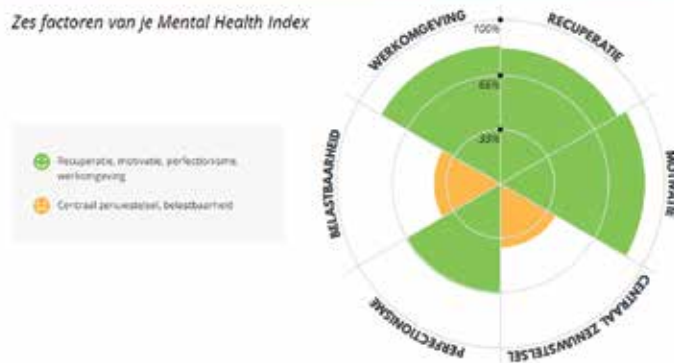
Kerstin: 'We hebben wel een enquête uitgezet om een beeld te krijgen van wie bij ons is aangesloten en wat nu hun behoeften zijn, maar de resultaten moeten we nog analyseren. In ieder geval blijkt dat er veel hoogopgeleiden in de sector werken. Vaak hebben ze geesteswetenschappen gestudeerd, maar er zijn er ook die komen van de pabo, die na enkele jaren in het onderwijs zijn overgestapt. En dat bijna alle bestuursleden vrouw zijn, is geen toeval. De grote meerderheid is vrouw.'

Wat organiseert het JBN allemaal?

Tamar: 'Twee keer per jaar een borrel, vaak gecombineerd met een bezoek – bijvoorbeeld aan de KB of aan een nieuwe bibliotheek. Zo nodigen we iedereen uit een kijkje te nemen buiten de eigen

Zes factoren van je Mental Health Index

Beste bib- en archiefmedewerker,

We hopen dat alles goed gaat met jou en jouw dierbaren. De pandemie en haar impact leidt tot drastische verschuivingen binnen onze **werkbeleving** en ons **mentale welzijn**. Het is vandaag gemakkelijker dan ooit om langere uren te werken zonder dat we ons daarvan bewust zijn. Die verhoogde werkbelasting in combinatie met **stress** en **algemene angstgevoelens** kan beginnen knagen en moeten we nauwgezet opvolgen.

Omdat Tracs Systems enorm veel belang hecht aan de mentale veerkracht van haar medewerkers, zijn we gestart met **MyMindScan**. Deze objectieve, dynamische en wetenschappelijk onderbouwde tool, meet de veranderende mentale gezondheid van onze medewerkers. Dankzij gamification is MyMindScan erg praktisch en laagdrempelig in gebruik. Omdat mentale gezondheid een dynamisch gegeven is, kunnen onze medewerkers zoveel testen en trainen als ze willen.

Het **resultaat**? We kunnen lessen trekken omtrent de mentale veerkracht binnen ons bedrijf én de nodige concrete acties ondernemen.

Meer weten over **MyMindScan**? Neem contact op met Anthony Vavrinek (+32 485 55 61 07 | av@tracs.be). We delen graag onze ervaring en **warme aanbeveling**.

#staysafe

Jullie Tracs Team

Uiteraard delen we ook graag updates over de laatste ontwikkelingen, nieuwe klanten en producten (www.tracs.be). Maar *first things first*: **jullie veerkracht versterken in deze bizarre tijden**.

Het nieuwste bestuurslid, Jelte Hommes, kon helaas niet aanwezig zijn toen de groepsfoto genomen werd.

organisatie. En twee keer per jaar is er een inhoudelijke bijeenkomst. In het begin ging het echt over de sector. Veel nieuwe mensen wilden weten: waar komen we eigenlijk vandaan? Toen hadden we bij wijze van spreken nog college van Frank Huysmans, maar inmiddels zijn de bijeenkomsten steeds meer gericht op specifieke thema's. Op kennisdeling, op persoonlijke ontwikkeling.'

Evi: 'Om dezelfde reden hadden we ook de wens om een starterspakket te maken. Dat is uiteindelijk de e-learningmodule Branche in Beeld geworden – geschikt voor alle nieuwe medewerkers. Dat kwam mooi samen met de Bibliotheekcampus.'

Maar het karakter van jullie bijeenkomsten is veranderd?

Laurie: 'Ja. Tegenwoordig kijken we meer naar generatiespecifieke kanten van bepaalde thema's. Hoe staan wij in ons werk en hoe verhoudt zich dat tot veranderingen in de organisatie?'

Kerstin: 'We hebben bijvoorbeeld twee keer een generatiebijeenkomst georganiseerd waar babyboomers, generatie X en millennials over hun eigen generatie en hun beeld van andere generaties spraken. Heel leerzaam, omdat blijkt dat het beeld van elkaar niet altijd klopt. Wij gaan voor 120% en zijn ontevreden dat we nog maar op 80% zitten, terwijl anderen zeggen: doe maar even rustig aan, je zit ál op 80%. Dat helpt begrijpen waarom millennials relatief vaak een burn-out hebben. Tegelijk is het goed om contact te hebben met andere generaties – en die dan directeur zijn of bij HR werken, en zo onze zorgen verder kunnen brengen binnen hun organisatie.'

Miriam: 'Dat sluit aan bij het tweede speerpunt van het JBN: een klankbord zijn voor andere organisaties in de sector die iets met jonge mensen willen. Een mooi voorbeeld zijn de pensioenfondsen. Zij hadden altijd te maken met mensen die uit zichzelf naar hen toekwamen. Nu niet meer, omdat de vorm kennelijk niet aansluit bij een nieuwe generatie. Wij hebben daarom met hen een gesprek gehad.'

Evi: 'Het bestuur van het JBN is – direct vanaf de start – veel uitgenodigd: van vakbonden tot een koepel van directeuren. Maar ik heb ook wel eens gezegd: waarom komen jullie bij ons? Waarom gaan jullie niet in gesprek met jullie eigen jonge medewerkers?'

Is het JBN als een succes te beschouwen?

Tamar: 'Zeker. Door alle ontmoetingen en de online platformen op Facebook en biebtobieb is er heel veel contact. De platformen worden echt gebruikt om elkaar vragen te stellen. De vraag is nu: hoe verder? De afgelopen jaren zijn er zo veel onderwerpen op ons afgekomen waarop we ons kunnen richten. "Werving" en "behoud van medewerkers" zien we als de belangrijkste. Helaas moesten we een bijeenkomst daarover in november vanwege corona afgelasten.'

Hoe kan het JBN zorgen voor nieuw bloed nu binnen tien jaar dertig procent van het personeel vertrekt?

Tamar: 'Dat is natuurlijk beperkt. Wij gaan niet over de cao's of het personeelsbeleid. We willen daar wel met andere organisaties over in gesprek gaan.'

Evi: 'In gesprekken stimuleren we hen om een strategisch personeelsbeleid te maken, dat er niet altijd is, en erover na te denken hoe ze het beste jonge mensen kunnen aantrekken. Op basis van onze enquêtes kunnen wij laten zien wat zij nodig hebben. Wij delen die gegevens graag met de VOB en met HR-netwerken.'

Tamar: 'Ook willen we meer uitdragen dat de bibliotheek óók een werkgever kan zijn. Nu er geen officiële bibliotheekopleiding meer is, gebeurt dat nergens. Desnoods gaan we staan flyeren bij hogescholen en universiteiten.'

Evi: 'Misschien kunnen we ook, juist omdat we jong zijn, een bijdrage leveren aan het imago van de bibliotheek. Dat is nog steeds niet wat het moet zijn. Toen ik bij de bibliotheek ging werken, zei iemand tegen mijn moeder: "Gaat jullie Evi met haar universitaire opleidingen boeken uitlenen?"'

Kerstin: 'Dat begint bij het anders positioneren van de bibliotheek zelf, zodat het beeld van de bibliotheek positief verandert. Vervolgens hoop je dat mensen ook denken: hier gebeuren bijzondere dingen, hier wil ik solliciteren. Daar zijn nog stappen in te zetten.'

Lees ook de column van Dionne Dinkhuijsen over 'een inspirerende werkplek voor generatie Y en Z' op pagina 65.

Het album amicorum van Jacob Heyblocq (1623-1690)

Een ode aan de vriendschap, een monument voor de eeuwigheid

De KB, onze nationale bibliotheek, bewaart ons geschreven cultureel erfgoed. Niet alleen boeken en tijdschriften, maar bijvoorbeeld ook kranten, websites en stripboeken. In deze rubriek vertellen collectiespecialisten van de KB over mooie en bijzondere stukken uit de collectie.

TEKST: JEROEN VANDOMMELE, CONSERVATOR NAMIDDELEEUWSE HANDSCHRIFTEN • ILLUSTRATIES: KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Poesiealbums kennen we allemaal. Vanaf een jaar of zeven werd je ermee geconfronteerd. Iemand in je klas stootte je aan en gaf je een klein album vol met handgeschreven versjes van zijn of haar vrienden. 'Wil je in mijn poesiealbum schrijven?' werd dan gefluisterd. Vervolgens moest je thuis met lijm, poesieplaatjes en kleurpotloden in de weer om een geschikte bijdrage voor het album te leveren. Een standaardversje over de vriendschap was het sluitstuk: 'Rozen verwelken, schepen vergaan, maar onze vriendschap blijft altijd bestaan'. Wanneer je het poesiealbum teruggaf, moest er vervolgens ook een bijdrage komen voor jouw eigen album. Zo leerde een poesiealbum kinderen een belangrijke les. Vriendschap is wederkerigheid: jij betuigt jouw vriendschap, ik betuig de mijne. Tegenwoordig zijn de poesiealbums vervangen door vriendenboekjes van K3 of Freek Vonk. In plaats van een tekening en een versje vullen de kinderen van nu een vragenlijst in over hun hobby's en lievelingseten, maar de uitkomst blijft hetzelfde: het kind stelt een inventaris op van zijn sociale netwerk van familieleden en vrienden als herinnering aan de eerste jaren van de basisschool.

Het ontstaan van het vriendenboek

Vriendenboeken bestaan al heel lang en hebben door de tijd heen verschillende vormen aangenomen. Tot en met de negentiende eeuw was het voornamelijk een bezigheid van jongvolwassenen. In de tweede helft van de zestiende eeuw ontstond het genre in het milieu van Duitse (adellijke) studenten die een herinnering wilden hebben aan hun opleiding. Zij legden een *album amicorum* aan, letterlijk een lijst van vrienden. Zo'n album werd meegenomen wanneer ze voor hun studie verschillende universiteiten in Europa aandedden. In het album verzamelden ze bijdragen van professoren en medestudenten die ze tijdens deze studiereis hadden ontmoet. De meeste van die bijdragen be-

stonden uit een naam, een plaats, een datum en een Bijbelpassage of een geleerd citaat van een klassiek auteur. Soms was er ook ruimte voor een persoonlijke vriendschapsbetuiging of een illustratie, bijvoorbeeld het wapenschild van de familie.

Het album van Jacob Heyblocq

Het bijhouden van een album amicorum werd al snel mode in de Nederlanden. Niet alleen bij studenten, maar ook bij adellijke vrouwen, geleerden, rijke burgers en de stedelijke culturele elite. Vooral tussen 1580 en 1650 maakte het vriendenboek hier furore. Het mooiste en meest waardevolle exemplaar is wat mij betreft het album amicorum van Jacob Heyblocq (1623-1690). Heyblocq was 22 en student theologie toen hij in 1645 met zijn vriendenboek begon. Hij had grote ambities voor zijn album. Hij wilde niet alleen zijn netwerk van vrienden vastleggen, maar tevens een monument voor de eeuwigheid creëren. Op het titelblad van het album looft hij daarom de groep van 'Eerbiedwaardige, edele, zeergeleerde en beroemde heren' ('Reverendis, nobilibus, doctissimis, clarissimisque d.d.') die iets in zijn vriendenboek zullen schrijven. Hij spoort hen aan om uitmuntende bijdragen te leveren, want die zullen voor eeuwig blijven voortbestaan in zijn album. Heyblocq is zeker in zijn opzet geslaagd. Tussen 1645 en 1673 bracht hij niet minder dan 196 bijdragen (waarvan 41 tekeningen, twee gravures en drie knipwerkjes) bijeen, veel daarvan afkomstig van beroemde tijdgenoten.

Een cultureel netwerk uit Amsterdam

Dat Heyblocqs album zo veel bijdragen van beroemdheden bevat, is niet toevallig. Na zijn studie ging hij namelijk lesgeven aan de Latijnse school aan de Nieuwezijds Voorburgwal in Amsterdam. De stad aan het IJ was in het midden van de zeventiende eeuw uitgegroeid tot het centrum van de wereldhandel en

was dé plaats waar wetenschap, kunst en literatuur tot grote bloei kwamen. Als leraar en later als rector van de Latijnse school kwam Heybloccq gemakkelijk in aanraking met de culturele bovenlaag van de Republiek en hij slaagde er ook in vriendschapsbanden aan te knopen binnen deze kring. Dichters, professoren, tekenaars en schilders vroeg hij om een bijdrage. Het album biedt zo een mooie weergave van Amsterdams culturele bloeiperiode en vormt bovendien een fascinerend studieobject voor onderzoek naar de leefwereld en het netwerk van de zeventiende-eeuwse culturele en intellectuele elite.

Van den Vondel, Huygens, Van Rijn ...

Het vriendenboek van Heybloccq bevat bijdragen van personen die niet alleen toen beroemd waren, maar dat ook vandaag nog zijn, zoals de Nederlandse dichters Joost van den Vondel, Jacob Cats en Constantijn Huygens. Zelfs de eerste vrouwelijke student aan een Nederlandse universiteit, Anna-Maria van Schurman

(1607-1678), leverde een bijdrage. Zij kalligrafeerde een spreuk in het Arabisch: 'Voor een wetenschapper is één enkele dag beter dan een heel leven voor een leeghoofd.' Echt bijzonder is het grote aantal kunstenaars dat hun naam aan Heybloccq's album heeft verbonden, zoals de historieschilder Jan de Braij, die een tekening leverde van een eenzame schaakspeler, of de grote Rembrandt van Rijn, die voor Heybloccq de presentatie van Christus in de Tempel tekende. Deze bekende schilders beschouwden hun bijdrage in het album van Heybloccq niet alleen als vriendschapsbetuiging, maar ook als een manier om hun eigen vaardigheden te promoten en zo misschien nieuwe klanten binnen te halen. Iedereen die belangrijk was in Amsterdam stond immers in het album. Het vriendenboek werd zo precies wat Jacob Heybloccq had gewild: zowel een ode aan de vriendschap als een monument voor de eeuwigheid. Het album is tevens het pronkstuk van de collectie alba amicorum in de KB, met meer dan 800 alba de rijkste verzameling vriendenboeken van heel Nederland.

- 1 Portret van Jacob Heybloccq, bijdrage van Pieter Hoff aan het album amicorum van Jacob Heybloccq, 1650.
- 2 Bijdrage van Joost van den Vondel aan het album amicorum van Jacob Heybloccq, 1645.
- 3 Tekening van de presentatie van Christus in de tempel, bijdrage van Rembrandt van Rijn aan het album amicorum van Jacob Heybloccq, 1661
- 4 Bijdrage van Anna-Maria van Schurman aan het album amicorum van Jacob Heybloccq, 1645.
- 5 Tekening van een eenzame schaakspeler, bijdrage van Jan de Braij aan het album amicorum van Jacob Heybloccq, 1661.

Fons Steggink, directeur BiblioNu

‘Ik wil hoofd en hart combineren’

Na enkele omzwervingen vond Fons Steggink (1986) als jonge hond zijn plek in de directiestoel van BiblioNu. In die functie put hij uit zijn wens te groeien als leider en als mens. Geest en lichaam vallen op hun plek wanneer hij ontspanning vindt, in de sportschool of op vakantie in Italië met het gezin.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL

Hoe is je loopbaan tot nu toe verlopen? Hoe kwam je bij de bibliotheek terecht?

Ik ben begonnen in het mbo-onderwijs. Toen ik terugkwam van een semester aan de universiteit van Oklahoma, begon ik mijn loopbaan aan een grote mbo-instelling. Ik werkte er op de afdelingen Kinderopvang en Onderwijsassistent. Daar zaten veel dames in de schoolbanken – een overeenkomst met de bibliotheeksector. Ik kon daar toen na een jaar, samen met veel andere collega's, niet blijven. Gelukkig voelde ik me aangetrokken tot het bedrijfsleven. Ik ben voor New Horizons gaan werken, een ICT-opleider met franchiseondernemingen over de hele wereld. Daar gaf ik Microsoft-trainingen voor eindgebruikers. Hoe gebruik je Excel, PowerPoint en Word? Die lessen gaf ik aan bedrijven, in het Nederlands en het Engels. Dan reed ik naar Brussel of reed ik naar Engeland. Het niveau was heel wisselend: de ene week zat ik bij volleerde financial controllers die al dertig jaar met ingewikkelde Excel-formules werkten, de andere week bij kersverse secretaresses die een cursus PowerPoint moesten doen. Helaas ging dat bedrijf failliet. Ik zat met een volle klas cursisten toen een deurwaarder het lokaal binnenkwam. Toen ben ik als zzp'er verdergegaan met hetzelfde werk. Dat was leuk om te doen, maar het reizen en de bijbehorende files waren te veel. Via een kennis ben ik toen de logistiekbranche van *high end*-fashionkleding ingerold. Handtassen van vijfduizend tot zelfs dertigduizend euro, de allerrijksten der aarde als klanten, dat idee. Die baan kende grote pieken in de zomer en de winter. Daarnaast werkte ik met

klanten in meerdere tijdzones, waardoor ik van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in de weer was.

De bibliotheek is nog niet in zicht ...

Toen mijn eerste kind geboren werd, besloot ik ontslag te nemen. Ik wilde graag een maatschappelijk doel dienen. Een kennis tipte mij toen over de vacature voor mediacoach in de bibliotheek in Eindhoven. Ik startte met 18 uur per week, maar dat groeide snel naar 32. In alle eerlijkheid was ik sinds groep acht niet meer in de bibliotheek geweest. Toch voelde ik me er onmiddellijk op mijn plek: ik vond er de intrinsieke motivatie die ik zocht. De gedachte die mij hierin drijft: als ik op mijn tachtigste achter de geraniums zit, op wat voor leven kijk ik dan terug? Heb ik dan pakketjes naar *celebrities* gestuurd of heb ik mensen kunnen helpen en heb ik waarde kunnen toevoegen aan deze wereld?

Ik ben altijd ook actief gebleven in het ondernemerschap. Een dag per week werkte ik als marketeer bij een vierhonderd jaar oude brouwerij in een nieuw jasje, brouwerij Vandeoirsprong. Samen met een Eindhovens reclamebureau dacht ik na over de branding, de huisstijl en de website.

In Eindhoven heb ik ontzettend veel geleerd. Ik heb er mijn ogen uitgekeken, verbaasd als ik was over wat de bibliotheek tegenwoordig allemaal doet. Ik heb daar toen ook mijn marketingvaardigheden kunnen inzetten. Samen met collega's zijn we begonnen een visie en missie te omschrijven – in eerste instantie voor de programmalijn digitale geletterdheid en later ook voor leesplezier. Dit groeide door binnen de organisatie. Binnen dit project heb ik mijn drang naar samenwerkingen, ondernemerschap en vernieuwing ten volle kunnen inzetten. Die actieve houding heeft me uiteindelijk gebracht waar ik nu ben. Ik ben blij dat ik die vrijheid heb gekregen en dat het zo goed klikte met mijn collega's. Ik was er niet naar op zoek om directeur te worden. Toen werd Robin Verleisdonk directeur van de Bibliotheek Helmond de Peel – een stap die ik erg bewonder. Dat zette mij aan het denken: kan ik doorgroeien? Ik ben toen gaan zoeken naar een functie binnen organisaties voor jeugd en educatie. Ik ben op gesprek geweest bij verschillende organisaties, maar het leidde tot niets. Toen kwam deze vacature voorbij. Voor ik het wist werd ik uitgenodigd voor het tweede gesprek. Het vertrouwen was wederzijds bij BiblioNu, en ik mocht aan de slag.

Foto: BiblioNu

'Het vormgeven van je persoonlijke leiderschapsstijl is een ontdekking op zich. Wat doe je precies als directeur-bestuurder? Wat betekent die rol precies voor mij? Iedereen vult die functie anders in.'

In Eindhoven deed ik veel verschillende dingen tegelijkertijd. Naast mijn functie en mijn rol bij de brouwerij volgde ik de leergang Impactmanagement bij de KB. Ook neem ik deel aan een coachingsopleiding van vier jaar in Utrecht, bij Phoenix Opleidingen. Ik zit nu in het derde jaar. Ik ben altijd gemotiveerd om te groeien en mijzelf beter te leren kennen. Dit wil ik graag inzetten in een leidinggevende rol – zodat ik andere mensen kan helpen groeien in hun ontwikkeling. Dat is uiteindelijk waarvoor ik het doe, en waar de bibliotheek voor staat. Zelfredzaamheid en zelfontplooiing richting bezoekers staat centraal, dus dat moet je je medewerkers ook meegeven. Waarom doe ik wat ik doe? Fouten maken, vallen en weer opstaan. Ik probeer collega's steeds uit te nodigen om daarover na te denken en tot bewegen aan te zetten.

Hoe zou je jouw leiderschapsstijl typeren?

Ik vind het belangrijk om ook in het werk hoofd en hart met elkaar te combineren. Zeker in deze hectische tijd kun je die combinatie nog wel eens uit het oog verliezen: het hoofd gaat regeren. Een goede leider voor mij maakt juist die combinatie. Het voelt alsof op deze plek veel moois bij elkaar komt. Het is niet altijd makkelijk: soms is het uitdagend om op de leiderschapsstoel te zitten. Dat is tegelijkertijd juist een moment waarop je veel kunt leren. Dat voelde ik zeker toen ik de stap maakte naar directeur-bestuurder. Het vormgeven van je persoonlijke leiderschapsstijl is een ontdekking op zich. Wat doe je precies als directeur-bestuurder? Wat betekent die rol precies voor mij? Iedereen vult die functie anders in. Onzeker werd ik in het begin bijvoorbeeld van de vraag: heb ik alles wel *in the picture*? Wat kan ik loslaten en waar spring ik op in? Dat is en blijft aftasten en ervaren. Ook merkte ik dat ieder woord van een directeur-bestuurder gewogen wordt. Naar buiten toe vertolk ik de stem van de organisatie. Je moet goed bedenken: wat is goed om te delen? Dat kan dus ook negatief nieuws zijn. Ik ben van nature een open persoon, maar soms is het goed om even pas op de plaats te maken. Als je een brief binnenkrijgt van de gemeente over een bezuinigingsronde, kun je ervoor kiezen dat direct te delen met je medewerkers of die informatie voor jezelf te houden. Ik kies ervoor te delen, omdat ik vind dat ze die openheid verdienen. Die openheid draagt bij aan een open cultuur waar een gezamenlijk belang centraal komt te staan. Dit vertrouwen is de basis om tot een lerende organisatie te kunnen komen. Andersom vind ik die openheid vanuit hen ook prettig: dat zorgt ervoor dat er geen onenigheden blijven broeien. Ik probeer medewerkers ook te wijzen op de verantwoordelijkheid van open communicatie. Communicatie komt van twee kanten, dus ook een medewerker moet vragen om duidelijkheid als er onduidelijkheid is. Als je medewerkers van BiblioNu naar mij vraagt, denk ik dat ze die openheid als mijn belangrijkste eigenschap noemen. Misschien is dat ook een eigenschap van een millennial. Ik voel een herkenning in die generatiennaam. De wil om iets van waarde aan deze wereld toe te voegen, me intrinsiek gemotiveerd te voelen en gewaardeerd te worden. Dat vind ik belangrijke zaken in de organisatie, voor ons hele personeelsbestand. Dat is niet gekoppeld aan leeftijd, maar aan persoonlijkheid. Binnen een

sollicitatieproces kijk ik ook niet zozeer naar een diploma of ervaring, maar naar een klik, de energie die iemand meebrengt. In onze organisatie werken veel mensen van hetzelfde type: ik ervaar die mensen als sociaal, secuur en klantgericht. Wij willen altijd voldoen aan de vraag. Ook onderling is men heel hecht: collega's willen alles voor elkaar opvangen. Daar gaat veel kracht van uit. Veel medewerkers zoeken met elkaar naar de gulden middenweg, een consensus – net als het grootste deel van de bibliotheekbranche, is mijn ervaring. Als sector zijn we enorm democratisch ingericht: we kijken steeds met elkaar wat ook voor de ander goed voelt. In het bedrijfsleven was dat anders: daar vergaderden we geen twee uur, maar kwamen we een halfuurtje samen en kregen we na een korte inbreng de belangrijkste kaders te horen.

Binnen het bibliotheekveld wordt alles zorgvuldig gewogen. Soms missen we daardoor wel snelheid. De bibliotheekbranche kan nog wel leren om knopen door te hakken. Als er beslissingen moeten worden genomen, helpt een democratische gang van zaken niet altijd. De positieve kant aan het democratische systeem is dat het kwaliteit brengt. Bovendien voelt iedereen zich gehoord. Voor mij is het een uitdaging om het democratisch systeem te combineren met daadkracht. Ik zoek naar een situatie waarin iedereen zich verantwoordelijk én vrij voelt.

Heb je bijzondere hobby's?

Ik sport heel graag. Ik probeer drie keer per week te fitnessen: op maandagavond, woensdagavond en vrijdagmiddag. Dat is een belangrijk moment voor mij om te ontladen. En ik speel graag gitaar. Dat is er de afgelopen tijd wat minder van gekomen, maar afgelopen zaterdag heb ik toevallig de gitaar weer eens opgepakt. En ik heb twee dochters, een van vier en een van vijf, dus soms ben ik helemaal bezaaid met glitters of zit ik te spelen met een poppenhuis. Ik vind mijn werk leuk, maar ik heb het ook nodig om even stoom te kunnen afblazen. Ik mediteer bijvoorbeeld ook graag. Dan vind ik de verbinding tussen mijn hoofd en mijn lichaam terug. Per dag rijd ik bijna een uur heen en uur terug. Als ik in de auto zit en geen belafspraken heb, luister ik naar Brain.fm, een app met muziek in bepaalde frequenties die je tot rust brengt. Het helpt me om mijn werk uit te schakelen en als papa thuis te komen en niet als directeur.

Op welke prestatie van de afgelopen jaren ben je het trotst?

Het aandeel dat ik heb mogen leveren aan de organisatie-structuur bij de Bibliotheek Eindhoven, bijvoorbeeld, maar ook de promotiefilm die ik heb gemaakt voor de brouwerij. In dat filmpje vatten we de kernwaarden van de brouwerij samen. De creativiteit die bij die ontstaansprocessen komt kijken, is voor mij heel belangrijk. Daar ligt ook mijn kracht. Ik heb ook wel eens groepen mogen assisteren bij een trainingsinstituut. Om mensen daarbij te kunnen helpen, of ze zichzelf te laten helpen, dat vind ik een heel mooi proces. Ik ben blij dat ik op mijn leeftijd al zo veel heb mogen doen als het gaat om proceswerk en kijken naar systemen. Ik ben altijd al gevoelig geweest, maar heb dat de afgelopen jaren pas geleerd op een zinvolle manier in te zetten.

Welke vakantiebestemming brengt je het best tot rust?

Met het gezin naar Toscane of Umbrië en daar lekker en eerlijk eten in een simpel dorpje met maar één restaurantje. En espressootjes drinken in een bar en ijsjes eten met de kinderen – daar zijn ze net zo dol op als papa, dus dat komt goed uit. Afgelopen zomer gingen we vanwege het coronavirus op vakantie naar Frankrijk, en ik miste toch het vuur en de levendigheid die ik van de Italianen ken. Niet voor niets heb ik mijn vrouw in Rome ten huwelijk gevraagd. Als ik het zou kunnen betalen, had ik er een tweede huis gehad.

Wat is je favoriete boek of film?

Dat is heel erg afhankelijk van de periode waar ik in zit. Ik vind het prettig om iets te leren van wat ik lees. Soms duik helemaal in

boeken over het begin van onze jaartelling, dan weer lees ik in *De kracht van het NU* van Eckhart Tolle. Als ik naar de fictiekant van mijn boekenkast kijk, is mijn favoriet *De ontdekking van de hemel* van Harry Mulisch. Het was een van de eerste boeken die ik las die literatuur en filosofie met elkaar combineerden. Maar net als voor mijn loopbaan geldt dat ik breed geïnteresseerd ben. Dat geldt ook voor muziek: ik houd van jazz, klassiek, country, alles door elkaar heen. De film die mij het meest bijstaat, is *Into the Wild*. Die film staat voor mij voor vrijheid, een kernwaarde in mijn leven. Het risico dat een man durft te nemen om de vrijheid te kiezen, vind ik heel mooi. Toen ik in Oklahoma woonde en klaar was met mijn opleiding, ben ik naar Yellowstone National Park gereden om een week alleen in de natuur te wandelen. Doodeng was het soms, tussen de wolven en de grizzlyberen, maar ik vond het fantastisch.

Foto: persoonlijke collectie Fons Steggink

Fons op een vakantiefoto in 2018 gemaakt in Pisa (Italië). Op de foto van links naar rechts: zijn vrouw Anke, Luca (nu 4 jaar) en Isabel (nu 5 jaar).

V-smart maakt je slimmer

want beter is niet altijd duurder

en daarom kozen al tientallen grote en kleine openbare en academische bibliotheken voor onze oplossingen.

Meer info op <https://www.infor.com/nl-nl/products/library-information-solutions>
Blog: <https://www.infor.com/nl-nl/blog?product=library-and-information-systems>

infor

Een inspirerende werkplek voor generatie Y en Z?

We werken allemaal met passie in de bibliotheek, vinden de bibliotheeksector leuk en uitdagend en hebben onderling vaak veel lol. Toch weet ik dat onze jongste collega's zich soms alleen voelen omdat ze in de minderheid zijn en aansluiting missen bij de rest van de organisatie. Als ik het direct aan ze vraag, krijg ik als antwoord dat ze doorgroeimogelijkheden missen, dat ze aanlopen tegen de traagheid van onze sector en de starre houding van collega's. Dat is toch even slikken, want ik hoor inmiddels ook bij de oudjes en ik dacht dat ik best flexibel was. Gelukkig bindt de liefde voor de bibliotheek ons en blijven we in gesprek met elkaar. Het is belangrijk om hier wat aan te doen. Met het oog op de uitstroom van de oudste lichter in de komende jaren en de veranderende rol van bibliotheken, hebben we een ander type medewerker, met andere competenties, nodig. Hoe zorgen wij ervoor dat wij deze nieuwe generaties voldoening bieden en aan boord houden?

Alle jonge bibliotheekmedewerkers tot 35 jaar kunnen sinds 2015 terecht bij het landelijke Jong Bibliotheek Netwerk¹. De meer dan 250 leden ontmoeten elkaar regelmatig om kennis en ervaringen uit te wisselen. Een groot deel van deze groep behoort tot de millennials, geboren tussen 1980 en 1995. Deze millennials, ook wel Generatie Y genoemd, hechten over het algemeen minder aan vastigheid en vinden idealen belangrijker dan geld. Ze zijn gevoelig voor organisaties met een authentiek verhaal waarmee ze zich kunnen identificeren. Ze willen vooral leren, nieuwe ervaringen opdoen.

Met onze maatschappelijke rol en onze aanwezigheid in lokale gemeenschappen bieden we als bibliotheken ruimte voor ontmoeting en het delen van kennis. Maar zijn wij ook in staat om onze eigen, jonge medewerkers de flexibiliteit en doorgroeikansen te bieden die ze willen? Terwijl hierin voorzichtig stappen worden gezet, dient een volgende groep zich alweer aan: Generatie Z, geboren tussen 1995 en 2012. Jos Ahlers en René Boender, schrijvers van het boek *GeneratieZ En de vierde (Industriële) Revolutie*², noemen deze medewerkers van nu en de toekomst een 'zelfverzekerde sociale netwerkgeneratie'. Ze zijn

Foto: Marjan Oesterhol

wars van hiërarchie, bewegen zich snel in en uit organisaties en noemen het 'nieuwe werken' gewoon 'werken'.

Bibliotheken zullen hun organisatiestructuur en daarmee ook hun bedrijfscultuur ingrijpend moeten aanpassen om ze binnen te halen én te houden. Deze nieuwe werknemers zitten het liefst met een inspirerende baas aan tafel, want hoe platter de organisatie hoe beter, en ze willen meepraten en serieus genomen worden. Laten wij als sector daarom vooral niet verkrampt vasthouden aan een systeem dat zijn beste tijd heeft gehad. Laten we van de jonkies leren en laat hen ons inspireren en motiveren. Deze jeugd is onze toekomst – en die is er sneller dan je denkt.

¹ Zie ook het artikel over het Jong Bibliotheek Netwerk op pagina 54 en verder.

² Boender, René C.W. en Ahlers J., *GeneratieZ En de vierde (Industriële) Revolutie*. April 2016. ISBN: 9789461562296.

Dionne Dinkhuijsen is programmamanager bij de Bibliotheek Bollenstreek. Tevens maakt ze deel uit van het managementteam.

Het Govers kennisteam
Bibliotheken.

De sectorspecialist in het
bijstaan van bibliotheken op
het gebied van controleplicht,
fiscaliteit, juridisch en data-
analyse.

GOVERS

Thuis in cijfers sinds 1927

Accountants / Adviseurs | T (040) 2 504 504 | www.govers.nl

Nieuw; TAB20 alfabetshotjes

Introductieprijs **89,=**

Ook leverbaar met romanggenres, Pim en leesnivo.
Op aanvraag ook in uw huisstijl kleuren en lettertype!

www.XPrssShop.nl

Jongen verslindt heelal door Trent Dalton (2019)

‘Prachtig geschreven, meeslepend verhaal’

De jonge Eli Bell heeft niet echt een doorsneejeugd in een doorsneegezin. Hij groeit op met een aan heroïne verslaafde moeder, een dealende stiefvader, een onstabiele en alcoholische vader, en zijn oppas is een ex-gedetineerde, een veroordeelde moordenaar. Zijn broer Gus weigert te praten en communiceert door met zijn vinger in de lucht te schrijven. *Jongen verslindt heelal* is het verhaal van Eli, een vrolijke, nieuwsgierige twaalfjarige jongen die graag op al zijn vragen het antwoord wil weten. Hij probeert een goed mens te zijn in een verwarrende, gewelddadige omgeving. Het bezoek van de drugsdealer Tytus Broz aan de familie van Eli verandert het leven van Eli en Gus drastisch. Hun moeder, waar Eli en Gus een sterke band mee hebben, komt in de gevangenis en de jongens komen terecht bij hun vader. Zal het Eli lukken om antwoorden op zijn vragen te krijgen en zijn dromen waar te maken?

Jongen verslindt heelal is de succesvolle, prijswinnende debuutroman van de Australische journalist Trent Dalton. Het verhaal is gebaseerd op de jeugd van de schrijver in de achterbuurten van Brisbane. Trent Dalton heeft het boek geschreven als een ode aan zijn moeder. ‘Je einde is een dood ornaatelfje’, is de mysterieuze openingszin van *Jongen verslindt heelal*. Een verhaal dat verteld wordt vanuit het perspectief van het hoofdpersonage Eli Bell als een chronologische terugblik op zijn tienerjaren. De ontwapenende Eli neemt je mee in zijn levensverhaal. Hij trekt je zijn leven in en laat je kennismaken met alle personages die een rol in zijn leven spelen. In het verhaal zijn enkele bovennatuurlijke elementen verwerkt. Geen enkel personage wordt alleen negatief neergezet. Door de begripvolle wijze waarop de personages zijn beschreven, begrijp je de invloed die ze op Eli hebben gehad in de verschillende periodes van zijn tienerjaren. Het ornaatelfje is een belangrijk onderdeel van de plot en het eind van het verhaal grijpt onverwacht terug op het begin.

Bijzonder is de cover van het boek: de frisse kleuren, het ornaatelfje en de kogelgaten. De cover vertelt waar het boek over gaat en hoe het geschreven is: sprankelend, mysterieus en soms gewelddadig. *Jongen verslindt heelal* is geen roman met een zwaar verhaal, wat men gezien de thematiek van dit boek zou verwachten. Het is een licht verhaal waarin het belang van familie, vriendschap en liefde wordt beschreven, wat er ook gebeurt in het leven. De wijze waarop het verhaal wordt verteld, zorgt ervoor dat je je als lezer betrokken voelt bij het leven van Eli, waardoor je tijdens het lezen het boek niet kunt wegleggen. Voor mij is het boek beslist een aanrader: het is voor degenen die van een prachtig geschreven en origineel verhaal houden, zeer de moeite waard.

Naam: Karin van Deursen (57).

Beroep: senior medewerker bedrijfsbureau.

Bibliotheek: Nieuwe Vest, locatie Noord in Breda.

Bibliotheeklid: ‘Ik ben al sinds mijn vroege jeugd lid van de bibliotheek, met uitzondering van de jaren dat ik in het buitenland heb gewoond.’

Hoe vaak kom je in de bibliotheek? ‘Meestal ga ik één keer in de week naar de bibliotheek.’

Wat leen je zoal? ‘Thrillers, romans of feelgoods.’

Neem je wel eens deel aan bibliotheekactiviteiten? ‘Helaas niet vaak. Veel activiteiten vinden overdag plaats en dan ben ik aan het werk.’

Mening over jouw bibliotheek: ‘Het personeel is erg behulpzaam. Eigenlijk kan ik niets negatiefs melden, het is een fijne bibliotheekvestiging waar ik graag kom. Niet zo heel erg groot, maar de boeken die er niet zijn, kun je altijd reserveren.’

Bieb SYSTEMEN

Postbus 86, 7440 AB Nijverdal
Telefoon: 050 - 318 60 18
Email: info@biebsystemen.nl
Internet: www.biebsystemen.nl

Bibliotheken hebben de afgelopen jaren ingespeeld op de veranderingen in de markt. Met concepten, zoals in de retail gebruikt, zijn er nieuwe presentatietechnieken ontwikkeld om de consument, de bibliotheekbezoeker, aan zich te binden. Frontale presentatie en tafels maken het veel overzichtelijk en aantrekkelijk om te zoeken naar nieuwe boeken. Net als gebruikelijk in de retail moeten formules worden bijgesteld en aangepast. Wijzigingen moeten het voor de klanten aantrekkelijk maken om steeds weer te komen. Bieb Systemen, onderdeel van Van Keulen Interieurbouw, kan hierbij ondersteunen. Op het gebied van hout, metaal, draad en kunststof beschikken we over veel know how en een hypermodern machinepark.

Van Keulen realiseert wat vormgevers ontwerpen!